KOMISIJA ZA TRŽIŠTE KAPITALA

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O RADU KOMISIJE ZA TRŽIŠTE KAPITALA I STANJU NA TRŽIŠTU KAPITALA ZA 2021. GODINU

PODGORICA, APRIL 2022

Sadržaj

UVOD 7
KLJUČNI PRIORITETI 9
MISIJA 9
KOMISIJA ZA TRŽIŠTE KAPITALA 10
REALIZACIJA OSNOVNIH PLANIRANIH AKTIVNOSTI U 2021. GODINI 12
I FINANSIJSKE INOVACIJE 14
1.1. REGULATORNI OKVIR ZA DIGITALNU IMOVINU 14
1.2. REGULATORNI OKVIR ZA FINANSIJSKE INOVACIJE (SANDBOX) 15
1.3. STRATEŠKI OKVIR FINANSIJSKIH INOVACIJA 19
1.4. FINANSIRANJE ODRŽIVOG RAZVOJA – EVROPSKI ZELENI UGOVOR 22
II STANJE NA TRŽIŠTU KAPITALA 26
2.1. PROMET I TRANSAKCIJE 26
2.2. STRUKTURA PROMETA 28
2.3. BERZANSKO TRŽIŠTE 29
2.4. OBVEZNICE 30
2.5. PROMET AKCIJAMA INVESTICIONIH FONDOVA 30
2.6. SLOBODNO TRŽIŠTE 31
2.7. BERZANSKI INDEKSI 32
2.7.1. MNSE10 32
2.7.2. MONEX 34
2.8. TRŽIŠNA KAPITALIZACIJA 35
2.9. NETRŽIŠNE TRANSAKCIJE 37
III POSLOVANJE UČESNIKA NA TRŽIŠTU KAPITALA 40
3.1. CENTRALNO KLIRINŠKO DEPOZITARNO DRUŠTVO 40
3.2. MONTENEGROBERZA 41
3.3. INVESTICIONA DRUŠTVA I OVLAŠĆENE KREDITNE INSTITUCIJE 42
3.3.1. UKUPNI PRIHODI 44
3.3.2. IZVRŠENJA NALOGA 44
3.4. POSLOVANJE DEPOZITARA 45
3.5. POSLOVANJE INVESTICIONIH FONDOVA 46
3.5.1. POSLOVANJE ZATVORENIH INVESTICIONIH FONDOVA 46
3.5.2. POSLOVANJE OTVORENIH INVESTICIONIH FONDOVA 49
3.6. DOBROVOLJNI PENZIONI FONDOVI 52
IV KORPORATIVNE AKTIVNOSTI 56
4.1. EMISIJE OBVEZNICA 58
4.2. ZATVORENA PONUDA EMISIJE AKCIJA PO OSNOVU PRAVA PREČE KUPOVINE 58
4.3. EMISIJA AKCIJA PO OSNOVU PRETVARANJA DUGA U AKCIJSKI KAPITAL 58
4.4. ZATVORENA PONUDA OSNIVAČKE EMISIJE AKCIJA PRI SIMULTANOM OSNIVANJU 58
4.5. EMISIJA AKCIJA NA OSNOVU NENOVČANOG ULOGA 59
4.6. EMISIJA AKCIJA PO OSNOVU PRETVARANJA NERASPOREĐENE DOBITI U AKCIJSKI KAPITAL 59
4.7. EMISIJA AKCIJA PO OSNOVU PRETVARANJA REZERVI U AKCIJSKI KAPITAL 59
4.8. RESTRUKTUIRANJE PRIVREDNIH DRUŠTAVA SPAJANJEM UZ PRIPAJANJE EMITENTA 59
4.9. RESTRUKTUIRANJE DOO U AD 59
4.10. OSTALE EMISIJE 60
4.11. JAVNE PONUDE ZA PRUZIMANJE AKCIONARSKIH DRUŠTAVA 60
4.12. SMANJENJE AKCIONARSKOG KAPITALA 60
V FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE EMITENATA 64

5.1. GODIŠNJI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA ... 65
5.2. POLUGODIŠNJI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA ... 65
5.3. TROMJESEČNI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA ... 66
5.4. DEVETOMJESEČNI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA ... 66
VI KONTROLNE AKTIVNOSTI KOMISIJE ... 68
6.1. POSREDNE I NEPOSREDNE KONTROLE ... 68
6.2. PREDUZETE MJERE ... 71
6.3. SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA ... 72
6.4. DOZVOLE ZA RAD, LICENCIRANJE I SAGLASNOSTI ... 73
VII REGULATORNA FUNKCIJA KOMISIJE ... 80
7.1. NACRT ZAKONA O ALTERNATIVNIM INVESTICIONIM FONDOVIMA ... 80
7.2. NACRT ZAKONA O OTVORENIM INVESTICIONIM FONDOVIMA SA JAVNOM PONUDOM ... 81
7.3. NACRT ZAKONA O PENZIONIM FONDOVIMA ... 83
7.4. PODZAKONSKA AKTA ... 84
VIII JAČANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA I SARADNJA ... 88
8.1. PROCES EU INTEGRACIJA ... 88
8.2. MEĐUNARODNA SARADNJA ... 91
8.3. SARADNJA SA DRŽAVNIM ORGANIMA, SKUPŠTINOM I INSTITUCIJAMA U CRNOJ GORI ... 91
8.4. PLAN INTEGRITETA ... 92
8.5. KADROVSKA OSPOSOBLJENOST ... 94
8.6. OBUKE ZAPOSLENIH ... 96
8.7. INFORMACIONI SISTEM KOMISIJE ... 96
IX PLANIRANE AKTIVNOSTI U 2022. GODINI ... 100
X FINANSIJSKO POSLOVANJE ... 104
10.1. PREGLED OSTVARENIH PRIHODA U 2021. GODINI ... 109
10.2. PLAN OSTVARENIH KLJUČNIH RASHODA U 2021. GODINI ... 109

Indeks tabela

Tabela 1: Uporedni prikaz prometa i broja transakcija na berzi 2020-2021 godina ... 26
Tabela 2: Uporeni prikaz strukture prometa na berzi 2020-2021 godina ... 28
Tabela 3: Struktura berzanskog tržišta u 2021. godini po emitentima ... 29
Tabela 4: Struktura trgovanja obveznicama u 2021. godini ... 30
Tabela 5: Trgovina akcijama/investicionim jedinicama investicionih fondova u 2021. godini ... 30
Tabela 6: Struktura slobodnog tržišta u 2021. godini po emitentima ... 31
Tabela 7: Uporedni prikaz kretanja vrijednosti MNSE10 indeksa 2020-2021 godina po mjesecima ... 33
Tabela 8: Uporedni prikaz kretanja vrijednosti MONEX indeksa 2020-2021 godina po mjesecima ... 35
Tabela 9: Uporedni prikaz kretanja vrijednosti tržišne kapitalizacije 2020-2021 godina po mjesecima ... 36
Tabela 10: Netržišne transakcije evidentirane u 2021. godini ... 37
Tabela 11: Pregled investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija na dan 31.12.2021. godine ... 43
Tabela 12: Tržišna vrijednosti portfelja hartija od vrijednosti o kojima se depozitar stara ... 45
Tabela 13: Pregled klijenata depozitara ... 45
Tabela 14: Vrijednost neto imovine zatvorenih investicionih fondova u 2021. godini ... 46
Tabela 15: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine u € ... 47
Tabela 16: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine u % ... 47
Tabela 17: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine u € ... 48
Tabela 18: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine u % ... 48
Tabela 19: Vrijednost neto imovine otvorenih investicionih fondova u 2021. godini ... 49
Tabela 20: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine u € ... 50
Tabela 21: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine u % ... 50
Tabela 22: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine u € ... 50
Tabela 23: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine u % ... 51
Tabela 24: Kretanje broja investicionih jedinica u 2021. godini ... 51
Tabela 25: Vrijednost investicionih jedinica u 2021. godini ... 52
Tabela 26: Evidentirane emisije hartija od vrijednosti u 2021. godini po vrstama ... 56
Tabela 27: Uporedni prikaz vrsta emisija 2020-2021 godina ... 57
Tabela 28: Zatvorene ponude emisije obveznica u 2021. godini ... 58
Tabela 29: Zatvorene ponude akcija po osnovu prava preče kupovine u 2021. godini ... 58
Tabela 30: Zatvorene ponude akcija po osnovu prava preče kupovine u 2021. godini ... 59
Tabela 31: Emisije akcija po osnovu zamjene akcija u 2021. godini ... 60
Tabela 32: Emisije akcija po osnovu homogenizacije akcija u 2021. godini ... 60
Tabela 33: Emisije akcija po osnovu usitnjavanja akcija u 2021. godini ... 60
Tabela 34: Postupci smanjenja akcionarskog kapitala po osnovu pokrića gubitka u 2021. godini ... 61
Tabela 35: Izvršene kontrole Komisije u 2021. godini ... 70
Tabela 36: Pregled izdatih dozvola za pružanje investicionih usluga ... 75
Tabela 37: Obrazovna struktura zaposlenih na dan 31.12.2021. godine ... 94
Tabela 38: Osnovni podaci o strukturi zaposlenih u periodu 2017-2021 godina ... 95
Tabela 39: Pregled planiranih i ostvarenih prihoda Komisije u 2021. godini ... 109
Tabela 40: Pregled planiranih i ostvarenih rashoda Komisije za 2021. godinu ... 110

Indeks grafikona

Grafik 1: Uporedni prikaz prometa na berzi 2020-2021 godina u € i po mjesecima 27
Grafik 2: Uporedni prikaz broja transakcija na berzi 2020-2021 godina po mjesecima 27
Grafik 3: Uporedni prikaz kretanja vrijednosti indeksa Montenegroberze u toku 2021. godine 32
Grafik 4: Kretanje vrijednosti indeksa MNSE10 u toku 2021. godine 32
Grafik 5: Uporedni prikaz promjene vrijednosti MNSE10 indeksa 2020-2021 godina po mjesecima ..33
Grafik 6: Kretanje vrijednosti indeksa MONEX u toku 2021. godine 34
Grafik 7: Uporedni prikaz promjene vrijednosti MONEX indeksa 2020-2021 godina po mjesecima 34
Grafik 8: Kretanje vrijednosti tržišne kapitalizacije u toku 2021. godine 35
Grafik 9: Uporedni prikaz promjene vrijednosti tržišne kapitalizacije 2020-2021 godina po mjesecima 36
Grafik 10: Tržišna vrijednosti portfelja hartija od vrijednosti o kojima se depozitar stara 45
Grafik 11: Vrijednost neto imovine zatvorenih investicionih fondova u 2021. godini 46
Grafik 12: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine 48
Grafik 13: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine 48
Grafik 14: Vrijednost neto imovine otvorenih investicionih fondova u 2021. godini 49
Grafik 15: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine 50
Grafik 16: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine 51
Grafik 17: Struktura vrijednosti evidentiranih emisija HOV u 2021. godini po vrstama 56
Grafik 18: Iznos evidentiranih emisija HOV u periodu 2015-2021 godina 57
Grafik 19: Uporedni prikaz vrste dostavljenih finansijskih izvještaja 2017-2021 godina 64
Grafik 20: Uporedni prikaz dostavljanja godišnjih finansijskih izvještaja 2017-2021 godina 65
Grafik 21: Uporedni prikaz dostavljanja polugodišnjih finansijskih izvještaja 2017-2021 godina 65
Grafik 22: Uporedni prikaz dostavljanja tromjesečnih finansijskih izvještaja 2017-2021 godina 66
Grafik 23: Uporedni prikaz dostavljanja devetomjesečnih finansijskih izvještaja 2017-2021 godina ..66
Grafik 24: Broj, starost i radno iskustvo zaposlenih u Komisiji u periodu 2017-2021 godina 95
Grafik 25: Broj zaposlenih po starosnim grupama na dan 31.12.2021. godine 95
Grafik 26: Broj zaposlenih po radnom iskustvu u Komisiji na dan 31.12.2021. godine 95

UVOD

Tržište kapitala u Crnoj Gori ima napredan infrastrukturni i regulatorni okvir, na najvećem nivou usklađenosti sa međunarodnim standardima i praksom, EU propisima i novim trendovima na globalnom tržištu tradicionalnih finansijskih usluga. Zaposleni u ključnim institucijama – CKDD, Montenegroberza, investiciona društva, ovlašćene kreditne institucije – su obučeni i osposobljeni za pružanje naprednih finansijskih usluga.

Tokom 2021. godine Komisija je zaokružila projekat "Podrška regulaciji finansijskih usluga", koji je značajan zbog pružanja podrške za dalje usaglašavanje zakonodavstva u oblasti finansijskih usluga u Crnoj Gori sa pravnim tekovinama Unije, uz jačanje regulatornih i nadzornih kapaciteta.

Reforma finansijskih usluga u velikoj mjeri utiče na harmonizaciju i integraciju crnogorskog finansijskog tržišta u sistem Evropske Unije.

Zajedno sa uspješno sprovedenim Twinning projektom "Podrška regulaciji finansijskih usluga" značajno je unaprijeđena regulatorna osnova tržišta kapitala u Crnoj Gori pripremom nacrta zakona koje je Komisija u martu poslala Ministarstvu finansija i to:

- Nacrt Zakona o alternativnim investicionim fondovima;
- Nacrt Zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom;
- Nacrt Zakona o penzionim fondovima.

Nakon krizne 2020. godine u 2021. godini su ostvareni znatno bolji rezultati na tržištu kapitala Crne Gore, naročito u pogledu prometa na Montenegroberzi koji je za 48% veći u odnosu na prethodnu godinu, rasta indeksa MNSE10 od 7,3%, ulaganja novog kapitala putem korporativnih aktivnosti koje je oko 2,5 puta veće, prihodi investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija su za 49% veći.

U nastavku su sumirani podaci na tržištu kapitala u Crnoj Gori.

- Montenegroberza
  - Ukupan promet ostvaren na Montenegroberzi u 2021. godini iznosi **46,5 miliona** eura, što je rast od 48% u odnosu na 2020. godinu;
  - Berzanski indeks MNSE10 bilježi **rast od 7,3%**;
  - Berzanski indeks MONEX bilježi **pad od 5%**;
  - Tržišna kapitalizacija na kraju 2021. godine iznosila je **3,2 milijardi** eura.
- Investiciona društva i ovlašćene kreditne institucije
  - Ukupan promet društava sa hartijama od vrijednosti iznosi **753 miliona** eura od toga u inostranstvu oko 660 miliona eura;
- Netržišne transakcije

- Ukupna nominalna vrijednost netržišnih transakcija iznosi **102 miliona** eura;

- Podaci o ostalim aktivnostima
  - Ulaganja novog kapitala putem korporativnih aktivnosti iznose **51 milion** eura i predstavljaju povećanje od 154% u odnosu na prethodnu godinu.

Za naredni period važno je konstatovati da je primjena digitalizacije i novih tehnologija u finansijama globalni talas, da već hvata korijene i mijenja pravac i smjer pružanja finansijskih usluga. Na to utiču konkurentnost samih pružalaca finansijskih usluga i nastojanje da se usluge pružaju transparentnije, bezbjednije, brže i jeftinije od tradicionalnih institucija koje posluju na finansijskom tržištu, ali i demografija – ulazak na tržište generacija kojima su nove tehnologije prirodno okruženje odrastanja i poslovanja.

U narednih nekoliko godina najvažniji izazovi i šanse, ne samo pred regulatore finansijskog sistema, već i pred cjelokupni sistem kreatora ekonomskog i pravnog sistema, će biti da istražuju i razumiju promjenu načina ponašanja i poslovnih modela i da iskoriste priliku da razvijaju adekvatno poslovno okruženje u Crnoj Gori.

KLJUČNI PRIORITETI

Ključni prioritet Komisije u narednom periodu se odnosi na **razvijanje regulatornog okvira za podsticanje inovacija na finansijskom tržištu** i usklađivanje regulatornog okvira sa regulativom EU koja uređuje ovu oblast.

MISIJA

Misija Komisije za tržište kapitala je povećanje zaštite investitora i unapređenje stabilnog i uređenog tržišta kapitala. Ova misija ima tri prateća cilja:

1. **Zaštita investitora**: Pružanje najbolje usluge korisnicima finansijskih usluga i jačanje njihovih prava kao investitora uz prepoznavanje njihovih obaveza;
2. **Uređeno tržište**: Unapređenje integriteta, transparentnosti, efikasnosti i dobrog funkcionisanja tržišta kapitala i njegove infrastrukture;
3. **Finansijska stabilnost**: Jačanje finansijskog sistema u cilju povećanja njegove otpornosti na šokove i finansijske disbalanse, uz podsticanje ekonomskog rasta;

Ova tri cilja su međusobno povezana i doprinose povećanju povjerenja investitora. Zaštita investitora i uređeno tržište doprinose finansijskoj stabilnosti, dok istovremeno, povećana finansijska stabilnost podupire uređenje tržišta i zaštitu investitora. Komisija svoju misiju ostvaruje kroz sljedeće aktivnosti:

- **Usklađivanje sa EU regulativom;**
- **Supervizija tržišta kapitala;**
- **Unapređenje korporativnog upravljanja;**
- **Saradnja sa međunarodnim, domaćim, državnim organima i institucijama.**

KOMISIJA ZA TRŽIŠTE KAPITALA

Komisija za tržište kapitala je zakonom ustanovljeno samostalno i nezavisno regulatorno tijelo osnovano radi uređivanja i nadzora emisije hartija od vrijednosti i njihove trgovine u skladu sa pravilima Evropskog nadležnog organa za hartije od vrijednosti i tržišta (ESMA), pravnim okvirom Evropske Unije u ovoj oblasti (EU Acquis) i sa međunarodnim pravilima i principima Međunarodne organizacije komisija za hartije od vrijednosti (IOSCO).

Komisija za tržište kapitala (u daljem tekstu: Komisija) se zalaže za ostvarivanje vizije moderne regulacije tržišta kapitala sa precizno definisanim ciljevima:

- *podsticanje poštenog, efikasnog i transparentnog tržišta kapitala u cilju zaštite investitora u hartije od vrijednosti i smanjenja sistemskog rizika;*
- *uređenje emisije hartija od vrijednosti i poslovanja sa tim hartijama;*
- *vršenje nadzorne funkcije nad tržištem kapitala;*
- *edukacija učesnika na tržištu kapitala;*
- *informisanje javnosti o trendovima i razvoju tržišta kapitala i*
- *razvoj internih strateških kapaciteta i organizacione efikasnosti.*

Komisija vrši kontinuiran nadzor nad poslovanjem lica i društava koja profesionalno trguju hartijama od vrijednosti, sa ciljem promovisanja i podsticanja visokog standarda zaštite investitora i integriteta tržišta.

Komisija je punopravni član IOSCO-a, a takođe i potpisnik multilateralnog Memoranduma o saradnji i međusobnom razumijevanju kojim se priznaje kapacitet Komisije za ravnopravnu saradnju i razmjenu informacija između članica IOSCO. Pored toga, Komisija je potpisnik Memoranduma o razumijevanju i razmjeni informacija sa regulatorima iz regiona i potpisnik je Memoranduma o saradnji i razmjeni podataka u oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Regulatorni okvir i praksa tržišta kapitala u Crnoj Gori visoko su ocijenjeni od strane IOSCO-a, sa aspekta primjene najbolje međunarodne prakse i međunarodnih standarda. Uz tu ocjenu, regulatorni sistem je bio predmet analize i istraživanja od strane IOSCO-a. Međunarodni tim IOSCO je istraživao i potvrdio da je na tržištu kapitala implementiran regulatorni sistem koji ispunjava kriterijume A liste, u grupi od 50 zemalja, čiji regulatorni sistem u potpunosti ispunjava zahtjeve o razmjeni informacija, čime je dobijena pozitivna ocjena sposobnosti kreiranja potrebnih podataka, upotrebe, čuvanja i razmjene u svrsi profesionalnog obavljanja posla.

Komisija je, od strane Evropskog nadležnog organa za tržišta kapitala, prihvaćena za potpisnicu Memoranduma o saradnji u oblasti alternativnih investicionih fondova. Cilj potpisivanja Memoranduma je unaprjeđenje saradnje, razmjene informacija i iskustava vezanih za nadzor alternativnih investicionih fondova, uz sprovođenje pravila

o povjerljivosti i razmjeni informacija koja se primjenjuju na nadlažne organe EU, ESMA-u i Evropski savjet za sistemski rizik (ESRB).

Dosadašnje funkcionisanje institucija tržišta kapitala pokazalo je da su propisi i institucije uspostavljeni u skladu sa potrebama tržišta, da su sistemi i komponente prilično uhodani i da predstavljaju dobru osnovu za dalji razvoj tržišta.

U obavljanju poslova utvrđenih zakonom, Komisija je samostalna i nezavisna i odgovorna za svoj rad Skupštini Crne Gore. Komisija se sastoji od pet članova: predsjednika, zamjenika predsjednika i tri člana Komisije. Komisiju imenuje Skupština na prijedlog Vlade Crne Gore.

Ukupan broj zaposlenih u Komisiji je 24, (uključujući i članove Komisije), raspoređenih u šest organizacionih jedinica, kojim rukovode članovi Komisije i sekretar.

- *Sektor nadzora tržišta i korporativnog upravljanja obavlja poslove i zadatke koji se prije svega odnose na licenciranje učesnika na tržištu kapitala, kao i njihovu posrednu i neposrednu kontrolu i kontrolu u dijelu sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.*
- *Sektor kolektivnih investicionih šema i digitalne imovine obavlja poslove licenciranja investicionih i dobrovoljnih penzionih fondova, kao i njihovu posrednu i neposrednu kontrolu.*
- *Sektor korporativnih aktivnosti vrši obradu i pripremu prijedloga za evidentiranje emisija hartija od vrijednosti, vodi registar odobrenih emisija, vrši kontrolu postupka emisije hartija od vrijednosti, evidentiranje smanjenja kapitala i postupak preuzimanja akcionarskih društava.*
- *Sektor razvoja i saradnje obavlja poslove koje se odnose na unaprjeđenje regulatornog i institucionalnog okvira za funkcionisanje tržišta kapitala i istraživanje, analize i projekcije razvoja tržišta.*
- *Kabinet predsjednika vrši stručne analitičke i administrativne poslove za potrebe predsjednika.*
- *Sekretarijat Komisije obavlja administrativno-tehničke i operativno-tehničke poslove neophodne za efikasno poslovanje Komisije.*

REALIZACIJA OSNOVNIH PLANIRANIH AKTIVNOSTI U 2021. GODINI

1. Komisija za tržište kapitala je u martu 2021. godine u cilju unaprjeđenja regulatornog okvira dostavila Ministarstvu finansija i socijalnog staranja radne verzije nacrta Zakona o alternativnim investicionim fondovima, Zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom i Zakona o penzionim fondovima. Sada su u toku pripreme finalnih verzija zakona za javnu raspravu i usvajanje.

2. Nastavljen je rad na izradi nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o tržištu kapitala.

3. Nastavljeno je **usaglašavanje propisa sa propisima EU** u skladu sa razvojnim potrebama, procesom EU integracija i Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju;

4. Nastavljena je implementacija IPA projekta "**Centralnog registra propisanih informacija"**. Cilj projekta je izrada i implementacija naprednog IT rješenja za CRPI, koji omogućava prikupljanje, čuvanje, kontrolu i objavljivanje propisanih informacija, uz visok stepen automatizacije procesa i elektronsku komunikaciju između učesnika;

5. Komisija je redovno vršila **neposredne i posredne kontrole** lica i društava kojima izdaje dozvolu za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti u skladu sa Generalnim planom kontrola za 2021. godinu.

I
FINANSIJSKE INOVACIJE

I FINANSIJSKE INOVACIJE

1.1. REGULATORNI OKVIR ZA DIGITALNU IMOVINU

Komisija je izradila materijal „Regulatorni okvir za digitalnu imovinu“ koji predstavlja nastavak kontinuiranog rada ekspertskog tima Komisije za tržište kapitala, koji je u prethodnom periodu prezentovao dio svojih aktivnosti kroz sledeće publikacije:

I. Regulatorni okvir za finansijske inovacije (SANDBOX)
II. Ciklusi edukacije o Blockchain i novim digitalnim tehnologijama
III. Informacija o realizaciji Twinning projekta "Podrška regulaciji finansijskih usluga"

Istraživanja o razvoju digitalne imovine su vršena u toku Twinning Projekta „Jačanje regulacije finansijskih usluga“ sa Njemačkom saveznom agencijom za nadzor nad finansijskim uslugama (BaFin) i Hrvatskom agencijom za nadzor finansijskih usluga (HANFA).

Ideje o razvoju digitalne imovine su testirane sa međunarodnim partnerima iz Estonije, Rusije, Srbije, Ujedinjenih Arapskih Emirata i Azije.

Digitalna tehnologija i naročito digitalna imovina imaju potencijal da pruže značajne prednosti, kako u pružanju finansijskih usluga, tako i u drugim sektorima realne ekonomije.

Podsticaj da prati sve brži razvoj digitalnih tehnologija i digitalne imovine na globalnom nivou Komisija za tržište kapitala je dobila na osnovu sve većeg interesovanja investitora za razvoj inovacija na finansijskom tržištu u vezi sa ovom imovinom i inovacijama u pružanju usluga na finansijskom tržištu.

U cilju ukazivanja na uočene tendencije i pomjeranje fokusa u pružanju finansijskih usluga, u ovom materijalu su dati najvažniji dokumenti koji su razmatrani i usvajani od strane relevantnih međunarodnih institucija koje se bave razvojem finansijskog tržišta, bilo na globalnom nivou, bilo na nivou najvažnijih finansijskih tržišta zemalja EU.

Dokumenta relevantnih međunarodnih institucija i organizacija:

1. **Crypto-assets, Key developments, regulatory concerns and responses** - European Parliament ECON committee;
2. **Regulation on Markets in Crypto-assets** - European Commission;
3. **FinTech Action plan: For a more competitive and innovative European financial sector** - European Commission;
4. **Fintech Note/ Regulation of Crypto Assets** - International Monetary Fund;

5. **Cryptocurrency / Enforcement Framework** - United States Department of Justice;
6. **Financial Instrument and Exchange Act and Payment Services Act** – Japan;
7. **The Potential for Blockchain Technology in Public Equity Markets in Asia** - OECD Capital Market Series;

1.2. REGULATORNI OKVIR ZA FINANSIJSKE INOVACIJE (SANDBOX)

Regulatorni Sandbox služi za pojednostavljivanje sprovođenja finansijskih inovacija na tržištu kapitala, posebno ukoliko je regulacija bilo koje aktivnosti koja se oslanja na finansijske inovacije nedovoljna ili nejasna.

Regulatorni Sandbox ima za cilj da pomogne Komisiji da unaprijed razumije moguće efekte finansijskih inovacija na korisnike i finansijski sistem, identifikuje rizike, utvrdi moguće nedostatke u pogledu regulacije tržišta kapitala (tamo gdje su oni povezani sa realizacijom finansijskih usluga) i da u okviru svoje nadležnosti eliminiše ili smanji takve regulatorne nedostatke i sve moguće negativne učinke finansijskih inovacija.

Dokumentaciona osnova na kojoj je razmatran i baziran Regulatorni okvir za finansijske inovacije fokusira regulaciju i pristup u razmatranju uticaja na stabilnost finansijskog sistema kroz posmatranje uticaja inovacija na:

- integritet tržišta
- zaštitu potrošača i investitora,
- otpornost na sajber napade.

Sandbox

Šta je cilj sandbox-a

Cilj sandbox-a je da promoviše efektivnu konkurenciju koja je u interesu korisnika, kroz omogućavanje društvima da testiraju inovativne proizvode, usluge i poslovne modele na tržištima, uz omogućavanje odgovarajućih zaštitnih mehanizama.

Društva u sandboxu imaju na raspolaganju sandbox alate potrebne za sprovođenje testiranja u regulatornom okviru. Uspješnim aplikantima se dodjeljuje osoba nadležna za nadzor, i imaju obavezu da podnesu finalni izvještaj koji sumira finalne nalaze testa, prije nego što društvo napusti sandbox.

Uloga Komisije

Sandbox omogućava pristup regulatornoj ekspertizi i setu regulatornih alata potrebnih za sprovođenje testa.

Sandbox društvima se dodjeljuju predstavnici Komisije koji podržavaju dizajn i implementaciju testa. Ovakav vid bliske saradnje omogućava predstavnicima Komisije da na bolji način pruže pomoć društvima u razumijevanju kako se njihov inovativni model uklapa u postojeći regulatorni okvir. Saradnja takođe omogućava implementaciju odgovarajućih mehanizama zaštite u proizvode i usluge, već u fazi testiranja.

Sandbox je otvoren za društva koja pružaju, ili direktno podržavaju druga društva u pružanju regulisanih finansijskih usluga i aktivnosti.

Testiranje u sandbox-u doprinosi boljem pristupu finansiranja inovatora

Prilikom donošenja odluka o investiranju u pojedina društva, investitori razmatraju pitanja kao što je regulatorna neizvjesnost. Učestvovanje u sandbox programu pruža određeni nivo sigurnosti investitorima, kroz nadzor koji Komisija ima nad testiranjem društva i povećanje regulatorne izvjesnosti koje donosi učešće u programu.

Licenciranje društava pomaže u boljem pristupu finansiranja. Za firme koje još uvijek nisu licencirane, Sandbox može da pruži brži put za licenciranje, i na taj način pruži više sigurnosti za potencijalne partnere i investitore. Imajući u vidu snažan tempo rasta u ranim fazama razvoja društva, ono može biti od značaja posebno za smanjivanje izazova koje nose rast i finansiranje.

Omogućavanje da proizvodi budu testirani i plasirani na tržištu

Mnoga društva koriste Sandbox da testiraju inovacije u realnom poslovnom okruženju. Testiranje u uslovima stvarnog tržišta pruža mogućnost boljeg razumijevanja kako korisnici prihvataju različite cjenovne strategije, komunikacione kanale, poslovne modele i nove tehnologije. Ovo omogućava kompanijama da kontinuirano podešavaju svoje poslovne modele koristeći povratne informacije koje dobijaju sa tržišta.

Jedan od ciljeva Sandbox-a je i opravdanost tehnološkog rješenja kroz testiranje. On omogućava testiranje tehnologija na malom obimu u okviru tržišta, uz primjenu odgovarajućih kontrola sa ciljem minimiziranja rizika za korisnike.

Nakon završenog testiranja, društva su u obavezi da dostave finalni izvještaj koji obuhvata nalaze i dalje korake. Ovaj izvještaj može poslužiti i za sledeće faze razvoja i potencijalno smanjiti troškove plasiranja proizvoda u usporedbi sa verzijama koje nisu testirane.

Sandbox omogućava Komisiji da sarađuje sa inovatorima u kreiranju i implementaciji odgovarajućih mehanizama zaštite u novim proizvodima i uslugama.

Radeći u saradnji sa Komisijom, društva dobijaju mogućnost da razviju poslovne modele usmjerene ka krajnjim korisnicima i da rade na smanjivanju rizika kroz implementaciju odgovarajućih mehanizama zaštite. Za sva Sandbox testiranja potrebno je implementirati standardni set zaštitnih mehanizama, kao i po potrebi kreirati dodatne mehanizme ukoliko je to potrebno. Na primjer, Komisija će zahtijevati od svih društava da razviju „plan izlaska", koji omogućava da test može biti prekinut u bilo kojem trenutku uz minimalizaciju potencijalnih negativnih uticaja na krajnjeg korisnika.

Regulatorni okvir za finansijske inovacije omogućava potencijalnim i postojećim učesnicima na finansijskom tržištu testiranje finansijske inovacije u realnom okruženju pod nadzorom Komisije za tržište kapitala.

Cilj regulatornog okvira je da kompanijama omogući sljedeće:

- mogućnost da testiraju nove proizvode i usluge u kontrolisanom okruženju;
- da smanje vrijeme potrebno za plasiranje proizvoda na tržište uz potencijalno smanjenje troškova;
- da pruže podršku u identifikovanju i implementaciji odgovarajućih mehanizama zaštite korisnika novih proizvoda i usluga;
- da omogući bolji pristup finansiranju.

Takođe, okvir pruža mogućnosti upotrebe odgovarajućih sandbox alata kao što su, ograničena licenca, individualno savjetovanje, neformalni predlozi unaprjeđenja i modifikacija pravila.

Komisija sprovodi nadzor testiranja u posebno uređenom regulatornom okruženju za svaki test, uključujući i mehanizme zaštite korisnika.

Očekuje se da inovacije koje se testiraju u regulatornom okviru imaju jasan cilj i da budu sprovedene na malom obimu, tako da kompanije testiraju svoje inovacije u ograničenom vremenskom periodu i sa ograničenim brojem korisnika.

Potencijalni benefiti regulatornog okvira su:

- Smanjenje potrebnog vremena i potencijalno smanjenje troškova plasiranja inovativnih ideja na tržištu;
- Omogućavanje boljeg pristupa finansiranju za inovatore, kroz smanjenje regulatornih nejasnoća;
- Omogućavanje da veći broj proizvoda bude testiran i potencijalno plasiran na tržištu;

- Omogućavanje Komisiji da sarađuje sa inovatorima i da obezbijedi da su odgovarajući mehanizmi zaštite implementirani u nove proizvode i tržišta;
- Omogućavanje poboljšanja zaštite korisnika finansijskih usluga i povećanja konkurentnosti.

Komisija za tržište kapitala će upoznati Savjet za finansijsku stabilnost i sve organe i institucije uključene u rad Savjeta, kao i Sektor za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma, o svim inovativnim projektima i idejama koje se budu razvijale u okviru Regulatornog okvira za finansijske inovacije, kao i o toku njihovog razvijanja, radi cjelovitog sagledavanja i testiranja sa aspekta novih rizika koji se mogu detektovati.

Učesnici u sandbox-u

Komisija je na osnovu člana 26 Zakona o tržištu kapitala („Službeni list Crne Gore“, broj 01/18) (u daljem tekstu: Zakon) u vezi sa članom 3, 4, 6, 10 Pravila o regulatornom okviru za finansijske inovacije (Sandbox), a po Zahtjevu “CoinMetro” doo Podgorica za produženje perioda testiranja, na 139. sjednici od 22.02.2021 godine, donijela Rješenje kojim se odobrava produženje perioda testiranja Sandbox učesniku CoinMetro d.o.o. (PIB: 03302938), Bulevar Džordža Vašingtona 3/22, Podgorica da, zaključno sa danom 27.04.2021 godine, svojim klijentima nudi usluge kao Multilateralna trgovinska platforma uz testiranje sledećih aktivnosti:

- finansiranje transakcija sa tokenizovanim hartijama od vrijednosti;
- usluge vezane za garanciju ponude ili izdavanje tokenizovanih hartija od vrijednosti;
- nuđenje trgovanja na sekundarnom tržištu hartija od vrijednosti;
- ponuda derivata za hartije od vrijednosti (opcije, fjučersi);
- usluge povezane sa kastodijem nad tokenizovanom imovinom u vlasništvu klijenta;
- obavljanje poslova u vezi saldiranja tokenizovanih hartija od vrijednosti u saradnji sa CKDD-om u Sandbox-u; i
- ponuda usluge u vezi sa izdavanjem primarnog tržišta (crowdfunding), kao i trgovanjem neregulisanim tokenizovanim sredstvima, kao što su bitcoin, eterijum itd.

Komisija je na osnovu člana 26 Zakona o tržištu kapitala („Službeni list Crne Gore“, broj 01/18) (u daljem tekstu: Zakon) u vezi sa članom 3, 4, 6, 10 Pravila o regulatornom okviru za finansijske inovacije (Sandbox), a po Zahtjevu IGNIUM SB doo Podgorica za produženje perioda testiranja, na 139. sjednici od 22.02.2021. godine, donijela Rješenje kojim se odobrava produženje perioda testiranja Sandbox učesniku IGNIUM SB d.o.o. (PIB: 03303055), Bulevar Džordža Vašingtona 3/22, Podgorica da, zaključno sa danom 27.04.2021 godine, testira sistem sveobuhvatne infrastrukture

saldiranja nakon zaključenja transakcije finansijskim instrumentom, koji je baziran na tehnologiji distribuirane knjige (DLT).

Komisija je na osnovu člana 26 Zakona o tržištu kapitala („Službeni list Crne Gore“, broj 01/18) (u daljem tekstu: Zakon) u vezi sa članom 3, 4, 6, 10 Pravila o regulatornom okviru za finansijske inovacije (Sandbox), a po Zahtjevu RedMatter LLC d.o.o. Budva na 142. sjednici od od 02.03.2021. godine, donijela Rješenje kojim se odobrava pristup regulatornom Sandbox-u učesniku RedMatter LLC d.o.o. (PIB: 03342271), Ul VXI br.2 Budva da od dana 02.03.2021. godine zaključno sa danom 02.09.2021. godine, svojim klijentima nudi usluge kao platforma za emisiju i trgovanje digitalnom imovinom (digitalnim tokenima) koja je namijenjena razvoju, marketingu i distribuciji digitalnog sadržaja (film, video igre, virtuelna i proširena realnost). RedMatter je otvorena platforma za nezavisne kreatore sadržaja, investitore i ljubitelje/promotere širom svijeta, koja omogućava kolaboraciju u kreativnom razvoju, marketingu i distribuciji digitalnog sadržaja. Kreiranjem digitalne imovine putem RedMatter platforme, kreatori imaju mogućnost da emituju i prodaju digitalne tokene investitorima na globalnom nivou, sa ciljem finansiranja i promovisanja kulturno različitog sadržaja koji je namijenjen internacionalnoj publici. Inovacija se ogleda u direktnom pristupu investitorima i publici uz povećanje prihoda kreatora digitalnog sadržaja. RedMatter uspostavlja inovativni model finansiranja, koji je različit u odnosu na dosadašnje kanale finansiranja. Kreatori i tehnološke kompanije će imati direktan pristup globalnim klijentima, koji će biti u mogućnosti da se u projekte uključe u ranim fazama. Ovakav model daje veću kontrolu režiserima i umjetnicima, i na taj način se zaobilaze uobičajeni distribucioni kanali, što u mnogim slučajevima omogućava značajniji povrat uloženih sredstava za investitore. RedMatter ima namjeru da objedini globalnu publiku sa ciljem investiranja u razvoj i produkciju projekata. Investitori će imati benefite u vidu znatno bržeg protoka sredstava uz pomoć blockchain pametnih ugovora za digitalne tokene i lakšeg praćenja prihoda.

1.3. STRATEŠKI OKVIR FINANSIJSKIH INOVACIJA

Potreba za stimulisanjem i jačanjem inovativnosti preduzeća, kao i povećanjem inovacija u privredi Crne Gore, prepoznata je u više strateških dokumenata kao faktor daljeg privrednog razvoja za koji je potrebno kreirati uslove i podsticaje kako bi se postigli vidljivi rezultati u transformaciji naše privrede.

Cilj politike inovacija ne treba da bude državni intervencionizam, odnosno potiskivanje prostora koji treba da zauzme privredni sektor, već je potrebno definisati prostor u kojem država i lokalna samouprava treba da djeluju kao katalizator inovativne djelatnosti, koji omogućava povećanje ulaznih faktora u djelatnost, kao i njihovu dinamičnu interakciju.

Politika inovativne djelatnosti posmatra se kao podjela posla između državnih institucija i privrednih subjekata. Državna politika treba da je uvijek usmjerena ka stvaranju povoljnog okruženja koje će stimulisati razvoj inicijativa privrednog sektora i omogućiti princip "dodate vrijednosti" u odnosu na uslove koje samo tržište i postojeći sistem mogu da obezbijede. Imajući u vidu da su akteri iz privrednog sektora u Crnoj Gori previše mali i nedovoljno povezani, dok univerziteti nijesu u dovoljnoj mjeri okrenuti privredi, država bi trebalo da se ponaša "preduzetnički" (entrepreneurial state) u kontekstu transformacije privrede ka inovativnoj, preduzetničkoj i tehnološki orijentisanoj.

U Small Businnes Act izvještaju za Crnu Goru, elementima inovacionog ekosistema, poput inovacione politike za mala i srednja preduzeća (MSP), usluga podrške za MSP i startapove i MSP u zelenoj ekonomiji, dodijeljene su ocjene ispod 3 (na skali do 5), što je još jedan argument koji ide u prilog potrebi aktivnijeg djelovanja na ovom planu.

Nadovezujući se na infrastrukturnu podršku koja je u formiranju, kao i na prednosti koje Crna Gora ima u regionalnom i širem kontekstu, Crna Gora sada ima jedinstvenu priliku da uspostavi model i čvrste osnove za preduzetničku i inovativnu ekonomiju. U tom smislu, Crna Gora mora da pronađe sopstveni jedinstveni model razvoja inovacionog ekosistema. Nedostatak kritične mase talenata, znanja i finansija stvara rizik da Crna Gora strukturno ne bude konkurentna državama u EU, pa čak i u svom bližem okruženju, koje brže napreduju u razvoju inovacionog ekosistema.

Strateški okvir na koji se program oslanja

Program podsticanja inovativnih startapova u Crnoj Gori oslanja se na preporuke Evropske komisije u cilju usaglašenog razvijanja naučnog i inovacionog sistema sa strateškim ciljevima Evropske unije (vodeća inicijativa "Unija inovacija"), te predstavlja unapređenje politika privremeno zatvorenog Poglavlja 25 – Nauka i istraživanje, koje se odnose na podršku inovacijama i povezivanje nauke i privrede. Program istovremeno preslikava na nacionalni nivo napore koje države članice EU ulažu u podršku inovacijama i startapovima, doprinoseći na ovaj način da Crna Gora, nakon ispunjenja preduslova, pristupi EU kao država sa snažnim inovativnim ekosistemom.

U okviru **Srednjoročnog programa rada Vlade**, Prioriteta 3: "Crna Gora - država koja podstiče razvoj nauke, obrazovanja i kulture za bolji ekonomski rast", ovaj Program unapređuje cilj 20. usmjeren ka uspostavljanju nove, krupne naučnoistraživačke infrastrukture u regionu Jugoistočne Evrope i nastavak razvoja relevantne inovativne infrastrukture i to posebno u vezi sa definisanim ključnim obavezama 20.2. "Uspostavljanje Naučnotehnološkog parka (NTP) u Podgorici, uz obezbjeđivanje prostora za 50 MSP iz oblasti visokih tehnologija uz učešće inostranih kompanija" i 20.3. "Stvaranje povoljnog ambijenta za rast i razvoj startapova".

Ovaj Program operacionalizuje nekoliko strateških ciljeva definisanih u nacionalnim Strategijama i to:

1. **Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore do 2030. godine**, a posebno u vezi sa strateškim ciljem 2.5 Stimulisati zaposlenost i socijalnu inkluziju i to pod mjerom 2.5.1.2 kojom je definisano "Promovisanje razvojno orijentisane politike koje podržavaju produktivne aktivnosti, otvaranje dostojanstvenih radnih mjesta, preduzetništvo, kreativnost i inovativnost i podsticanje formalizacije i rasta mikro, malih i srednjih preduzeća, između ostalog i kroz pristup finansijskim uslugama", kao i definisanih ekonomskih resursa u oblasti Preduzetništva i MSP koji se odnose na poboljšanje poslovnog ambijenta za razvoj preduzetništva i MSP u Crnoj Gori, koji i dalje ima veliki broj biznis barijera poput: legislativnih, administrativnih, pristupa finansijama za startapove, promocije, edukacija, usvajanja novih znanja i vještina, podrške inovacijama itd;
2. **Strategija inovativne djelatnosti 2016-2021**, i to strateški cilj I - "Povećanje kapaciteta za inovacije i tehnološki razvoj Crne Gore ", Prioritet 2: Unapređenje infrastrukture za podršku inovacijama i tehnološkom razvoju i Prioritet 3: Jačanje ljudskih resursa za inovacije i tehnološki razvoj, kojim se definiše niz mjera u cilju povezivanja visokog obrazovanja i privrede, uspostavljanja modela cjeloživotnog učenja i podizanja preduzetničko-inovativnog karaktera obrazovanja. Program je takođe u direktnoj vezi sa strateškim ciljem III: "Jačanje potencijala za inovacije u privrednom sektoru", Prioritet 8: Jačanje inovacionog potencijala MSP i njihove prepoznatljivosti u sistemu inovacija, kojim se definiše uspjeh inovativne ideje, njene komercijalizacije i finansiranja kroz instrument ulaganja u kapital posebno za „startap" i brzorastuća MSP;
3. **Strategija naučnoistraživačke djelatnosti (2017-2021)** i to strateški cilj 5.3 "Jačanje sinergije između nauke i ekonomije" kojim su definisani prioriteti unapređenja mehanizama 7 za transfer tehnologije, kreiranja povoljnijeg ambijenta za inovativno preduzetništo, kao i finansijske podrška istraživačkim i inovativnim aktivnostima i preduzetništu;
4. **Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća (2019-2022)**, i to operativnim ciljem 4 - "Unapređenje inovativnosti MSP" kojim je definisano niz mjera: Mjera 1. "Unapređenje infrastrukture za podršku inovacijama i tehnološkom razvoju"; Mjera 2. "Unapređenje podrške za inovativna preduzeća i jačanje njihovog potencijala za inovacije"; Mjera 3. "Pružanje podrške za bolje korišćenje sredstava iz EU programa za istraživanje, razvoj i inovacije"; Mjera 4. "Jačanje svijesti MMSP o značaju inovacija"; kao i operativnim ciljem 7 - "Digitalna transformacija biznisa" kojim su definisane mjere za promociju i obezbjeđenje savjetodavne podrške za unapređenje biznisa primjenom digitalizacije i promociju primjene e-trgovine u poslovanju MMSP;

5. Smjernice **Strategije pametne specijalizacije (2019-2024)** kojom se identifikuju osnovni zajednički ciljevi razvojnih politika, determinisani interesima vezanim za istraživačku i inovativnu djelatnost, poput jačanja saradnje akademskog i privrednog sektora i podrške inovativnim aktivnostima u privatnom sektoru sa posebnim naglaskom na razvoju inkubatora i akceleratora, kako bi se omogućilo lakše osnivanje startap i spinof preduzeća.

1.4. FINANSIRANJE ODRŽIVOG RAZVOJA – EVROPSKI ZELENI UGOVOR

Značajne privatne i javne investicije su neophodne za transformaciju EU ekonomije, kako bi se ostvarili klimatski, ekološki i socijalni ciljevi, uključujući Pariski ugovor i UN ciljevi održivog razvoja (SDGs). Održive finansije su značajna komponenta Evropskog Zelenog ugovora

Održive finansije uključuju razmatranje održivosti u procesu donošenja finansijskih odluka. To znači više, klimatski neutralnih, energetski efikasnih i cirkularnih projekata. Održive finansije su neophodne za implementaciju strategije Evropske komisije u cilju postizanja SDGs.

Integracija razmatranja održivosti će uticati na mitigaciju uticaja prirodnih nepogoda kao i problema ekološke i socijalne održivosti koje mogu uticati na ekonomiju i finansijska tržišta.

Da bi postigli ciljeve Pariskog ugovora, Evropi je potrebno između **175 i 290 milijardi eura dodatnih investicija godišnje**, u narednim dekadama. Cilj je da se jedna četvrtina EU budžeta izdvoji kao kontribucija za klimatske akcije, već od 2021. godine. Međutim, javna sredstva neće biti dovoljna. Iz tog razloga je EU pripremila zakonska rješenja za podsticanje investicija privatnog kapitala u zelene projekte.

EU je definisala tri ambiciozna cilja u pogledu klime i energije za 2030:

- Minimum 40% smanjenja emisije gasa sa efektom staklene bašte, u poređenju sa nivoom iz 1990. godine;
- Minimum 32% udjela energije iz obnovljivih izvora, u ukupnoj potrošnji energije;
- Minimum 32,5% uštede energije, u poređenju sa uobičajenim načinom poslovanja.

Tranzicija ka klimatski neutralnoj ekonomiji zahtijeva globalna rješenja. Zato je sada pravi momenat da se ujednače razne inicijative u različitim jurisdikcijama, sa ciljem:

- pravilnog skaliranja održivih finansija kako bi se popunio trenutni investicioni jaz;

- obezbjeđivanja kompatibilnih tržišta za održivim finansijskim sredstvima na prekograničnom nivou kako bi se izbjegla fragmentacija;
- ostvarivanje ekonomije obima sa ciljem stvaranja sinergetskog efekta;
- maksimalizacija uticaja EU investicija za podršku industrije i pomoć u ostvarivanju zadatih ciljeva.

Benefiti za investitore: Veći izbor projekata i proizvoda zelenog finansiranja, sa ciljem zadovoljenja rastuće tražnje.

Benefiti za biznis: Novi izvori finansiranja kroz globalna tržišta kapitala i finansijske sektore širom svijeta.

EU je pripremila tri osnovna legislativna akta sa ciljem podsticanja i kanalisanja investicija privatnog sektora u održivi razvoj.

Unificirani EU zeleni sistem klasifikacije - Taksonomija

Da bi se utvrdilo da li je ekonomska aktivnost ekološki održiva, usvojena je taksonomija na harmonizovanim EU kriterijumima. Uredba o taksonomiji obezbjeđuje generalni okvir koji omogućava progresivni razvoj EU klasifikacionog sistema za ekološki održive ekonomske aktivnosti. Cilj je da se pruže smjernice donosiocima odluka, industriji i investitorima o tome kako da na najbolji način podrže investicije u ekonomske aktivnosti koje doprinose klimatski neutralnoj ekonomiji.

Da bi bila klasifikovana kao zelena, investicija mora da doprinosi makar jednom od sledećih šest ciljeva:

- Mitigacija klimatskih promjena;
- Adaptacija klimatskih promjena;
- Održiva upotreba vode i vodenih resursa;
- Cirkularna ekonomija;
- Zaštita od zagađenja;
- Zdrav ekosistem.

Izvještavanje o održivosti

Unaprijeđeno izvještavanje od strane kreatora i distributera finansijskih proizvoda, prema krajnjim investitorima. Učesnici na finansijskim tržištima će biti u obavezi da dostave svojim klijentima informacije o uticaju održivosti na finansijski povrat i uticaju njihove investicione odluke na održivost.

Izvještavanje o klimatskim ciljevima i ciljevima ESG

Usvajaju se dvije nove kategorije klimatskih ciljeva, sa ciljem kreiranja izbora investitorima koji žele da se prilagode klimatski svjesnim investicionim strategijama. Sve najvažnije ciljeve je potrebno usaglasiti sa Pariskim ugovorom.

II
STANJE NA TRŽIŠTU KAPITALA

II STANJE NA TRŽIŠTU KAPITALA

- Ukupan promet ostvaren na Montenegroberzi u 2021. godini iznosi **46,5 miliona eura**, što je rast od **48%** u odnosu na 2020. godinu;
- Berzanski indeks MNSE10 bilježi smanjenje od **7,3%;**
- Berzanski indeks MONEX bilježi smanjenje od **4,5%;**
- Tržišna kapitalizacija na kraju 2021. godine iznosila je **3,2 milijardi eura**.

2.1. PROMET I TRANSAKCIJE

Ukupan promet ostvaren na Montenegroberzi u 2021. godini iznosi 46,5 miliona eura i za 48% je veći u odnosu na prethodnu godinu. U 2021. godini ukupno je zaključeno 1.618 transakcija, što predstavlja smanjenje od 8,8% u odnosu na uporedni period prethodne godine.

Tabela 1: Uporedni prikaz prometa i broja transakcija na berzi 2020-2021 godina

		Ukupan promet (u €)	Ukupan broj transakcija	Prosjek po transakciji	Broj dana trgovanja	Prosječan broj transakcija	Prosječan promet
Q1 2020	*Januar*	*7.762.018*	*164*	*47.329*	*17*	*10*	*456.589*
	Februar	*1.369.256*	*252*	*5.434*	*20*	*13*	*68.463*
	Mart	*1.485.330*	*279*	*5.324*	*22*	*13*	*67.515*
Q2 2020	*April*	*287.155*	*68*	*4.223*	*19*	*4*	*15.113*
	Maj	*2.891.928*	*139*	*20.805*	*17*	*8*	*170.113*
	Jun	*371.347*	*153*	*2.427*	*22*	*7*	*16.879*
Q3 2020	*Jul*	*505.954*	*161*	*3.143*	*21*	*8*	*24.093*
	Avgust	*543.514*	*103*	*5.277*	*20*	*5*	*27.176*
	Septembar	*6.089.696*	*100*	*60.897*	*22*	*5*	*276.804*
Q4 2020	*Oktobar*	*7.445.466*	127	*58.626*	*22*	*6*	*338.430*
	Novembar	*417.780*	91	*4.591*	*21*	*4*	*19.894*
	Decembar	*2.193.309*	137	*16.010*	*23*	*6*	*95.361*
	UKUPNO u 2020	***31.362.754***	***1.774***	***234.085***	***246***	***87***	***1.576.432***
	PROSJEČNO u 2020	***2.613.563***	***148***	***19.507***	***21***	***7***	***131.369***
Q1 2021	Januar	7.835.525	207	37.853	15	14	522.368
	Februar	485.198	99	4.901	19	5	25.537
	Mart	12.063.732	155	77.831	23	7	524.510
Q2 2021	April	527.348	135	3.906	21	6	25.112
	Maj	8.768.928	204	42.985	18	11	487.163
	Jun	1.146.926	133	8.624	20	7	57.346
Q3 2021	Jul	2.347.457	117	20.064	19	6	123.550
	Avgust	340.541	92	3.702	18	5	18.919
	Septembar	590.725	121	4.882	22	6	26.851
Q4 2021	Oktobar	5.814.109	118	49.272	19	6	306.006
	Novembar	5.890.572	124	47.505	20	6	294.529
	Decembar	656.818	113	5.813	22	5	29.855
	UKUPNO u 2021	**46.467.879**	**1.618**	**307.336**	**236**	**84**	**2.441.746**
	PROSJEČNO u 2021	**3.872.323**	**135**	**25.611**	**20**	**7**	**203.479**
Δ	**UKUPNA PROMJENA**	**15.105.125**	**-156**	**73.251**	**-10**	**-3**	**865.314**
	PROSJEČNA PROMJENA	**1.258.760**	**-13**	**6.104**	**-1**	**0**	**72.109**
	% PROMJENA	**48,16%**	**-8,79%**	**31,29%**	**-4,07%**	**-2,97%**	**54,89%**

Grafik 1: Uporedni prikaz prometa na berzi 2020-2021 godina u € i po mjesecima

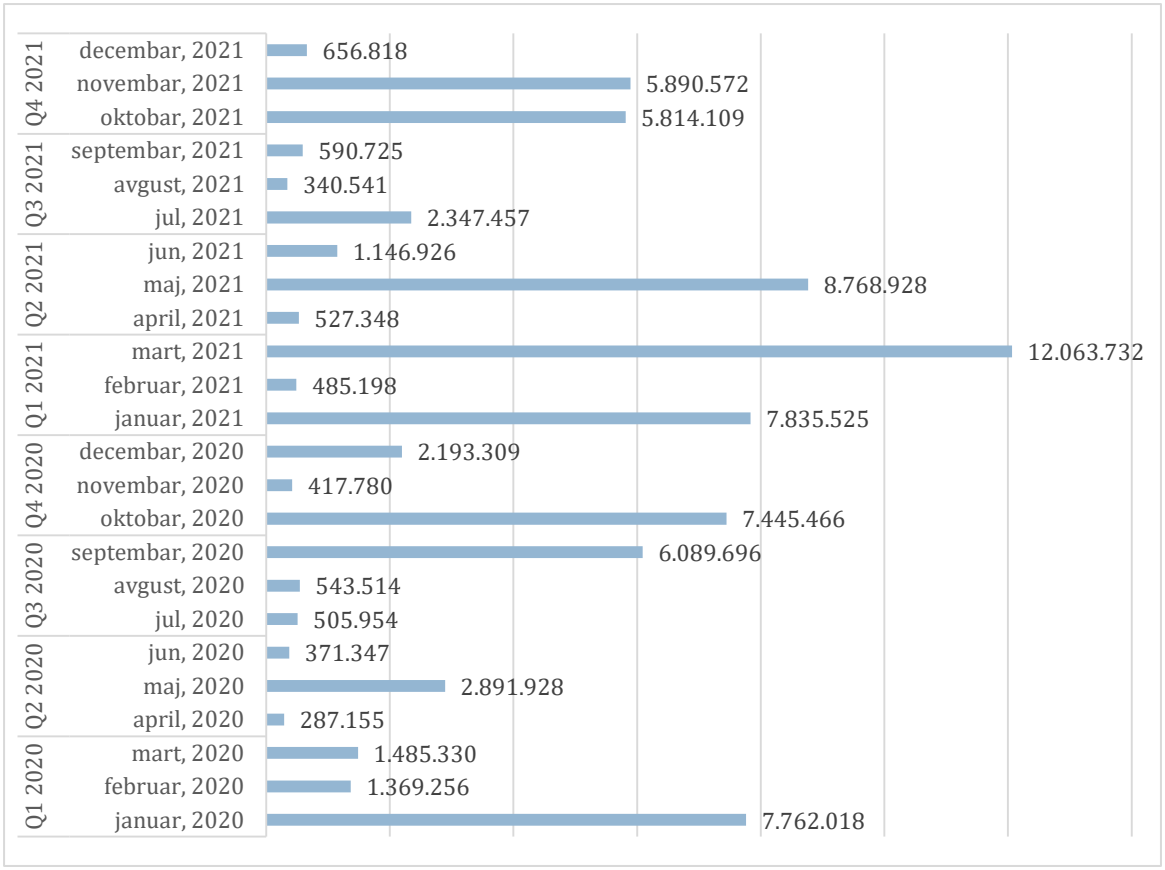

Grafik 2: Uporedni prikaz broja transakcija na berzi 2020-2021 godina po mjesecima

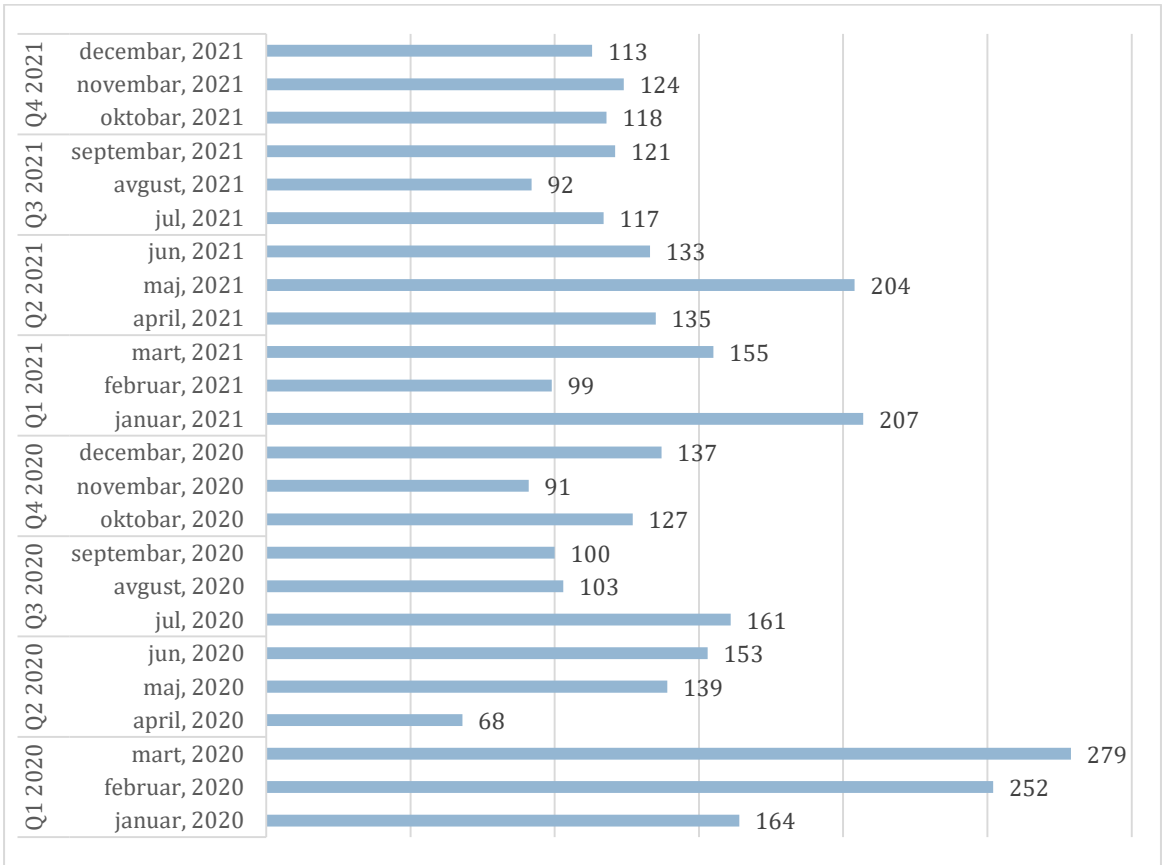

2.2. STRUKTURA PROMETA

U 2021. godini od ukupnog prometa na Montenegroberzi na regulisanom tržištu ostvareno je 95% prometa. Najveći udio u prometu na regulisanom tržištu ostvaren je kroz transakcije državnim obveznicama i akcijama na slobodnom tržištu.

U odnosu na prethodnu godine struktura tržišta ukazuje na povećano interesovanje za hartije od vrijednosti na regulisanom tržištu Montenegroberze.

MTP tržište učestvovalo je sa 5,2% u ukupnom prometu na Montenegroberzi.

Tabela 2: Uporeni prikaz strukture prometa na berzi 2020-2021 godina

		Regulisano tržište								MTP	
		Berzansko tržište		Slobodno tržište					Blok poslovi		
		Prime tržište	Standard tržište	akcije	akcije investicionih fondova	državne obveznice	investicione jedinice otvorenih fondova	korporativne obveznice	Slobodno tržište	MTP ME tržište	TOTAL
						Obim u €					
Q1 2020	*Januar*	*126.551*	*180.177*	*153.014*	*246*	*0*	*0*	*200.000*	*0*	*7.102.030*	*7.762.018*
	Februar	*40.355*	*687.965*	*407.664*	*2.551*	*71.938*	*0*	*116.790*	*0*	*41.993*	*1.369.256*
	Mart	*104.474*	*116.441*	*883.230*	*1.949*	*242.312*	*0*	*86.760*	*0*	*50.165*	*1.485.330*
Q2 2020	*April*	*64.216*	*144.958*	*28.774*	*0*	*10.614*	*0*	*15.150*	*0*	*23.444*	*287.155*
	Maj	*72.071*	*22.983*	*2.679.105*	*1.612*	*0*	*0*	*86.500*	*0*	*29.656*	*2.891.928*
	Jun	*23.431*	*41.745*	*252.084*	*1.459*	*33.834*	*0*	*0*	*0*	*18.793*	*371.347*
Q3 2020	*Jul*	*39.223*	*121.805*	*198.276*	*491*	*0*	*0*	*103.103*	*0*	*43.056*	*505.954*
	Avgust	*21.884*	*24.702*	*364.156*	*491*	*0*	*0*	*48.048*	*0*	*84.233*	*543.514*
	Septembar	*56.469*	*24.740*	*160.533*	*0*	*137.720*	*0*	*20.020*	*0*	*14.296*	*6.089.696*
Q4 2020	*Oktobar*	*119.670*	*23.504*	*212.374*	*1.270*	*7.009.000*	*0*	*0*	*0*	*79.648*	*7.445.466*
	Novembar	*31.302*	*14.227*	*335.728*	*982*	*0*	*0*	*10.010*	*0*	*25.532*	*417.780*
	Decembar	*83.382*	*738.530*	*636.747*	*982*	*86.000*	*0*	*0*	*0*	*647.668*	*2.193.309*
	UKUPNO u 2020	***783.029***	***2.141.779***	***6.311.684***	***12.033***	***7.591.417***	***0***	***686.381***	***0***	***8.160.514***	***31.362.754***
	PROSJEČNO u 2020	***65.252***	***178.482***	***525.974***	***1.003***	***632.618***	***0***	***57.198***	***0***	***680.043***	***2.613.563***
Q1 2021	Januar	7.151.183	314.075	100.239	2.828	0	0	254.500	0	12.701	7.835.525
	Februar	32.621	4.687	340.846	3.994	0	0	0	0	103.050	485.198
	Mart	20.027	25.167	1.264.167	4.673	10.005.000	0	709.768	0	34.931	12.063.732
Q2 2021	April	46.746	37.240	189.686	2.008	0	0	78.000	0	173.667	527.348
	Maj	138.089	76.031	8.551.407	2.100	0	0	0	0	1.300	8.768.928
	Jun	65.575	15.429	796.635	96.236	51.936	0	100.000	0	21.114	1.146.926
Q3 2021	Jul	54.797	35.432	225.466	327	0	0	0	0	2.031.435	2.347.457
	Avgust	26.231	10.766	84.848	1.229	153.897	0	50.380	0	13.191	340.541
	September	86.809	63.696	211.744	760	167.400	0	50.500	0	9.816	590.725
Q4 2021	Oktobar	197.489	13.794	596.014	810	5.004.000	0	0	0	2.002	5.814.109
	Novembar	97.296	6.021	2.912.035	1.852	2.000.737	245	252.750	605.548	14.088	5.890.572
	Decembar	157.958	13.460	441.781	1.191	30.075	0	0	0	12.353	656.818
	UKUPNO u 2021	**8.074.821**	**615.798**	**15.714.867**	**118.009**	**17.413.045**	**245**	**1.495.898**	**605.548**	**2.429.648**	**46.467.879**
	PROSJEČNO u 2021	**672.902**	**51.316**	**1.309.572**	**9.834**	**1.451.087**	**20**	**124.658**	**50.462**	**202.471**	**3.872.323**
Δ	**UKUPNA PROMJENA**	**7.291.793**	**-1.525.982**	**9.403.183**	**105.976**	**9.821.628**	**245**	**809.517**	**605.548**	**-5.730.866**	**15.105.125**
	PROSJEČNA PROMJENA	**607.649**	**-127.165**	**783.599**	**8.831**	**818.469**	**20**	**67.460**	**50.462**	**-477.572**	**1.258.760**
	% PROMJENA	**931,23%**	**-71,25%**	**148,98%**	**880,71%**	**129,38%**	**#DIV/0!**	**117,94%**		**-70,23%**	**48,16%**
						Obim u %					
Q1 2020	*Januar*	*1,63%*	*2,32%*	*1,97%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*2,58%*	*0,00%*	*91,50%*	
	Februar	*2,95%*	*50,24%*	*29,77%*	*0,19%*	*5,25%*	*0,00%*	*8,53%*	*0,00%*	*3,07%*	
	Mart	*7,03%*	*7,84%*	*59,46%*	*0,13%*	*16,31%*	*0,00%*	*5,84%*	*0,00%*	*3,38%*	
Q2 2020	*April*	*22,36%*	*50,48%*	*10,02%*	*0,00%*	*3,70%*	*0,00%*	*5,28%*	*0,00%*	*8,16%*	
	Maj	*2,49%*	*0,79%*	*92,64%*	*0,06%*	*0,00%*	*0,00%*	*2,99%*	*0,00%*	*1,03%*	
	Jun	*6,31%*	*11,24%*	*67,88%*	*0,39%*	*9,11%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*5,06%*	
Q3 2020	*Jul*	*7,75%*	*24,07%*	*39,19%*	*0,10%*	*0,00%*	*0,00%*	*20,38%*	*0,00%*	*8,51%*	
	Avgust	*4,03%*	*4,54%*	*67,00%*	*0,09%*	*0,00%*	*0,00%*	*8,84%*	*0,00%*	*15,50%*	
	Septembar	*0,93%*	*0,41%*	*2,64%*	*0,00%*	*2,26%*	*0,00%*	*0,33%*	*0,00%*	*0,23%*	
Q4 2020	*Oktobar*	*1,61%*	*0,32%*	*2,85%*	*0,02%*	*94,14%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*1,07%*	
	Novembar	*7,49%*	*3,41%*	*80,36%*	*0,24%*	*0,00%*	*0,00%*	*2,40%*	*0,00%*	*6,11%*	
	Decembar	*3,80%*	*33,67%*	*29,03%*	*0,04%*	*3,92%*	*0,00%*	*0,00%*	*0,00%*	*29,53%*	
	UKUPNO u 2020	***2,50%***	***6,83%***	***20,12%***	***0,04%***	***24,21%***	***0,00%***	***2,19%***	***0,00%***	***26,02%***	***100,00%***
	PROSJEČNO u 2020	***10,74%***	***28,01%***	***20,17%***	***0,05%***	***5,61%***	***2,38%***	***2,38%***	***0,00%***	***7,21%***	***6,48%***
Q1 2021	Januar	91,27%	4,01%	1,28%	0,04%	0,00%	0,00%	3,25%	0,00%	0,16%	
	Februar	6,72%	0,97%	70,25%	0,82%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	21,24%	
	Mart	0,17%	0,21%	10,48%	0,04%	82,93%	0,00%	5,88%	0,00%	0,29%	
Q2 2021	April	8,86%	7,06%	35,97%	0,38%	0,00%	0,00%	14,79%	0,00%	32,93%	
	Maj	1,57%	0,87%	97,52%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%	
	Jun	5,72%	1,35%	69,46%	8,39%	4,53%	0,00%	8,72%	0,00%	1,84%	
Q3 2021	Jul	2,33%	1,51%	9,60%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	86,54%	
	Avgust	7,70%	3,16%	24,92%	0,36%	45,19%	0,00%	14,79%	0,00%	3,87%	
	September	14,70%	10,78%	35,84%	0,13%	28,34%	0,00%	8,55%	0,00%	1,66%	
Q4 2021	Oktobar	3,40%	0,24%	10,25%	0,01%	86,07%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	
	Novembar	1,65%	0,10%	49,44%	0,03%	33,97%	0,00%	4,29%	10,28%	0,24%	
	Decembar	24,05%	2,05%	67,26%	0,18%	4,58%	0,00%	0,00%	0,00%	1,88%	
	UKUPNO u 2021	**17,38%**	**1,33%**	**33,82%**	**0,25%**	**37,47%**	**0,00%**	**3,22%**	**1,30%**	**5,23%**	**100,00%**
	PROSJEČNO u 2021	**14,01%**	**2,69%**	**40,19%**	**0,87%**	**23,80%**	**0,00%**	**5,02%**	**0,86%**	**12,56%**	**6,67%**

2.3. BERZANSKO TRŽIŠTE

Na berzanskom tržištu je ostvaren promet od 9,3 miliona eura, što predstavlja 20% ukupno ostvarenog prometa na regulisanom tržištu. Na Prime tržištu berzanskog tržišta je ostvaren promet od 8 miliona eura, odnosno 18% ukupnog prometa na regulisanom tržištu, kroz 540 transakcija. Na Standard tržištu berzanskog tržišta je ostvareno 615.798 eura prometa. Promet na Standard tržištu berzanskog tržišta je realizovan kroz 270 transakcija.

Tabela 3: Struktura berzanskog tržišta u 2021. godini po emitentima

Hartija	cijena u €		Količina	Broj transakcija	Promet u €
	Najviša	Najniža			
Prime tržište (A)					
Luštica Development AD Tivat	1,1500	1,1500	2.000	1	2.300
Prva Banka Crne Gore AD Podgorica	27,8000	27,8000	293	1	8.145
13 Jul - Plantaže AD Podgorica	0,0899	0,1250	514.968	65	52.010
Crnogorski Elektroprenosni Sistem AD Podgorica	0,7200	0,9500	7.899.649	305	7.437.815
Crnogorski Telekom AD Podgorica	1,0900	1,4000	490.671	168	574.551
Blok poslovi					
Otrantkomerc AD Podgorica			1.009.246	1	605.548
Standard tržište (B)					
Čelebić Invest AD Podgorica	0,5300	0,5300	595	3	315
Institut "Simo Milošević" AD Igalo - Herceg Novi	25,0000	30,0000	1.779	22	50.566
Port of Adria AD Bar	0,0800	0,1040	173.895	14	14.405
Luka Bar AD Bar	0,2790	0,4200	1.369.548	136	465.481
Luka Kotor AD Kotor	4,3200	4,7800	6.900	10	30.965
Montecargo AD Podgorica	0,2000	0,2200	7.400	5	1.572
Port of Adria AD Bar	0,0920	0,1300	298.758	50	34.499
Zetatrans AD Podgorica	0,7650	0,9500	20.060	25	17.375
Željeznička Infrastruktura Crne Gore AD Podgorica	0,0073	0,0088	74.251	3	582
Željeznički Prevoz Crne Gore AD Podgorica	0,0342	0,0380	1.054	2	36
Berzansko tržište TOTAL				**811**	**9.296.167**

2.4. OBVEZNICE

U okviru segmenta na kojem se trguje obveznicama, ostvaren je promet u iznosu od 18,9 miliona eura što čini 43% ukupno ostvarenog prometa na regulisanom tržištu, kroz 42 zaključenih transakcija. Veći dio prometa je ostvaren kroz državne obveznice u iznosu od 17,4 miliona eura što čini 40% ukupno ostvarenog prometa na regulisanom tržištu.

Tabela 4: Struktura trgovanja obveznicama u 2021. godini

Simbol	cijena u €		Količina	Broj transakcija	Promet u €
	Najniža	Najviša			
Državne obveznice					
2G24	90,4400	100,2500	8.600	8	8.591.987
FO02	0,2000	0,2500	15.567	3	3.658
GB24	95,2000	100,0000	8.820	16	8.817.400
Korporativne obveznice					
HBO1	100,0000	100,0000	8.430	5	843.000
HBO2	100,6000	101,0000	1.000	4	100.880
HBO3	99,4000	102,0000	550	6	552.018

2.5. PROMET AKCIJAMA INVESTICIONIH FONDOVA

U 2021. godini je ostvaren promet sa akcijama investicionih fondova od nešto više od 118 hiljada eura. Ovaj promet je ostvaren kroz 65 transakcija.

Najveće učešće u prometu je zabilježeno akcijama ZIF-a Trend a.d. u iznosu od preko 112 hiljada eura, što čini skoro 95% ukupnog prometa akcijama zatvorenih investicionih fondova.

Zakonom o investicionim fondovima koji je na snazi u Crnoj Gori je dozvoljeno trgovanje investicionim jedinicama otvorenih investicionih fondova na berzi. U 2021. godini se trgovalo investicionim jedinicama samo OIF-a Trend a ostvaren je promet 245€, kroz jednu transakciju.

Tabela 5: Trgovina akcijama/investicionim jedinicama investicionih fondova u 2021. godini

	Prosječna cijena u €	Količina	Broj transakcija	Promet u €
ZIF "EUROFOND"	0,0016	0,0027	12	3.795
ZIF "HLT FOND"	0,0004	0,0004	2	1.524
ZIF "TREND"	0,0491	0,0530	51	112.691
OIF TREND	0,0490	0,0490	1	245
		UKUPNO	**65**	**118.009**

2.6. SLOBODNO TRŽIŠTE

Na Slobodnom tržištu akcija se trgovalo akcijama 25 kompanija i ostvaren je promet u iznosu od 15,7 miliona eura kroz 611 transakciju.

Tabela 6: Struktura slobodnog tržišta u 2021. godini po emitentima

Emitent	cijena u €		Količina	Broj transakcija	Promet u €
	Najniža	Najviša			
Autoremont AD Kotor	3,0000	3,0000	888	2	2.664
Hotelska Grupa "Budvanska Rivijera" AD Budva	5,0000	6,4100	1.307.207	57	8.335.400
Centralno Klirinško Depozitarno Društvo AD	5,4000	5,4000	15.304	1	82.642
Centrojadran AD Bar	4,0700	5,0800	364	2	1.739
Centar za odmor, rekreaciju i lijecenje "Igalo" AD	1,9200	2,4000	400	3	912
Centar za odmor, rekreaciju i lijecenje "Igalo" AD	3,6000	3,6000	400	1	1.440
Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšic	2,8100	3,7000	98.833	128	316.907
Hipotekarna Banka AD Podgorica	6,8600	900,0000	5.441	11	2.610.624
Industriaimport-Industriaimpex AD Podgorica	15,2000	19,0000	1.735	8	29.779
TP "Izbor" AD Bar	0,0004	0,0004	11.380.458	5	4.552
Jugopetrol AD Podgorica	8,8500	11,0000	79.570	150	806.333
Marina Ad Bar	1,8000	2,2000	12.606	20	25.827
Lovcen Banka AD Podgorica	550,0000	550,0000	220	5	121.000
DZMPUN "MIG" AD Podgorica	0,0113	0,1400	23.063.231	30	368.970
HTP "Mimoza" AD Tivat	1,5500	3,0000	344.518	20	1.031.294
Mehanizacija i programat AD Nikšic	1,5000	2,0000	8.681	15	16.033
Otrantkomerc AD Podgorica	0,4400	0,4400	31	1	14
Hemijska Industrija "Poliex" AD Berane	0,0720	0,0720	1.239	1	89
"Primorje" Hotels & Restaurants AD Tivat	2,3900	2,9800	30.400	4	90.533
Barska Plovidba AD Bar	2,0000	2,8800	5.045	5	13.111
Preduzece za grað. nadzor i lab. ispitivanja	37,4400	49,9000	779	4	35.105
Republicki zavod za urbanizam i projektovanje AD	0,4000	0,4000	80.204	14	32.082
Solana "Bajo Sekulic" u stecaju AD Ulcinj	1,1500	1,6000	55.034	35	74.742
Sveti Stefan Hoteli AD Budva	2,3100	3,2000	136.710	35	431.624
Poslovno Logisticki Centar "Moraca" AD Podgorica	2,5000	4,0000	337.743	34	1.256.446
HTP "Ulcinjska Rivijera" AD Ulcinj	2,7000	3,1800	9.203	20	25.009

2.7. BERZANSKI INDEKSI

Vrijednosti indeksa Montenegroberze zabilježili su slična kretanja u prva tri kvartala 2021. godine. Do kraja maja indeksi su rasli i dostigli vrijednost oko 12-13% veću u odnosu na početak godine. Nakon toga vrijednosti indeksa osciliraju na nižim vrijednostima. Na kraju godine vrijednost indeksa MONEX naglo pada za 8% dok indeks MNSE10 ostaje na nivou većem nego na početku godine.

Grafik 3: Uporedni prikaz kretanja vrijednosti indeksa Montenegroberze u toku 2021. godine

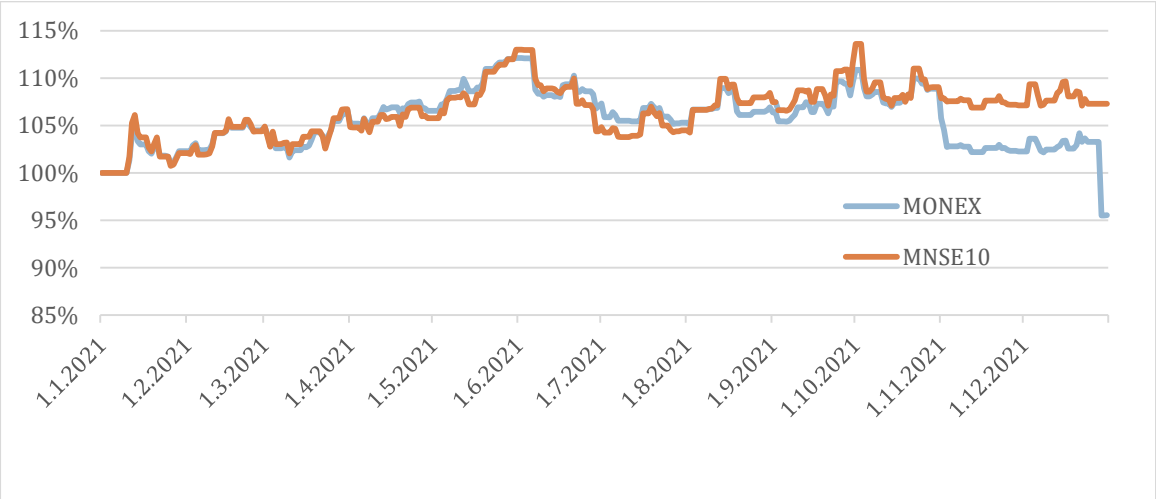

2.7.1. MNSE10

Vrijednost berzanskog indeksa MNSE10 je u početkom 2021. godine rasla i 31. maja dostigla vrijednost od 805,51 (13% više u odnosu na početak godine). Nakon toga vrijednost indeksa je imala veće oscilacije da bi 1. oktobra dostigla najveću vrijednost u toku godine od 809,87. Do kraja godine vrijednost je bila na nižim vrijednostima a godina je završena sa vrijednošću od 764,72 poena odnosno 7% većom u odnosu na početak godine.

Grafik 4: Kretanje vrijednosti indeksa MNSE10 u toku 2021. godine

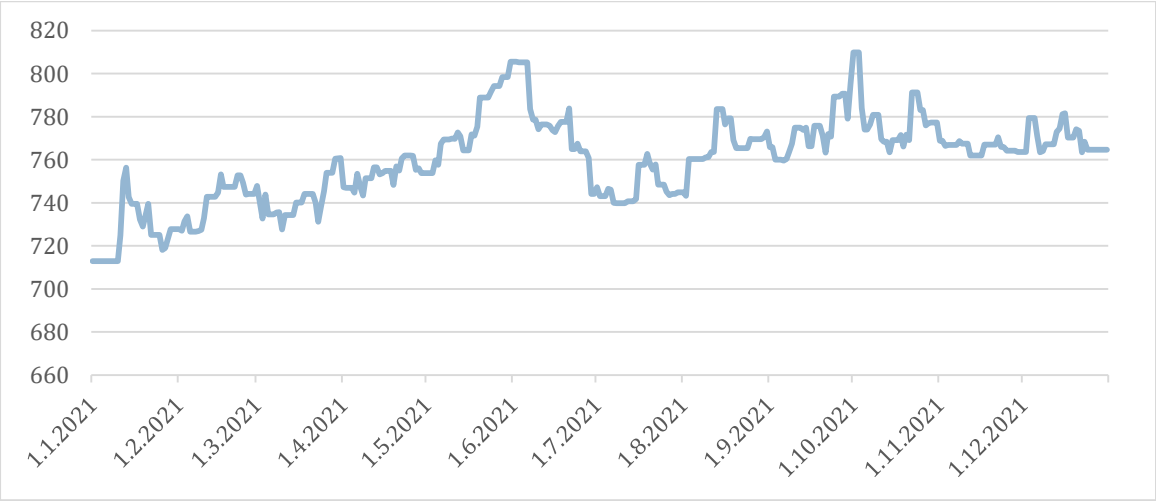

Tabela 7: Uporedni prikaz kretanja vrijednosti MNSE10 indeksa 2020-2021 godina po mjesecima

		Početna vrijednost	Krajnja vrijednost	Apsolutna promjena	Promjena	Maksimalna vrijednost	Minimalna vrijednost
Q1 2020	*Januar*	*777,61*	*778,11*	*0,50*	*0,06%*	*789,78*	*769,88*
	Februar	*778,11*	*785,19*	*7,08*	*0,91%*	*785,20*	*775,05*
	Mart	*785,19*	*657,27*	*-127,92*	*-16,29%*	*786,21*	*653,15*
Q2 2020	*April*	*657,27*	*678,49*	*21,22*	*3,23%*	*678,49*	*648,55*
	Maj	*678,49*	*710,15*	*31,66*	*4,67%*	*712,24*	*682,02*
	Jun	*710,15*	*710,19*	*0,04*	*0,01%*	*724,30*	*702,14*
Q3 2020	*Jul*	*710,19*	*689,71*	*-20,48*	*-2,88%*	*726,45*	*689,71*
	Avgust	*689,71*	*659,67*	*-30,04*	*-4,36%*	*689,71*	*658,43*
	Septembar	*659,67*	*655,94*	*-3,73*	*-0,57%*	*659,67*	*644,30*
Q4 2020	*Oktobar*	*655,94*	*648,09*	*-7,85*	*-1,20%*	*655,94*	*642,02*
	Novembar	*648,09*	*633,19*	*-14,90*	*-2,30%*	*650,27*	*633,19*
	Decembar	*633,19*	*712,83*	*79,64*	*12,58%*	*712,83*	*631,07*
	UKUPNO u 2020	***8.383,61***	***8.318,83***	***-64,78***	***-8,33%***	***8.571,09***	***8.129,51***
	PROSJEČNO u 2020	***698,63***	***693,24***	***-5,40***	***-0,51%***	***714,26***	***677,46***
Q1 2021	Januar	712,83	727,75	14,92	2,09%	756,35	718,05
	Februar	727,75	744,14	16,39	2,25%	753,15	726,61
	Mart	744,14	760,76	16,62	2,23%	760,76	727,58
Q2 2021	April	760,76	753,86	-6,90	-0,91%	761,96	743,38
	Maj	753,86	805,51	51,65	6,85%	805,51	757,63
	Jun	805,51	744,08	-61,43	-7,63%	805,51	744,08
Q3 2021	Jul	744,08	744,90	0,82	0,11%	762,67	739,87
	Avgust	744,90	773,09	28,19	3,78%	783,54	743,19
	Septembar	773,09	795,30	22,21	2,87%	795,30	759,53
Q4 2021	Oktobar	795,30	777,23	-18,07	-2,27%	809,87	763,46
	Novembar	777,23	763,59	-13,64	-1,75%	770,50	761,93
	Decembar	763,59	764,72	1,13	0,15%	781,60	763,41
	UKUPNO u 2021	**9.103,04**	**9.154,93**	**51,89**	**7,28%**	**9.346,72**	**8.948,72**
	PROSJEČNO u 2021	**758,59**	**762,91**	**4,32**	**0,65%**	**778,89**	**745,73**
Δ	**UKUPNA PROMJENA**	**719,43**	**836,10**	**116,67**	**15,61%**	**775,63**	**819,21**
	PROSJEČNA PROMJENA	**59,95**	**69,67**	**9,72**	**1,16%**	**64,64**	**68,27**
	% PROMJENA	**8,58%**	**10,05%**	**-180,10%**		**9,05%**	**10,08%**

Grafik 5: Uporedni prikaz promjene vrijednosti MNSE10 indeksa 2020-2021 godina po mjesecima

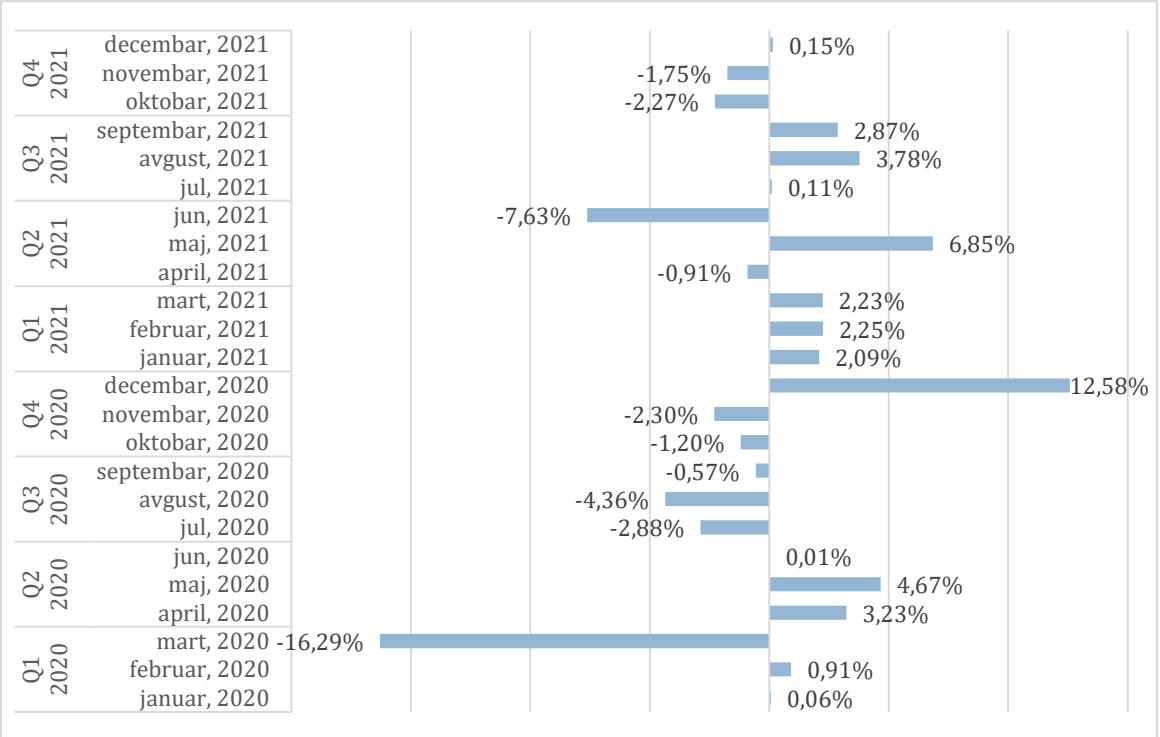

2.7.2. MONEX

Vrijednost indeksa MONEX je početkom godine rasla i 31. maja dostigla najveću vrijednost u toku godine (11.581,30). Nakon toga vrijednost indeksa je oscilirala u okviru od 11.000 do 11.500 da bi početkom novembra naglo pala (od 16. do 19. novembra pad vrijednosti od 6%). Nakon dalje oscilacije oko vrijednosti 10.500 na samom kraju godine - 29. decembra vrijednost indeksa bilježi nagli pad od 8% a godinu završava sa vrijednosti od 9.867,37 što je 4% manje u odnosu na početak godine.

Grafik 6: Kretanje vrijednosti indeksa MONEX u toku 2021. godine

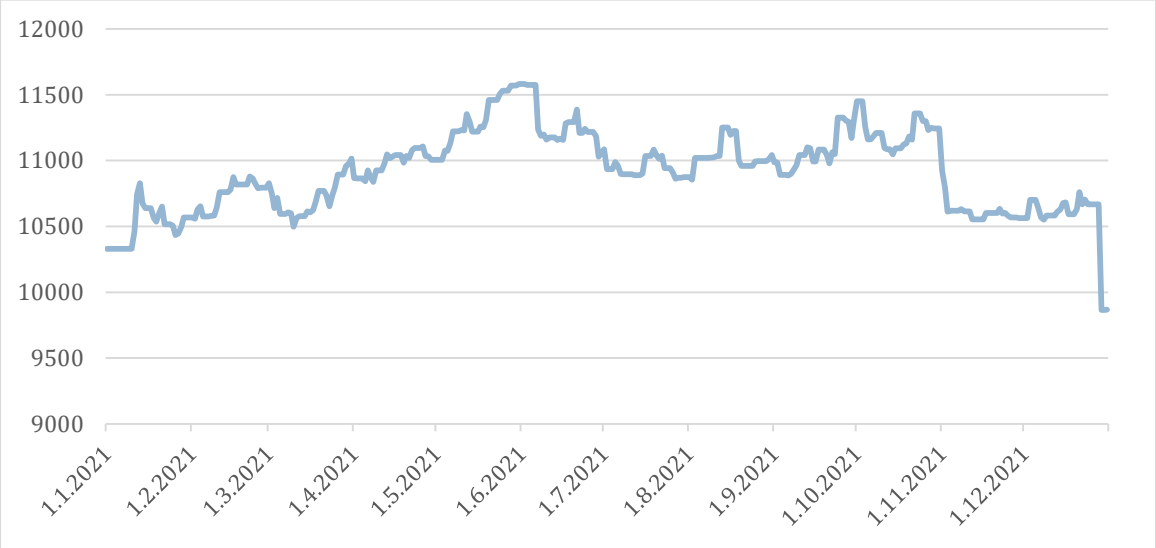

Grafik 7: Uporedni prikaz promjene vrijednosti MONEX indeksa 2020-2021 godina po mjesecima

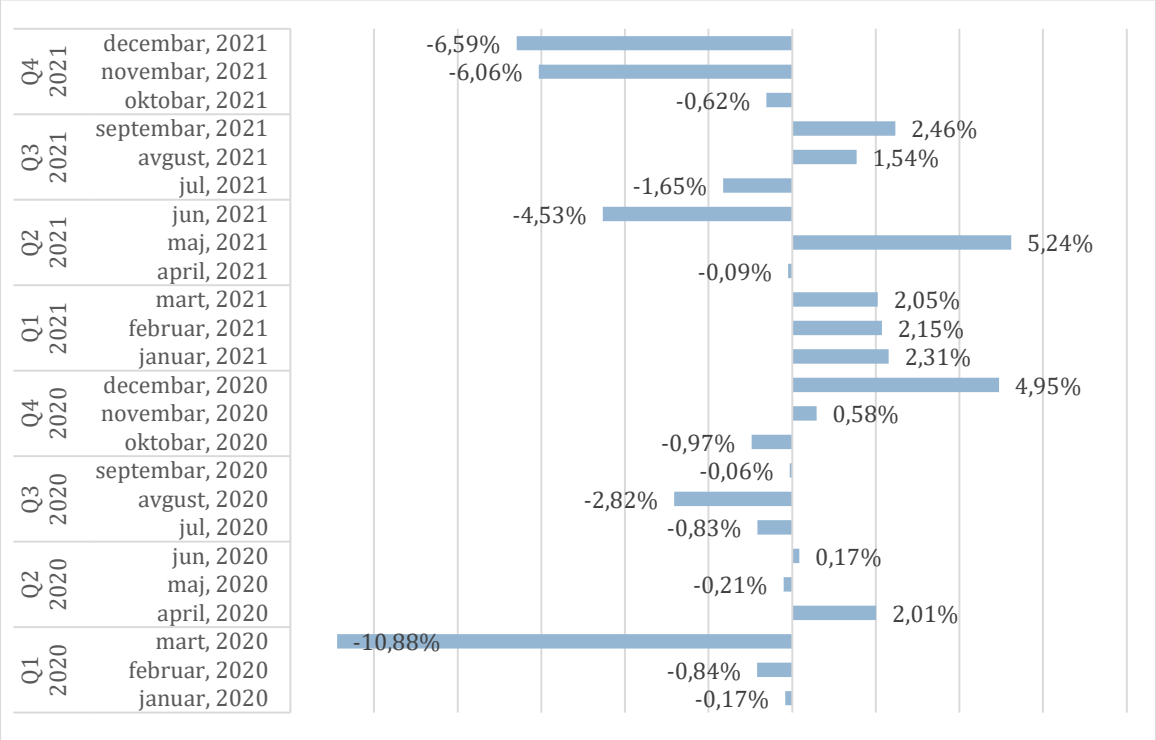

Tabela 8: Uporedni prikaz kretanja vrijednosti MONEX indeksa 2020-2021 godina po mjesecima

		Početna vrijednost	Krajnja vrijednost	Apsolutna promjena	Promjena	Maksimalna vrijednost	Minimalna vrijednost
Q1 2020	*Januar*	*11.403,61*	*11.384,54*	*-19,07*	*-0,17%*	*11.505,09*	*11.321,17*
	Februar	*11.384,54*	*11.289,24*	*-95,30*	*-0,84%*	*11.482,41*	*11.232,66*
	Mart	*11.289,24*	*10.060,53*	*-1.228,71*	*-10,88%*	*11.300,03*	*10.032,10*
Q2 2020	*April*	*10.060,53*	*10.262,74*	*202,21*	*2,01%*	*10.262,74*	*9.983,43*
	Maj	*10.262,74*	*10.241,67*	*-21,07*	*-0,21%*	*10.601,52*	*10.123,82*
	Jun	*10.241,67*	*10.259,15*	*17,48*	*0,17%*	*10.388,00*	*10.185,92*
Q3 2020	*Jul*	*10.259,15*	*10.173,80*	*-85,35*	*-0,83%*	*10.452,64*	*10.173,80*
	Avgust	*10.173,80*	*9.886,61*	*-287,19*	*-2,82%*	*10.173,80*	*9.873,74*
	Septembar	*9.886,61*	*9.880,81*	*-5,80*	*-0,06%*	*9.953,10*	*9.807,49*
Q4 2020	*Oktobar*	*9.880,81*	*9.784,75*	*-96,06*	*-0,97%*	*9.857,89*	*9.670,63*
	Novembar	*9.784,75*	*9.841,90*	*57,15*	*0,58%*	*9.968,34*	*9.729,00*
	Decembar	*9.841,90*	*10.328,64*	*486,74*	*4,95%*	*10.328,64*	*9.762,05*
	UKUPNO u 2020	***124.469,35***	***123.394,38***	***-1.074,97***	***-9,43%***	***126.274,20***	***121.895,81***
	PROSJEČNO u 2020	***10.372,45***	***10.282,87***	***-89,58***	***-1,51%***	***10.522,85***	***10.157,98***
Q1 2021	Januar	10.328,64	10.567,27	238,63	2,31%	10.827,03	10.434,88
	Februar	10.567,27	10.793,96	226,69	2,15%	10.878,82	10.558,78
	Mart	10.793,96	11.015,18	221,22	2,05%	11.015,18	10.496,56
Q2 2021	April	11.015,18	11.004,73	-10,45	-0,09%	11.107,42	10.836,90
	Maj	11.004,73	11.581,30	576,57	5,24%	11.581,30	11.073,22
	Jun	11.581,30	11.056,71	-524,59	-4,53%	11.581,30	11.030,64
Q3 2021	Jul	11.056,71	10.874,37	-182,34	-1,65%	11.086,19	10.863,45
	Avgust	10.874,37	11.042,22	167,85	1,54%	11.252,38	10.854,62
	Septembar	11.042,22	11.314,40	272,18	2,46%	11.327,07	10.885,92
Q4 2021	Oktobar	11.314,40	11.244,66	-69,74	-0,62%	11.451,33	11.047,23
	Novembar	11.244,66	10.563,62	-681,04	-6,06%	10.924,08	10.553,98
	Decembar	10.563,62	9.867,37	-696,25	-6,59%	10.760,20	9.865,75
	UKUPNO u 2021	**131.387,06**	**130.925,79**	**-461,27**	**-4,47%**	**133.792,30**	**128.501,93**
	PROSJEČNO u 2021	**10.948,92**	**10.910,48**	**-38,44**	**-0,32%**	**11.149,36**	**10.708,49**
Δ	**UKUPNA PROMJENA**	**6.917,71**	**7531,41**	**613,70**	**4,96%**	**7.518,10**	**6.606,12**
	PROSJEČNA PROMJENA	**576,48**	**627,62**	**51,14**	**1,20%**	**626,51**	**550,51**
	% PROMJENA	**5,56%**	**6,10%**	**-57,09%**		**5,95%**	**5,42%**

2.8. TRŽIŠNA KAPITALIZACIJA

Vrijednost tržišne kapitalizacije je oscilirala u okviru od -1% do +3% u 2021. godini. Najveća vrijednosti u toku godine dostignuta je 5. marta - 3.286.665.704€, a najmanja 21. decembra - 3.130.720.076€. Vrijednost na kraju godine je bila praktično ista kao na početku godine (rast od 0,3%).

Grafik 8: Kretanje vrijednosti tržišne kapitalizacije u toku 2021. godine

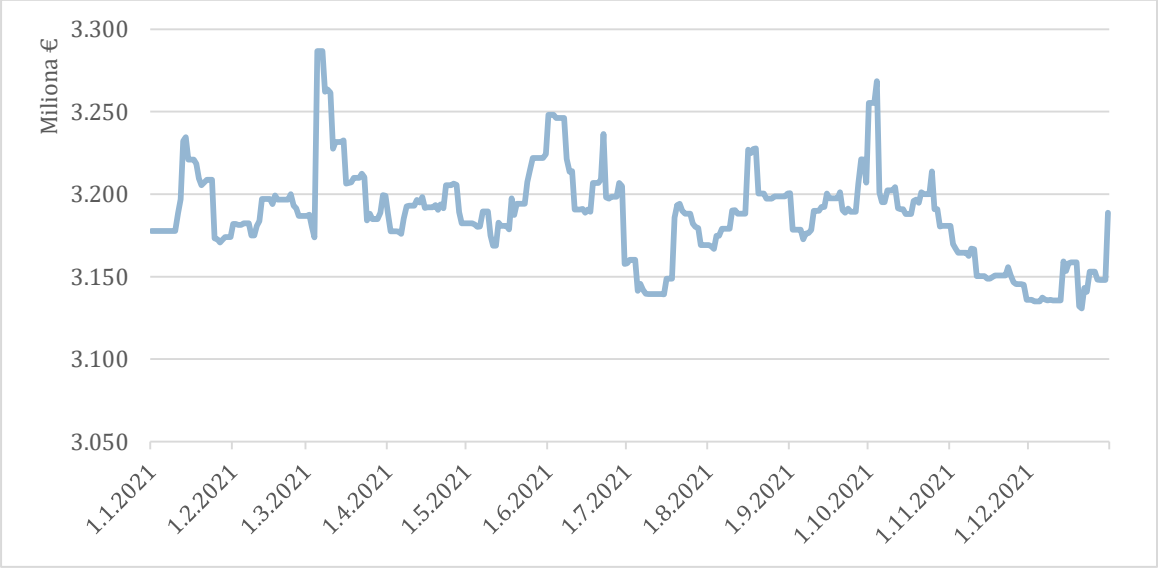

Grafik 9: Uporedni prikaz promjene vrijednosti tržišne kapitalizacije 2020-2021 godina po mjesecima

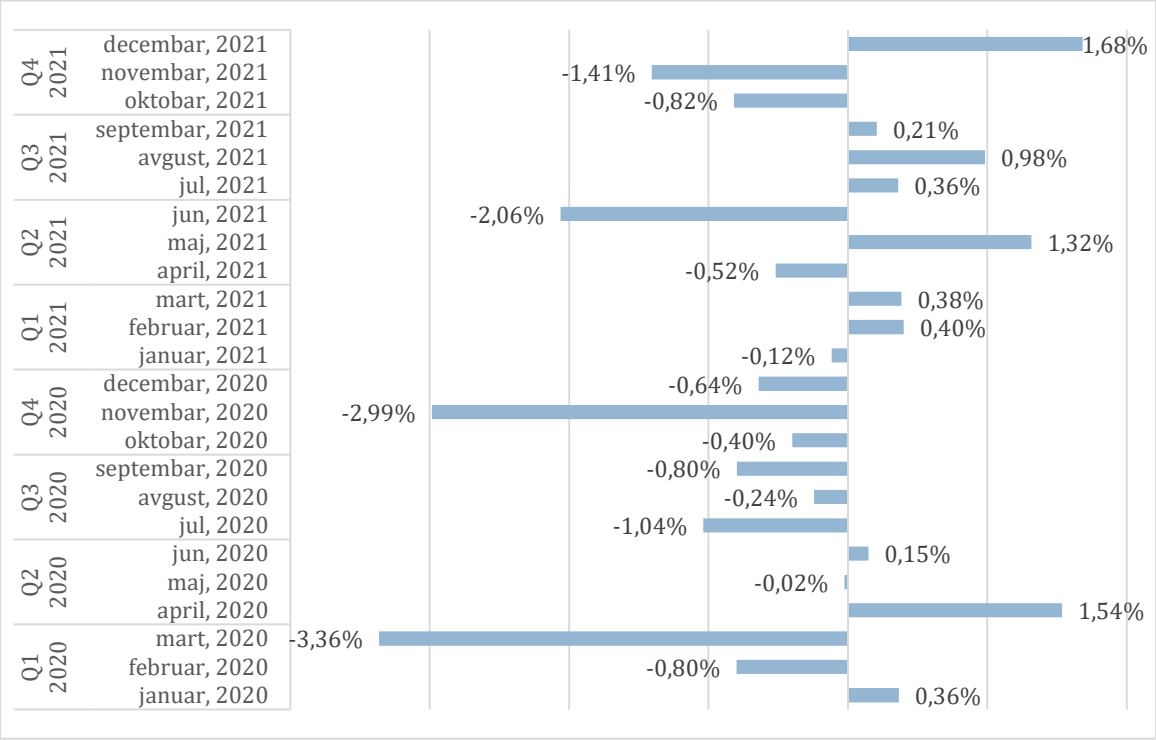

Tabela 9: Uporedni prikaz kretanja vrijednosti tržišne kapitalizacije 2020-2021 godina po mjesecima

		Početna vrijednost (u €)	Krajnja vrijednost (u €)	Apsolutna promjena (u €)	Promjena (%)	Maksimalna vrijednost (u €)	Minimalna vrijednost (u €)
Q1 2020	*Januar*	*3.455.121.550*	*3.467.721.831*	*12.600.281*	*0,36%*	*3.475.051.472*	*3.443.173.938*
	Februar	*3.467.721.831*	*3.440.000.384*	*-27.721.446*	*-0,80%*	*3.474.992.351*	*3.415.592.555*
	Mart	*3.440.000.384*	*3.324.304.899*	*-115.695.485*	*-3,36%*	*3.440.721.828*	*3.323.832.159*
Q2 2020	*April*	*3.324.304.899*	*3.375.363.482*	*51.058.583*	*1,54%*	*3.375.363.482*	*3.304.749.143*
	Maj	*3.375.363.482*	*3.374.562.833*	*-800.649*	*-0,02%*	*3.405.040.440*	*3.374.544.908*
	Jun	*3.374.562.833*	*3.379.547.563*	*4.984.729*	*0,15%*	*3.395.069.801*	*3.379.547.563*
Q3 2020	*Jul*	*3.379.547.563*	*3.344.512.125*	*-35.035.438*	*-1,04%*	*3.403.009.904*	*3.344.512.125*
	Avgust	*3.344.512.125*	*3.336.412.784*	*-8.099.340*	*-0,24%*	*3.360.358.166*	*3.336.412.784*
	Septembar	*3.336.412.784*	*3.309.854.333*	*-26.558.451*	*-0,80%*	*3.337.485.053*	*3.302.222.054*
Q4 2020	*Oktobar*	*3.309.854.333*	*3.296.638.083*	*-13.216.251*	*-0,40%*	*3.316.824.424*	*3.279.537.369*
	Novembar	*3.296.638.083*	*3.198.217.024*	*-98.421.058*	*-2,99%*	*3.293.242.309*	*3.198.217.024*
	Decembar	*3.198.217.024*	*3.177.734.503*	*-20.482.521*	*-0,64%*	*3.195.983.257*	*3.111.569.578*
	UKUPNO u 2020	***40.302.256.891***	***40.024.869.845***	***-277.387.046***	***-8,03%***	***40.473.142.488***	***39.813.911.200***
	PROSJEČNO u 2020	***3.358.521.408***	***3.335.405.820***	***-23.115.587***	***-0,69%***	***3.372.761.874***	***3.317.825.933***
Q1 2021	Januar	3.177.734.503	3.174.002.331	-3.732.172	-0,12%	3.234.636.469	3.170.664.740
	Februar	3.174.002.331	3.186.724.892	12.722.561	0,40%	3.200.076.832	3.174.966.607
	Mart	3.186.724.892	3.198.951.809	12.226.916	0,38%	3.286.665.704	3.173.776.005
Q2 2021	April	3.198.951.809	3.182.370.188	-16.581.621	-0,52%	3.206.454.303	3.175.918.772
	Maj	3.182.370.188	3.224.269.434	41.899.247	1,32%	3.224.269.434	3.168.730.902
	Jun	3.224.269.434	3.157.759.595	-66.509.839	-2,06%	3.248.048.598	3.157.759.595
Q3 2021	Jul	3.157.759.595	3.169.148.696	11.389.101	0,36%	3.194.098.201	3.139.316.992
	Avgust	3.169.148.696	3.200.306.253	31.157.556	0,98%	3.227.728.400	3.166.841.384
	Septembar	3.200.306.253	3.206.913.289	6.607.037	0,21%	3.221.186.492	3.172.678.207
Q4 2021	Oktobar	3.206.913.289	3.180.725.887	-26.187.402	-0,82%	3.268.585.770	3.180.321.027
	Novembar	3.180.725.887	3.135.966.761	-44.759.126	-1,41%	3.180.712.599	3.135.966.761
	Decembar	3.135.966.761	3.188.749.148	52.782.387	1,68%	3.188.749.148	3.130.720.076
	UKUPNO u 2021	**38.194.873.640**	**38.205.888.284**	**11.014.644**	**0,35%**	**38.681.211.950**	**37.947.661.068**
	PROSJEČNO u 2021	**3.182.906.137**	**3.183.824.024**	**917.887**	**0,03%**	**3.223.434.329**	**3.162.305.089**
Δ	**UKUPNA PROMJENA**	**-2.107.383.251**	**-1.818.981.561**	**288.401.691**	**8,37%**	**-1.791.930.538**	**-1.866.250.132**
	PROSJEČNA PROMJENA	**-175.615.271**	**-151.581.797**	**24.033.474**	**0,72%**	**-149.327.545**	**-155.520.844**
	% PROMJENA	**-5,23%**	**-4,54%**	**-103,97%**		**-4,43%**	**-4,69%**

2.9. NETRŽIŠNE TRANSAKCIJE

Netržišne transakcije predstavljaju prenos vlasništva koji se obavlja na osnovu odluke suda ili na osnovu naloga vlasnika računa koji se dokumentuje ugovorima, sudskim rješenjima i drugim aktima u skladu sa Pravilima Centralnog Klirinškog Depozitarnog Društva.

Netržišne transakcije se odnose na transakcije hartija od vrijednosti kao što su poklon, nasljeđivanje, zaloga, sudska i vansudska poravnanja, kupoprodajni ugovori u okviru procesa privatizacije i druge transakcije koje se ne realizuju na regulisanom tržištu. Ostali pravni poslovi obuhvataju transfere pravnog sljedbeništva, transfere nenovčanog uloga, transfere transformacije fondova u skladu sa zakonom i transfere po osnovu ugovora. Riječ je o pravnom prenosu, u skladu sa zakonom, na osnovu kojeg se vrši promjena vlasničkih pozicija na računima hartija od vrijednosti.

U toku 2021. godine, evidentirane su netržišne transakcije u iznosu od 102 miliona eura nominalne vrijednosti. Najveće učešće u netržišnim transakcijama imaju blokade odnosno deblokade na zahtjev nadležnih organa (sud, javni izvršitelji) u iznosu od 64 miliona eura, što predstavlja 63% ukupnog iznosa netržišnih transakcija.

Tabela 10: Netržišne transakcije evidentirane u 2021. godini

Vrsta	Broj transakcija	Broj HOV	Nominalna vrijednost u €
Nasljeđe	694	2.898.264	3.902.760
Poklon	95	344.140	622.193
Sudska, vansudska poravnanja i srodni notarski zapisi	1	129.214	1.179.750
Zaloga	6	14.372.885	15.704.836
Preuzimanje	38	564.138	3.860.123
Plaćanje carine	914	2.339.001	2.339.001
Plaćanje poreza	25	56.115	56.115
Transferi sopstvenih HOV	5	86.230	62.841
Blokada/deblokada na zahtjev nadležnih organa (sud, javni izvršitelj)	93	193.417.299	64.305.434
Ostalo	7	93.788	10.179.919
UKUPNO	**1.878**	**214.301.074**	**102.212.972**

III
POSLOVANJE UČESNIKA NA TRŽIŠTU KAPITALA

III POSLOVANJE UČESNIKA NA TRŽIŠTU KAPITALA

3.1. CENTRALNO KLIRINŠKO DEPOZITARNO DRUŠTVO

Centralno Klirinško Depozitarno Društvo je pravno lice koje se osniva i posluje kao akcionarsko društvo radi obavljanja sljedećih poslova:

- vodi registar dematerijalizovanih hartija od vrijednosti;
- upravlja sistemom kliringa i saldiranja transakcija zaključenih na regulisanom tržištu, MTP-u i OTP-u ili izvan regulisanog tržišta, MTP-a i OTP-a. Kliring je postupak utvrđivanja međusobnih obaveza kupca i prodavca finansijskih instrumenata u cilju razmjene tih finansijskih instrumenata i novca. Saldiranje je konačan prenos finansijskih instrumenata i novca između kupca i prodavca i realizacija transakcije;
- vodi sistem saldiranja kao agent za saldiranje;
- određuje jedinstvene identifikacione oznake hartija od vrijednosti koje su upisane u registar hartija od vrijednosti;
- otvara i vodi račune hartija od vrijednosti i izdaje potvrde o stanju na računima;
- vrši upis u vezi sa emisijom, brisanjem ili zamjenom dematerijalizovanih hartija od vrijednosti;
- upisuje prenos dematerijalizovanih hartija od vrijednosti sa jednog računa na drugi;
- vrši upis, promjenu ili brisanje prava trećih lica nad dematerijalizovanim hartijama od vrijednosti i drugim pravnim poslovima čiji su predmet dematerijalizovane hartije od vrijednosti;
- učestvuje u radu i sarađuje sa međunarodnim organizacijama koje se bave poslovima registracije, kliringa i saldiranja;
- pruža usluge u vezi sa korporativnim aktivnostima emitenata dematerijalizovanih hartija od vrijednosti;
- obavlja poslove u vezi sa preuzimanjem akcionarskih društava; i
- druge poslove u skladu sa zakonom.

Centralna depozitarna agencija a.d. Podgorica koja je do dana stupanja na snagu Zakona o tržištu kapitala obavljala poslove registra dematerijalizovanih hartija od vrijednosti, poslove kliringa i saldiranja zaključenih transakcija sa hartijama od vrijednosti, u skladu sa Zakonom o hartijama od vrijednosti („Službeni list RCG", br. 59/00, 43/05 i 28/06 i „Službeni list CG", broj 6/13), nastavila je da obavlja djelatnost kao Centralno klirinško depozitarno društvo, u skladu sa odredbama Zakona o tržištu kapitala.

3.2. MONTENEGROBERZA

Poslovanjem regulisanog tržišta u Crnoj Gori upravlja organizator tržišta sa sjedištem u Crnoj Gori, osnovan kao akcionarsko društvo u skladu sa zakonom kojim se uređuje organizacija obavljanja privrednih djelatnosti, ako ima dozvolu za rad izdatu od strane Komisije, u skladu sa Zakonom o tržištu kapitala.

Montenegroberza a.d. Podgorica koja je obavljala poslove na osnovu dozvole izdate u skladu sa Zakonom o hartijama od vrijednosti („Službeni list RCG", br. 59/00, 43/05 i 28/06 i „Službeni list CG", broj 6/13), nastavila je da obavlja poslove kao organizator tržišta, u skladu sa odredbama Zakona o tržištu kapitala.

Montenegroberza a.d. Podgorica posluje na način koji omogućava efikasno povezivanje ponude i tražnje hartija od vrijednosti i objavljivanje informacija koje se odnose na regulisano tržište, na način koji sprječava nelojalnu konkurenciju ili uvođenje neopravdanih ograničenja za ulazak na tržište.

Regulisano tržište kapitala je multilateralni sistem kojim upravlja organizator tržišta, koji obezbjeđuje uslove za spajanje višestrukih interesa trećih lica za zaključivanje ugovora o kupoprodaji finansijskih instrumenata uključenih u trgovanje po pravilima tog sistema, koje posluje kontinuirano u skladu sa ovim zakonom. Regulisano tržište Montenegroberze čine sljedeći segmenti:

- Berzansko tržište
    - Prime tržište
    - Standard tržište
- Slobodno tržište

Pored Regulisanog tržišta Montenegroberza je organizovala i multilateralnu trgovačku platformu koja je multilateralni sistem koji organizuje ili kojim upravlja organizator tržišta, koji obezbjeđuje uslove za spajanje višestrukih interesa trećih lica za kupovinu i prodaju finansijskih instrumenata u skladu sa pravilima tog sistema i to:

- Multilateralnu trgovačku platformu - MTP ME tržište
- Multilateralnu trgovačku platformu za emitente u razvoju - MTP GROW tržište

Montenegroberza a.d. Podgorica može da upravlja i organizovanom trgovačkom platformom koja je multilateralni sistem koji nije regulisano tržište ili MTP, u kojem višestruki interesi trećih strana za kupovinu i prodaju obveznica, strukturiranih finansijskih proizvoda, jedinica emisije gasa sa efektom staklene bašte ili derivata mogu biti u interakciji u okviru sistema, na način koji dovodi do zaključivanja ugovora u skladu sa zakonom.

3.3. INVESTICIONA DRUŠTVA I OVLAŠĆENE KREDITNE INSTITUCIJE

Investiciono društvo je akcionarsko društvo koje na osnovu dozvole koju izdaje Komisija, pruža kao pretežnu djelatnost investicione usluge i pomoćne usluge.

Investicione usluge su usluge i aktivnosti koje obuhvataju:

- prijem i prenos naloga koji se odnose na jedan ili više finansijskih instrumenata;
- izvršenje naloga za račun klijenta;
- trgovanje za svoj račun;
- upravljanje portfeljem;
- investiciono savjetovanje;
- usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata sa obavezom otkupa;
- usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata bez obaveze otkupa;
- upravljanje MTP-om; i
- upravljanje OTP-om.

Pomoćne usluge su:

- čuvanje i administriranje finansijskih instrumenata za račun klijenata, uključujući kastodi usluge i sa tim povezane usluge, kao što je upravljanje novčanim sredstvima i kolateralima;
- odobravanje kredita i zajmova investitoru radi omogućavanja zaključenja transakcije sa jednim ili više finansijskih instrumenata, ako je u transakciju uključeno društvo koje daje zajam ili kredit;
- davanje opštih preporuka u vezi sa strukturom kapitala, poslovnom strategijom i srodnim pitanjima i uslugama koji su u vezi sa spajanjem i sticanjem udjela u društvima;
- usluge poslovanja stranom valutom u vezi sa pružanjem investicionih usluga;
- istraživanje i finansijska analiza ili opšte preporuke u vezi sa transakcijama finansijskim instrumentima;
- usluge u vezi sprovođenja ponude odnosno prodaje finansijskih instrumenata sa obavezom otkupa;
- investicione usluge i aktivnosti, kao i pomoćne usluge koje se odnose na osnovnu imovinu sadržanu u derivatu, ako su povezane sa investicionim i pomoćnim uslugama.

Ovlašćena kreditna institucija je banka ili druga kreditna institucija sa sjedištem u Crnoj Gori kojoj je Komisija za tržište kapitala izdala dozvolu za pružanje investicionih usluga i kojoj je Centralna banka odobrila obavljanje tih usluga.

Komisija vodi Registar investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija kojima je izdata dozvola za pružanje investicionih usluga i obavljanje investicionih aktivnosti.

Na 31. decembar 2021. godine ukupan broj investicionih društava iznosi osamnaest (na isti dan prethodne godine, sedamnaest), od čega je jedanaest investicionih društava (na isti dan prethodne godine, jedanaest) a sedam ovlašćenih kreditnih institucija (na isti dan prethodne godine, šest).

Tabela 11: Pregled investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija na dan 31.12.2021. godine

Investiciono društvo/ovlašćena kreditna institucija	Datum dozvole za obavljanje investicione usluge
CG broker diler ad Podgorica	13.08.2002; 14.12.2002; 03.06.2009.
NK BROKER AD Nikšić	28.09.2005. suspenzija dozvole 30.12.2021.
VIP Broker Diler a.d. Podgorica	29.12.2005; 15.08.2007; 30.12.2008.
Bull and Bear a.d. Podgorica	27.03.2008.
Hipotekarna banka a.d. Podgorica	12.05.2008; 11.03.2010.
Prva banka Crne Gore - osnovana 1901. godine	25.07.2008.
Crnogorska Komercijalna Banka a.d. Podgorica	29.10.2008.
Universal Capital Bank a.d. Podgorica	26.10.2011; 12.06.2014; 12.08.2016.
Erste bank a.d. Podgorica	12.08.2016.
Limit Prime Securities AD	18.05.2017.
Zapad banka a.d. Podgorica	16.05.2019.
AGEA International a.d. Podgorica	03.07.2019.
SASA CAPITAL a.d. Podgorica	11.10.2019.
TEMPLER FX a.d. Podgorica	15.11.2019.
FINVEO a.d. Podgorica	31.07.2020.
ADRIATIC BANK a.d. Podgorica	11.03.2021.
RSI Global investiciono društvo a.d. Podgorica	11.10.2021.
Nozax a.d. Podgorica	17.12.2021.

Iz registra investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija brisana su dva investiciona društva i to:

- **PODGORIČKI BROKER DILER AD PODGORICA** - Rješenjem Komisije za tržište kapitala br. 04/5-1326/4-20 od 28.06.2021. godine oduzima se dozvola za pružanje investicionih usluga investicionom društvu "PODGORIČKI BROKER DILER" AD PODGORICA, izdata rješenjem Komisije br. 03/2-1/2-06 od 25.01.2006. godine, jer više ne ispunjava uslove na osnovu kojih je dozvola izdata;
- **GLOBAL BROKER DILER AD PODGORICA** - Rješenjem Komisije za tržište kapitala broj: 04/5-1313/8-20 od 13.09.2021. godine oduzima se dozvola za pružanje investicionih i pomoćnih usluga investicionom društvu GLOBAL BROKER - DILER-u AD PODGORICA izdata rješenjem Komisije br. 03/2-11/2-07 od 15.08.2007. godine.

Investicionom društvu **NK BROKER AD Nikšić** Komisija za tržište kapitala je 30. decembra 2021. godine donijela Rješenje o privremenoj zabrani pružanja

investicionih usluga i raspolaganja finansijskim instrumentima i novčanim sredstvima klijenata investicionog društva NK BROKER AD Nikšić.

Registru investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija dodata su tri investiciona društva i to:

- ovlašćena kreditna institucija **ADRIATIC BANK a.d. Podgorica**,
- investiciono društvo **RSI Global investiciono društvo a.d. Podgorica** i
- investiciono društvo **Nozax a.d. Podgorica**.

3.3.1. UKUPNI PRIHODI

Ukupni prihod od obavljanja investicionih usluga koji su ostvarila investiciona društva i ovlašćene kreditne institucije tokom 2021. godine iznosi 6.445.666€, što je za 49% veći iznos ukupno ostvarenih prihoda u odnosu na 2020. godinu.

Najveći dio od ukupnih prihoda od investicionih usluga ostvarila su investiciona društva 5,6 miliona eura odnosno sa 87% što prestavlja povećanje od 11% u odnosu na 2020. godinu. U strukturi ukupnih prihoda investicionih društava najveće učešće čine pet investicionih društava Limit prime securities, AGEA International, Bull and Bear, Finveo i Templer Securities, sa ukupno 97%.

Ovlašćene kreditne institucije su gotovo ravnomjerno generisale ostatak prihoda od pružanja investicionih usluga u iznosu oko 840.000 eura odnosno 13 % od ukupnih prihoda.

Obzirom da je prijem i izvršenje naloga za račun klijenta glavna investiciona usluga investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija, ukupni prihod investicionih društava od pružanja ove usluge čini 66% od njihovih ukupnih prihoda, dok su ovlašćene kreditne institucije od pružanja ove investicione usluge generisale 60% od ukupnih prihoda koji su ostvarile u 2021. godini.

3.3.2. IZVRŠENJA NALOGA

Investiciona društva i ovlašćene kreditne institucije koje pružaju investicione usluge za klijente i obavljaju investicione aktivnosti za sopstveni račun u vezi sa jednostavnim finansijskim instrumentima su u 2021. godini izvršili transakcije u vrijednosti od 752.685.030€.

U strukturi ukupno ostvarenog prometa u vezi sa jednostavnim finansijskim instrumentima, ovlašćene kreditne institucije su ostvarile promet u iznosu od 695.759.461€, odnosno 92% i to u najvećem iznosu sa finansijskim instrumentom obveznice, dok su investiciona društva koja pružaju investicione usluge za klijente u

vezi sa jednostavnim finansijskim instrumentima, prvenstveno akcije, ostvarile promet u iznosu od 56.925.569€, odnosno 7,6% ukupno ostvarenog prometa.

Investiciona društva koja pružaju investicione usluge u vezi sa složenim finansijskim instrumentima, prioritetno sa finansijskim ugovorima o razlici, su u toku 2021. godine zauzela pozicije (otvorene i zatvorene pozicije) u iznosu od 37.605.288.764€ koje uključuju i leveridž na svaku otvorenu poziciju u zavisnosti od vrste finansijskog ugovora o razlici.

3.4. POSLOVANJE DEPOZITARA

Lista depozitara na dan 31.12.2021. godine sa datumom dobijanja dozvole za rad:

	Depozitar	datum dobijanja dozvole
1.	Crnogorska komercijalna banka ad Podgorica	24.7.2012.
2.	Erste bank ad Podgorica	12.9.2014.

Tabela 12: Tržišna vrijednosti portfelja hartija od vrijednosti o kojima se depozitar stara

Depozitar	Tržišna vrijednost portfelja u € na dan	
	31.12.2020.	31.12.2021.
Crnogorska komercijalna banka a.d. Podgorica	2.399.706	4.458.364
Erste Bank a.d. Podgorica	12.232.838	13.566.147
Ukupno	**14.632.544**	**18.024.511**

Grafik 10: Tržišna vrijednosti portfelja hartija od vrijednosti o kojima se depozitar stara

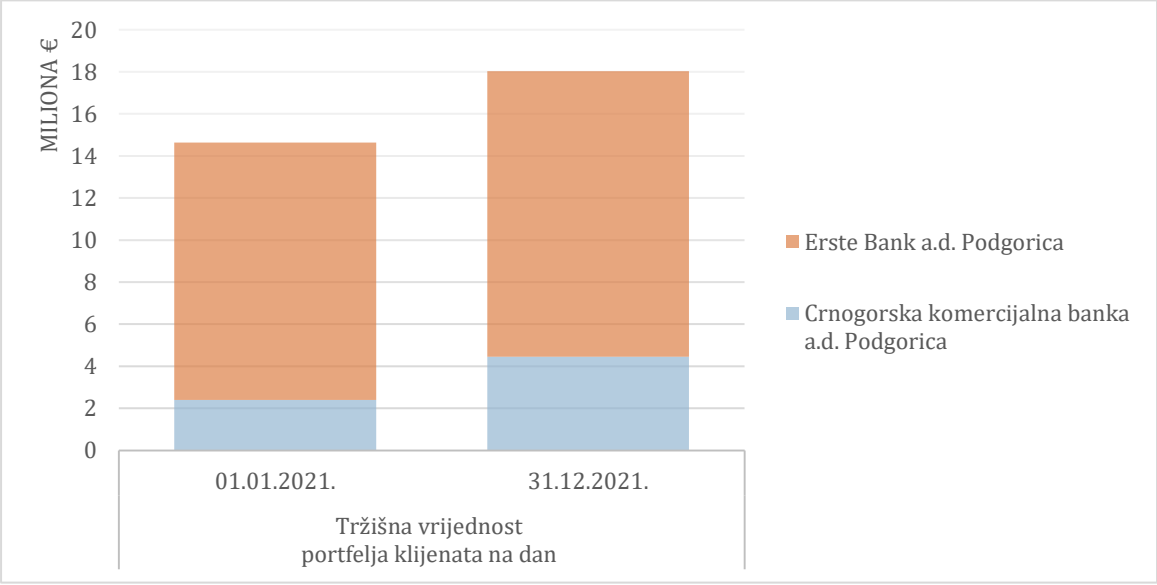

Tabela 13: Pregled klijenata depozitara

Naziv depozitara	Klijenti
Crnogorska komercijalna banka a.d. Podgorica	OIF Moneta
	OIF HLT fond
Erste Bank a.d. Podgorica	OIF Trend
	ZIF Trend a.d. Podgorica

3.5. POSLOVANJE INVESTICIONIH FONDOVA

Na crnogorskom tržištu kapitala je na početku 2021. godine poslovalo tri otvorena i tri zatvorena investiciona fonda. Pored ovih 6 investicionih fondova, otvoreni investicioni fond Atlas Mont i Zatvoreni investicioni fond Atlas Mont se nalaze u blokadi iz razloga što nemaju depozitarnu banku.

3.5.1. POSLOVANJE ZATVORENIH INVESTICIONIH FONDOVA

Vrijednost portfelja zatvorenih investicionih fondova

Vrijednost neto imovine zatvorenih investicionih fondova predstavlja ukupnu imovinu ovih fondova uloženu u hartije od vrijednosti, nekretnine i novčana sredstva, umanjenu za obaveze fondova (kreditna zaduženja fondova i ostala dugovanja).

Ukupna neto imovina zatvorenih investicionih fondova je na početku godine iznosila oko 16 miliona eura, a na kraju 2021. godine je iznosila oko 18 miliona eura, što predstavlja povećanje od 13%.

Tabela 14: Vrijednost neto imovine zatvorenih investicionih fondova u 2021. godini

Zatvoreni investicioni fond	Vrijednost imovine u €		Promjena vrijednosti	
	01.01.2021.	31.12.2021.	u €	u %
ZIF Eurofond	5.712.059	5.034.713	-677.346	-11,9
ZIF HLT	-2.467.463	-2.475.827	-8.364	-0,3
ZIF Trend	13.036.923	15.822.631	2.785.708	21,4
UKUPNO	**16.281.518**	**18.381.516**	**2.099.998**	**12,9**

Pad vrijednosti imovine ZIF-a Eurofonda je skoro 12%, dok se vrijednost imovine ZIF-a Trend povećala za 21%.

Grafik 11: Vrijednost neto imovine zatvorenih investicionih fondova u 2021. godini

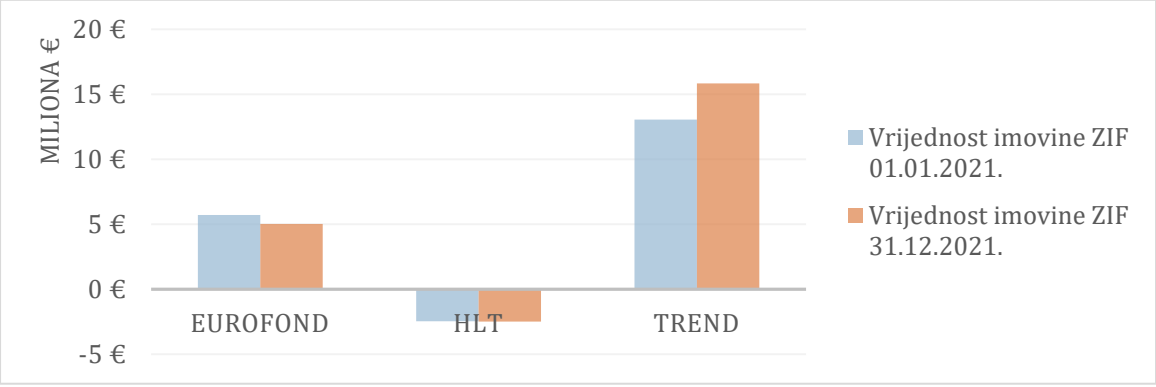

Imovina Zatvorenog investicionog fonda HLT a.d. je negativna. ZIF HLT Fond na kraju godine nije imao imovine, dok su obaveze iznosile 2.475.827€ (kreditne obaveze, obaveze prema Društvu za upravljanje i ostale obaveze).

Takođe treba napomenuti da se svi zatvoreni investicioni fondovi, nalaze u situaciji otežane likvidnosti, prije svega kao posljedice strukture imovine portfelja i neraspolaganja sa značajnim novčanim sredstvima.

Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova u Crnoj Gori

Zakon o investicionim fondovima dozvoljava zatvorenim investicionim fondovima ulaganje sredstava u hartije od vrijednosti, nekretnine, novčana sredstva i derivatne hartije od vrijednosti.

Na početku 2021. godine imovina zatvorenih investicionih fondova je bila uložena u hartije od vrijednosti i nekretnine, a procentualni odnos ulaganja varira od fonda do fonda. Ova ulaganja uglavnom predstavljaju nasleđe ulaganja fondova zajedničkog ulaganja iz kojih su i nastali.

ZIF Eurofond a.d. u svom portfelju ima hartije od vrijednosti dok ZIF Trend ima značajno učešće nekretnina u strukturi ulaganja u toku 2021. godine. Na početku godine ulaganje u nekretnine je iznosilo 38,65% dok je na kraju 2021. godine bilo 37,56%.

Tabela 15: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine u €

Zatvoreni investicioni fond	Hartije od vrijednosti	Nekretnine	Novčana sredstva	UKUPNO
ZIF Eurofond	9.869.344	0	0	9.869.344
ZIF HLT	0	0	0	0
ZIF Trend	9.836.851	6.198.325	1.747	16.036.923
UKUPNO	**19.706.195**	**6.198.325**	**1.747**	**25.906.267**

Tabela 16: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine u %

Zatvoreni investicioni fond	Hartije od vrijednosti	Nekretnine	Novčana sredstva
ZIF Eurofond	100,00%	0,00%	0,00%
ZIF HLT	-	-	-
ZIF Trend	61,34%	38,65%	0,01%

Grafik 12: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine

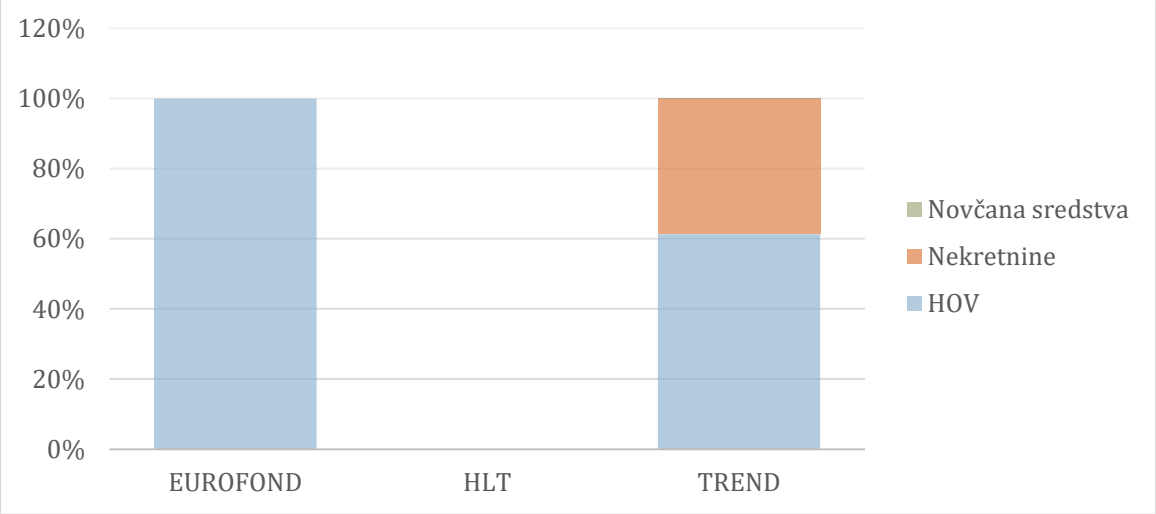

Tabela 17: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine u €

Zatvoreni investicioni fond	Hartije od vrijednosti	Nekretnine	Novčana sredstva	UKUPNO
ZIF Eurofond	9.225.428	0	0	9.225.428
ZIF HLT	0	0	0	0
ZIF Trend	11.133.126	6.714.572	29.933	17.877.631
UKUPNO	**20.358.554**	**6.714.572**	**29.933**	**27.103.059**

Tabela 18: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine u %

Zatvoreni investicioni fond	Hartije od vrijednosti	Nekretnine	Novčana sredstva
ZIF Eurofond	100,00%	0,00%	0,00%
ZIF HLT	-	-	-
ZIF Trend	62,27%	37,56%	0,17%

Grafik 13: Struktura ulaganja zatvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine

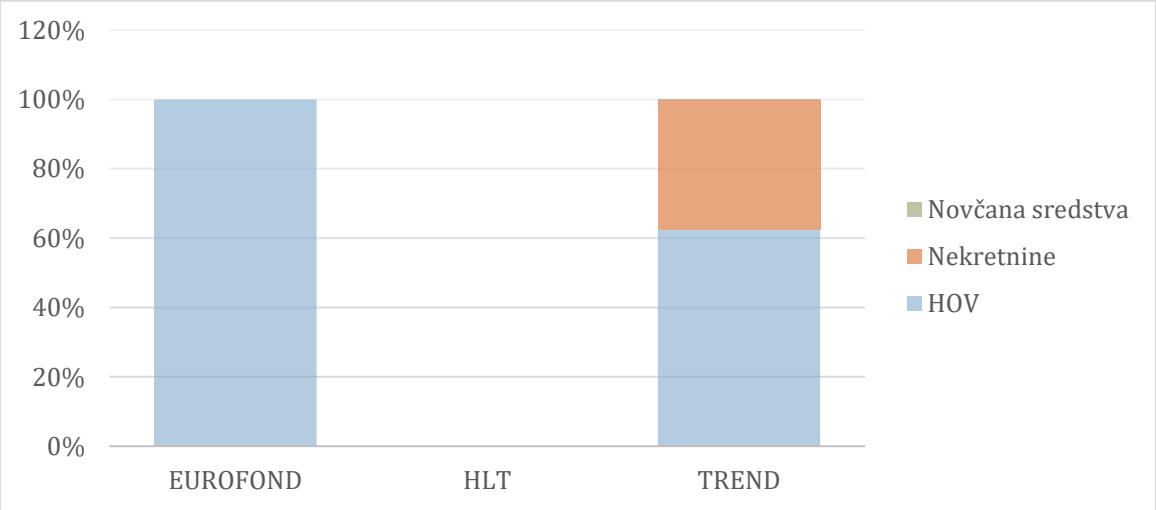

3.5.2. POSLOVANJE OTVORENIH INVESTICIONIH FONDOVA

Na crnogorskom tržištu kapitala na kraju 2021. godine poslovala su tri otvorena investiciona fonda, i to: OIF HLT Fond, OIF Moneta i OIF Trend.

Vrijednost neto imovine otvorenih investicionih fondova

Ukupna imovina otvorenih fondova na početku 2021. godine je iznosila oko 6,26 miliona eura. Na kraju 2021. godine vrijednost svih otvorenih investicionih fondova je iznosila oko 7,12 miliona eura, što u procentualnom iznosu predstavlja povećanje od 15,21%.

Svi otvoreni investicioni fondovi zabilježili su povećanje vrijednosti neto imovine u 2021. godini. Najveći rast vrijednosti imovine je ostvaren kod OIF-a HLT Fond 23,35%, zatim OIF-a Moneta 14,76%, dok je najmanje povećanje vrijednosti imovine zabilježeno kod OIF HLT u iznosu od 8,91%.

Rast vrijednosti imovine otvorenih investicionih fondova je posljedica prije svega, rasta vrijednosti hartija od vrijednosti iz portfelja fondova kao i izdavanja novih investicionih jedinica u 2021. godini.

Tabela 19: Vrijednost neto imovine otvorenih investicionih fondova u 2021. godini

Otvoreni investicioni fond	Vrijednost imovine u € na dan		Promjena vrijednosti	
	01.01.2021.	31.12.2021.	u €	u %
OIF HLT fond	1.933.495	2.385.010	451.515	23
OIF Moneta	1.972.506	2.263.607	291.101	15
OIF Trend	2.354.405	2.564.176	209.771	9
UKUPNO	**6.260.406**	**7.212.793**	**952.387**	**15**

Grafik 14: Vrijednost neto imovine otvorenih investicionih fondova u 2021. godini

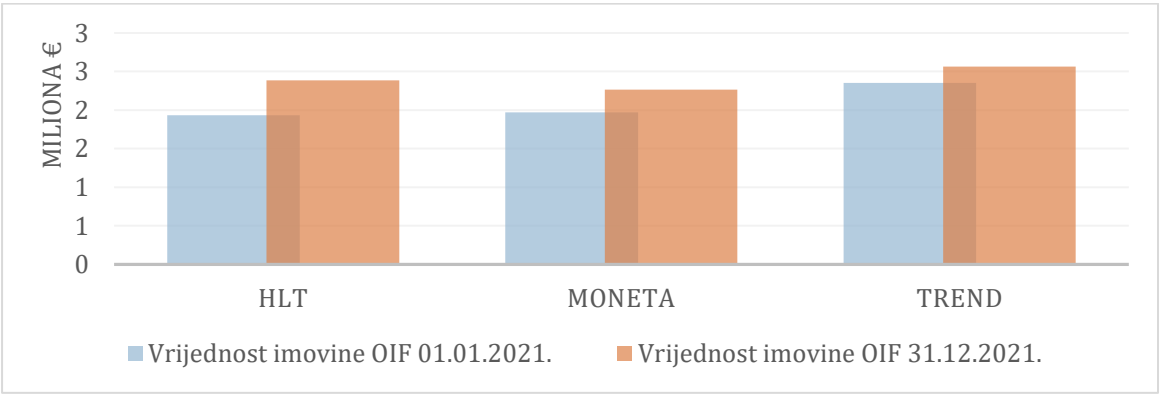

Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova u Crnoj Gori

Zakon o investicionim fondovima, dozvoljava otvorenim investicionim fondovima ulaganje sredstava u hartije od vrijednosti, novčana sredstva i derivatne hartije od vrijednosti.

U narednim tabelama i graficima je data struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na početku i kraju 2021. godine.

Tabela 20: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine u €

Otvoreni investicioni fond	Hartije od vrijednosti	Novčana sredstva	UKUPNO:
OIF HLT fond	1.908.505	30.983	1.939.488
OIF Moneta	1.815.789	158.797	1.974.587
OIF Trend	2.345.522	12.566	2.358.088
UKUPNO	**6.069.816**	**202.346**	**6.272.163**

Tabela 21: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine u %

Otvoreni investicioni fond	Hartije od vrijednosti	Novčana sredstva
OIF HLT fond	98,40	1,60
OIF Moneta	91,96	8,04
OIF Trend	99,47	0,53

Grafik 15: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na početku 2021. godine

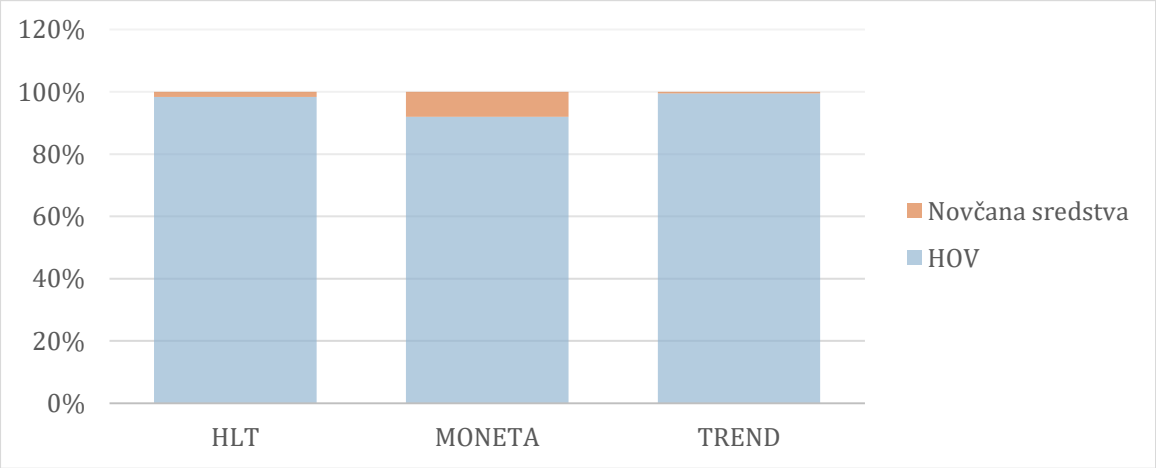

Tabela 22: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine u €

Otvoreni investicioni fond	Hartije od vrijednosti	Novčana sredstva	UKUPNO:
OIF HLT fond	2.398.204	70	2.398.274
OIF Moneta	2.150.161	116.479	2.266.639
OIF Trend	2.433.021	135.414	2.568.434
UKUPNO	**6.981.385**	**251.962**	**7.233.347**

Tabela 23: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine u %

Otvoreni investicioni fond	Hartije od vrijednosti	Novčana sredstva
OIF HLT fond	100,00	0,00
OIF Moneta	94,86	5,15
OIF Trend	94,73	5,27

Grafik 16: Struktura ulaganja otvorenih investicionih fondova na kraju 2021. godine

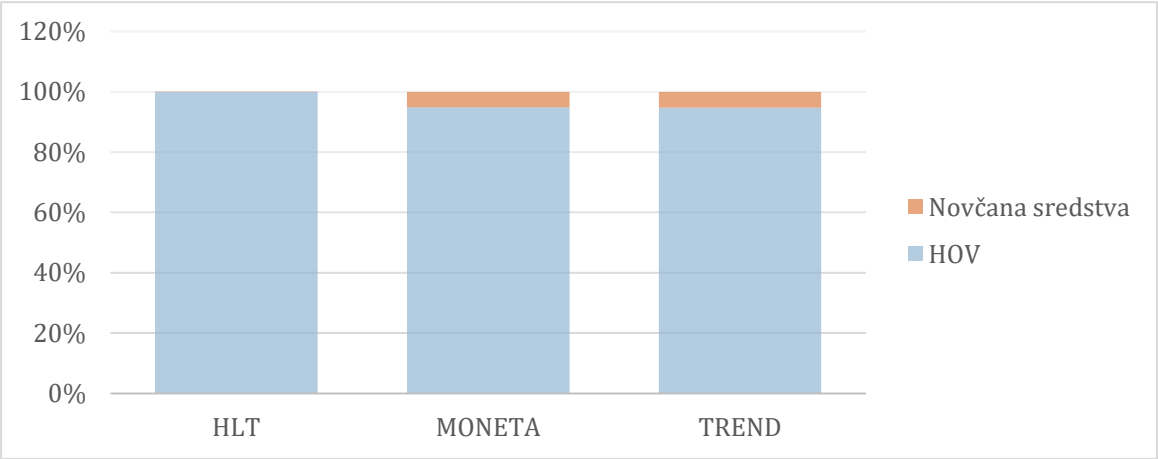

Vrijednost investicionih jedinica i kretanje broja investicionih jedinica otvorenih investicionih fondova u 2021. godini

Vlasnici investicionih jedinica su u mogućnosti da, kada to žele, traže otkup investicionih jedinica otvorenog fonda od društva za upravljanje koje upravlja fondom.

U narednoj tabeli je prikazano kretanje broja investicionih jedinica otvorenih investicionih fondova u Crnoj Gori u 2021. godini.

Tabela 24: Kretanje broja investicionih jedinica u 2021. godini

Otvoreni investicioni fond	Broj investicionih jedinica		promjena	
	01.01.2021.	31.12.2021.	broj	u %
OIF HLT fond	404.807.464	411.327.956	6.520.492	1,61%
OIF Moneta	59.869.732	59.781.732	-88.000	-0,15%
OIF Trend	51.678.183	51.518.783	-159.400	-0,31%

Došlo je do zaustavljanja trenda otkupa investicionih jedinica iz prethodnih godina kod OIF-a HLT Fond, i zabilježen je rast broja investicionih jedinica. U toku 2021. godine došlo je do smanjenja broja investicionih jedinica kod otvorenih fondova Moneta i Trend, dok je značajan rast broja investicionih jedinica imao OIF HLT Fond. Najveće smanjenje broja investicionih jedinica je zabilježeno kod OIF-a Trend od 0,31%, dok su vlasnici investicionih jedinica OIF-a Moneta najmanje zahtijevali otkup istih, pa se broj investicionih jedinica smanjio za 0,15%.

U protekloj godini povećana je vrijednost investicionih jedinica svih otvorenih fondova. Najveće povećanje je zabilježeno kod OIF-a HLT Fond od 21,40% dok je najmanje povećanje zabilježeno kod OIF-a Trend od 9,25%. U narednoj tabeli je prikazano kretanje vrijednosti investicionih jedinica u 2021. godini.

Tabela 25: Vrijednost investicionih jedinica u 2021. godini

Otvoreni investicioni fond	Vrijednost u € na dan 01.01.2021.	31.12.2021.	Promjena u %
OIF HLT fond	0,00477633	0,00579832	21,40
OIF Moneta	0,03294314	0,03786453	14,94
OIF Trend	0,04555667	0,04977167	9,25

3.6. DOBROVOLJNI PENZIONI FONDOVI

Market penzija

Komisija za tržište kapitala Crne Gore je na 44. sjednici od 25.1.2019. godine donijela Rješenje br. 04/14-170/1-19 kojim je oduzela dozvolu za rad Društvu za upravljanje penzionim fondom MARKET INVEST AD Bijelo Polje (PIB: 02741385), izdatu Rješenjem Komisije br. 03/15-16/8-08 od 16.12.2008. godine.

Navedeno društvo je do dana oduzimanja dozvole za rad upravljalo Dobrovoljnim penzionim fondom MARKET PENZIJA. U skladu sa članom 26 stav 1 Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 078/06 od 22.12.2006, 014/07 od 12.03.2007, Službeni list Crne Gore", br. 073/10 od 10.12.2010, 040/11 od 08.08.2011, 013/18 od 28.02.2018) penzioni fond nema svojstvo pravnog lica.

Komisija je na 47. sjednici održanoj 15.2.2019. godine donijela Zaključak br. 04/14-170/5-19 kojim je utvrdila da su se stekli uslovi za pokretanje postupka likvidacije Dobrovoljnog penzionog fonda MARKET PENZIJA propisani članom 63 stav 5 Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima.

Odredbom člana 63 stav 5 Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima propisano je: "Ukoliko se članovi ne mogu rasporediti u neki drugi penzioni fond sa sjedištem u Crnoj Gori, Komisija će pokrenuti postupak likvidacije penzionog fonda u skladu sa zakonom kojim se uređuje insolventnost privrednih društava."

Na osnovu člana 63 stav 5 Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima, Komisija se zahtjevom br. 04/14-170/5-19 od 15.2.2019. godine obratila Privrednom sudu Crne Gore da shodno članu 158 Zakona o stečaju ("Službeni list Crne Gore", br. 01/11, 53/16, 32/18, 62/18) naloži sudsku likvidaciju Dobrovoljnog penzionog fonda MARKET PENZIJA.

Dana 8.3.2019. godine Privredni sud Crne Gore je aktom Su. br. 298/19 obavijestio Komisiju da je za dalje postupanje tog suda u vezi sudske likvidacije Dobrovoljnog penzionog fonda MARKET PENZIJA neophodno da Komisija podnese predlog za otvaranje postupka sudske likvidacije u formi i sadržini propisanoj čl. 57, a u vezi sa članom 158 Zakona o stečaju ("Službeni list Crne Gore", br. 01/11, 53/16, 32/18, 62/18).

Komisija je dana 18.4.2019. godine Privrednom sudu Crne Gore podnijela predlog za otvaranje postupka sudske likvidacije Dobrovoljnog penzionog fonda MARKET PENZIJA u predmetu Su. br. 298/19. Privredni sud je rješenjem L. br. 2/19 od 19.12.2019. godine odbio predlog Komisije za pokretanje postupka sudske likvidacije penzionog fonda MARKET PENZIJA. Apelacioni sud Crne Gore je rješenjem Pž. br. 64/20 od 28.1.2020. godine, odlučujući po žalbi Komisije, ukinuo rješenje Privrednog suda Crne Gore L. br. 2/19 od 19.12.2019. godine i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak.

Privredni sud Crne Gore je u ponovnom postupku donio rješenje L. br. 4/20 od 11.3.2020. godine kojim je otvorio postupak sudske likvidacije nad DPF MARKET PENZIJA, a istim je za likvidacionog upravnika fonda imenovao Nenada Amidžića.

Atlas Penzija

Komisija za tržište kapitala Crne Gore je na 78. sjednici od 4.10.2019. godine donijela Rješenje br. 04/2-997/7-17 kojim je oduzela dozvolu za rad Društvu za upravljanje penzionim fondom ATLAS PENZIJA AD Podgorica (PIB: 02716879) izdatu Rješenjem Komisije br. 03/15-19/9-07 od 18.3.2008. godine.

Navedeno društvo je do dana oduzimanja dozvole za rad upravljalo Dobrovoljnim penzionim fondom PENZIJA PLUS. U skladu sa članom 26 stav 1 Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima penzioni fond nema svojstvo pravnog lica.

Odredbom člana 63 stav 5 Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima propisano je: “Ukoliko se članovi ne mogu rasporediti u neki drugi penzioni fond sa sjedištem u Crnoj Gori, Komisija će pokrenuti postupak likvidacije penzionog fonda u skladu sa zakonom kojim se uređuje insolventnost privrednih društava.”

S obzirom na to da su se stekli uslovi za pokretanje postupka sudske likvidacije Dobrovoljnog penzionog fonda PENZIJA PLUS, Komisija je dana 13.12.2019. godine Privrednom sudu Crne Gore podnijela predlog br. 04/2-997/13-17 da shodno članu 158 Zakona o stečaju ("Službeni list Crne Gore", br. 01/11, 53/16, 32/18, 62/18) naloži sudsku likvidaciju Dobrovoljnog penzionog fonda PENZIJA PLUS.

Privredni sud Crne Gore je, postupajući po predlogu Komisije od 13.12.2019. godine, dana 10.6.2020. godine donio rješenje L. br. 6/19 kojim je otvorio postupak sudske likvidacije nad DPF PENZIJA PLUS, a istim je za likvidacionog upravnika fonda imenovao Nenada Amidžića.

IV
KORPORATIVNE AKTIVNOSTI

IV KORPORATIVNE AKTIVNOSTI

U 2021. godini u okviru korporativnih aktivnosti, ukupno je evidentirano dvadesetpet emisija ukupne vrijednosti preko 150 miliona eura.

Tabela 26: Evidentirane emisije hartija od vrijednosti u 2021. godini po vrstama

Vrsta emisije	Broj	Iznos u €
Zatvorena ponuda emisije obveznica	5	5.665.000
Zatvorena ponuda emisije akcija upućena postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine	5	4.785.000
Emisija akcija po osnovu pretvaranja duga u akcijski kapital	1	100.000
Emisija akcija po osnovu nenovčanog uloga	1	1.710.236
Emisija akcija po osnovu restrukturiranja spajanjem putem pripajanja	1	638.244
Emisija akcija po osnovu pretvaranja neraspoređene dobiti u akcijski kapital	2	29.912.789
Emisija akcija po osnovu pretvaranja rezervi u akcijski kapital	1	7.443.242
Zatvorena ponuda osnivačke emisije akcija upućene osnivačima pri simultanom osnivanju akcionarskog društva	1	750.000
Emisija akcija po osnovu restrukturiranja društva iz DOO u AD	1	25.000
Emisija akcija po osnovu usitnjavanja akcija	1	16.005.933
Emisija akcija po osnovu zamjene akcija	3	72.008.248
Emisija akcija po osnovu homogenizacije akcija	3	11.360.486
UKUPNO	**25**	**150.404.178**

Grafik 17: Struktura vrijednosti evidentiranih emisija HOV u 2021. godini po vrstama

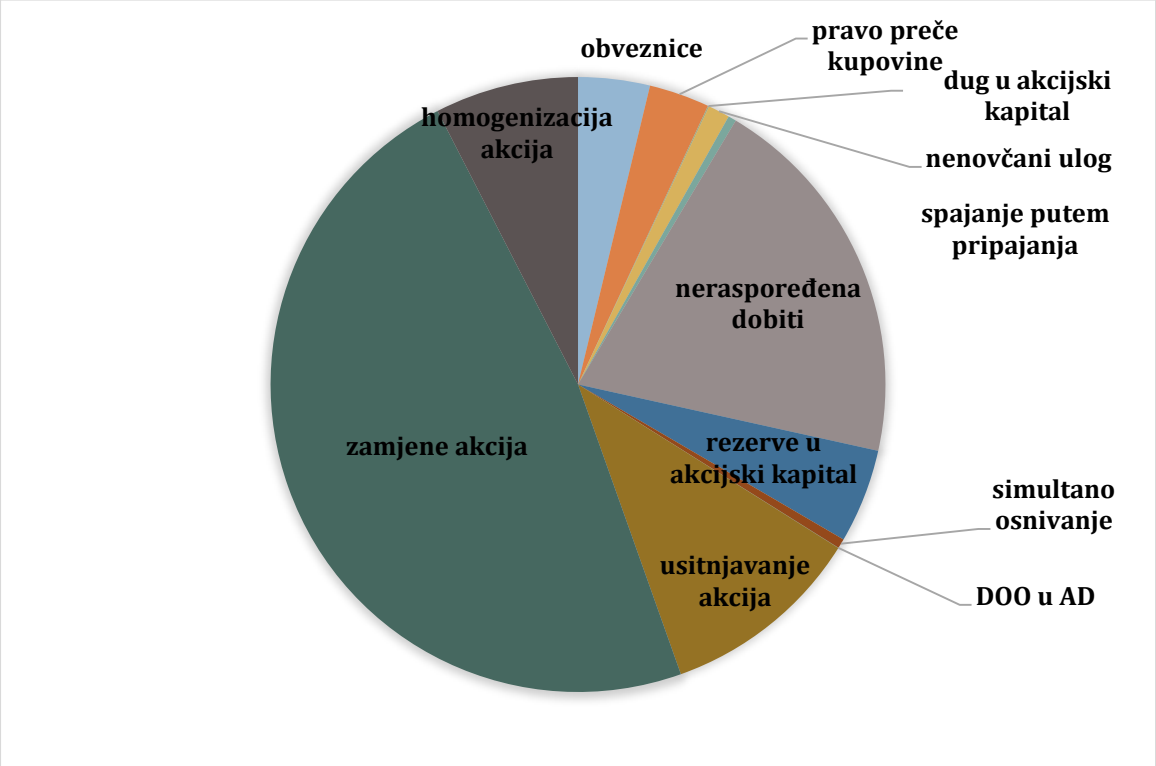

Tabela 27: Uporedni prikaz vrsta emisija 2020-2021 godina

Vrsta emisije	Iznos u €		Promjena
	2020. godina	2021. godina	
Emisija obveznica	100.000	5.665.000	5565%
Zatvorena ponuda emisije akcija upućena postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine	7.212.450	4.785.000	-34%
Emisija akcija po osnovu pretvaranja duga u akcijski kapital	11.958.413	100.000	-99%
Emisija akcija po osnovu nenovčanog uloga	417.950	1.710.236	309%
Zatvorena ponuda osnivačke emisije akcija upućene osnivačima pri simultanom osnivanju akcionarskog društva	225.000	750.000	233%
Emisija akcija po osnovu restrukturiranja spajanjem putem pripajanja	0	638.244	
Emisija akcija po osnovu pretvaranja neraspoređene dobiti u akcijski kapital	0	29.912.789	
Emisija akcija po osnovu pretvaranja rezervi u akcijski kapital	0	7.443.242	
Emisija akcija po osnovu restrukturiranja društva iz AD u DOO	0	25.000	
Emisija akcija po osnovu usitnjavanja akcija	0	16.005.933	
Emisija akcija po osnovu homogenizacije akcija	0	11.360.486	
Emisija akcija po osnovu zamjene akcija	10.459.925	72.008.248	588%

Grafik 18: Iznos evidentiranih emisija HOV u periodu 2015-2021 godina

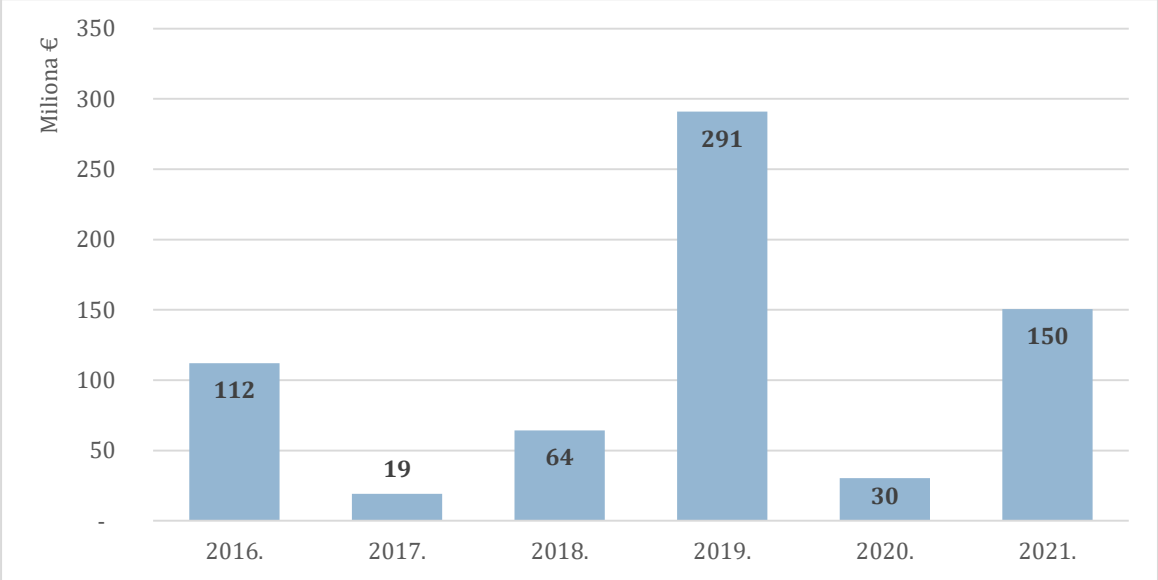

4.1. EMISIJE OBVEZNICA

U toku 2021. godine evidentirano je 5 zatvorenih prospekata za zatvorenu ponudu emisije obveznica emitenata MFI MOJ KREDIT DOO, ID LIMIT PRIME SECURITIES AD i HIPOTEKARNE BANKE AD u vrijednosti od 5.665.000€.

Tabela 28: Zatvorene ponude emisije obveznica u 2021. godini

Emitent	Emisija u €	Uspješnost u €	Uspješnost u %
MFI MOJ KREDIT DOO Podgorica	200.000	200.000	100
MFI MOJ KREDIT DOO Podgorica	200.000	200.000	100
MFI MOJ KREDIT DOO Podgorica	200.000	200.000	100
ID LIMIT PRIME SECURITIES AD Podgorica	65.000	65.000	100
HIPOTEKARNA BANKA AD Podgorica	5.000.000	5.000.000	100
UKUPNO	**5.665.000**	**5.665.000**	**100**

4.2. ZATVORENA PONUDA EMISIJE AKCIJA PO OSNOVU PRAVA PREČE KUPOVINE

U toku 2021. godine odobreno je pet zatvorenih ponuda akcija postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine u ukupnom iznosu od 4,78 miliona eura. Sve emisije su realizovane sa 100% uspješnosti.

Tabela 29: Zatvorene ponude akcija po osnovu prava preče kupovine u 2021. godini

Emitent	Emisija u €	Uspješnost u €	Uspješnost u %
ID Finveo a.d. Podgorica	605.000	605.000	100
ID Sasa Capital a.d. Podgorica	40.000	40.000	100
Zapad banka AD Podgorica	1.000.000	1.000.000	100
ID Sasa Capital a.d. Podgorica	40.000	40.000	100
Zirat Bank a.d. Podgorica	3.100.000	3.100.000	100
UKUPNO	**4.785.000**	**4.785.000**	**100**

4.3. EMISIJA AKCIJA PO OSNOVU PRETVARANJA DUGA U AKCIJSKI KAPITAL

U toku 2021. godine evidentirana je jedna emisije akcija po osnovu pretvaranja duga u akcijski kapital emitenta DZU IF Prima AD Podgorica u iznosu od 100.000 €.

4.4. ZATVORENA PONUDA OSNIVAČKE EMISIJE AKCIJA PRI SIMULTANOM OSNIVANJU

U toku 2021. godine evidentirana je jedna zatvorena ponuda osnivačke emisija akcija upućenih osnivačima pri simultanom osnivanju akcionarskog društva emitenta RSI Global ID Podgorica u ukupnom iznosu od 750.000€.

4.5. EMISIJA AKCIJA NA OSNOVU NENOVČANOG ULOGA

Tokom 2021. godine evidentirana je jedna emisija akcija emitenta Magnum development AD Podgorica na osnovu nenovčanog uloga u ukupnom iznosu od 1.710.236€.

4.6. EMISIJA AKCIJA PO OSNOVU PRETVARANJA NERASPOREĐENE DOBITI U AKCIJSKI KAPITAL

Tokom 2021. godine evidentirane su dvije emisije akcija po osnovu pretvaranja neraspoređene dobiti u akcijski kapital ukupnom iznosu od 29.912.789€.

Tabela 30: Zatvorene ponude akcija po osnovu prava preče kupovine u 2021. godini

Emitent	Emisija u €
Zapad banka. Podgorica	1.000.000
Hipotekarna banka a.d. Podgorica	28.912.789
UKUPNO	**29.912.789**

4.7. EMISIJA AKCIJA PO OSNOVU PRETVARANJA REZERVI U AKCIJSKI KAPITAL

Tokom 2021. godine evidentirana je jedna emisija akcija po osnovu pretvaranja rezervi u akcijski kapital emitenta Hipotekarna banka AD Podgorica u iznosu od 7.443.242€.

4.8. RESTRUKTUIRANJE PRIVREDNIH DRUŠTAVA SPAJANJEM UZ PRIPAJANJE EMITENTA

U 2021 godini izvršeno je restruktuiranje privrednih društava spajanjem uz pripajanje društva preuzimaoca „NLB banka a.d. Podgorica“ a.d. Podgorica i preuzetog društva „Komercijalna banka a.d. Podgorica“ u iznosu od 638.244€.

4.9. RESTRUKTUIRANJE DOO U AD

U 2021. godini izvršeno je restrukturiranje emitenta DDD Solutions DOO Podgorica iz društva sa ograničenom odgovornošću u akcionarsko društvo u iznosu od 25.000€.

4.10. OSTALE EMISIJE

Tokom 2021. godine evidentirane su tri emisije akcija po osnovu zamjene akcija emitenta, tri emisije akcija po osnovu homogenizacije akcija i jedna emisija po osnovu usitnjavanja akcija u ukupnom iznosu od 99.374.667€.

Tabela 31: Emisije akcija po osnovu zamjene akcija u 2021. godini

Emitent	Emisija u €
Port of Adia AD Bar	71.248.399
ID Bull and bear AD Podgorica	325.000
ID Limit prime securities AD Podgorica	434.849
UKUPNO	**72.008.248**

Tabela 32: Emisije akcija po osnovu homogenizacije akcija u 2021. godini

Emitent	Emisija u €
Centar za odmor i rekreaciju Igalo AD Herceg Novi	8.071.734
Autoremont Osmanagić AD Podgorica	3.138.072
Morača AD Podgorica	150.680
UKUPNO	**11.360.486**

Tabela 33: Emisije akcija po osnovu usitnjavanja akcija u 2021. godini

Emitent	Emisija u €
Hipotekarna banka a.d. Podgorica	16.005.933
UKUPNO	**16.005.933**

4.11. JAVNE PONUDE ZA PRUZIMANJE AKCIONARSKIH DRUŠTAVA

U toku 2021. godine pred Komisijom nije započet nijedan postupak preuzimanja akcionarskih društava.

4.12. SMANJENJE AKCIONARSKOG KAPITALA

Tokom 2021. godine Komisija je evidentirala sedam postupaka smanjenja akcionarskog kapitala po različitim osnovama u ukupnom iznosu od 129.209.151€.

U toku 2021. godine Komisija je evidentirala smanjenje akcionarskog kapitala emitenta Društvo za menadžment poslove i upravljanje nekretninama MIG AD po osnovu isplate akcionarima u ukupnom iznosu od 18.696.420€.

U toku 2021. godine Komisija je evidentirala smanjenje akcionarskog kapitala emitenta PLC Morača AD Podgorica po osnovu isknjižavanja sopstvenih akcija u iznosu od 1.561.973€.

U toku 2021. godine Komisija je evidentirala 5 smanjenja akcionarskog kapitala po osnovu pokrića gubitka u ukupnom iznosu od 108.950.758€.

Tabela 34: Postupci smanjenja akcionarskog kapitala po osnovu pokrića gubitka u 2021. godini

EMITENT	Pokriveni gubitak u €
Društvo za menadžment poslove i upravljanje nekretninama MIG AD	2.175.521
Jadran riba AD Kotor	543.335
Addiko bank AD Podgorica	97.439.003
Mermer AD Danilovgrad	1.757.429
Adriatik bank AD Podgorica	7.035.470
UKUPNO	**108.950.758**

V
FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE EMITENATA

V FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE EMITENATA

U toku 2021. godine, 147 emitenata je dostavilo 470 finansijskih izvještaja. Od tog broja 89 emitenata su dostavili sve finansijske izvještaje (godišnji za 2020., polugodišnji za 2021. i kvartalne za 2021.). U odnosu na prethodnu godinu dostavljeno je 11% manje finansijskih izvještaja.

Dostavljanje izvještaja o reviziji u sklopu godišnjeg finansijskog izvještaja je i dalje na nižem nivou pa je od ukupno 144 dostavljenih godišnjih finansijskih izvještaja samo 81 (56%) praćeno izvještajem o reviziji.

Grafik 19: Uporedni prikaz vrste dostavljenih finansijskih izvještaja 2017-2021 godina

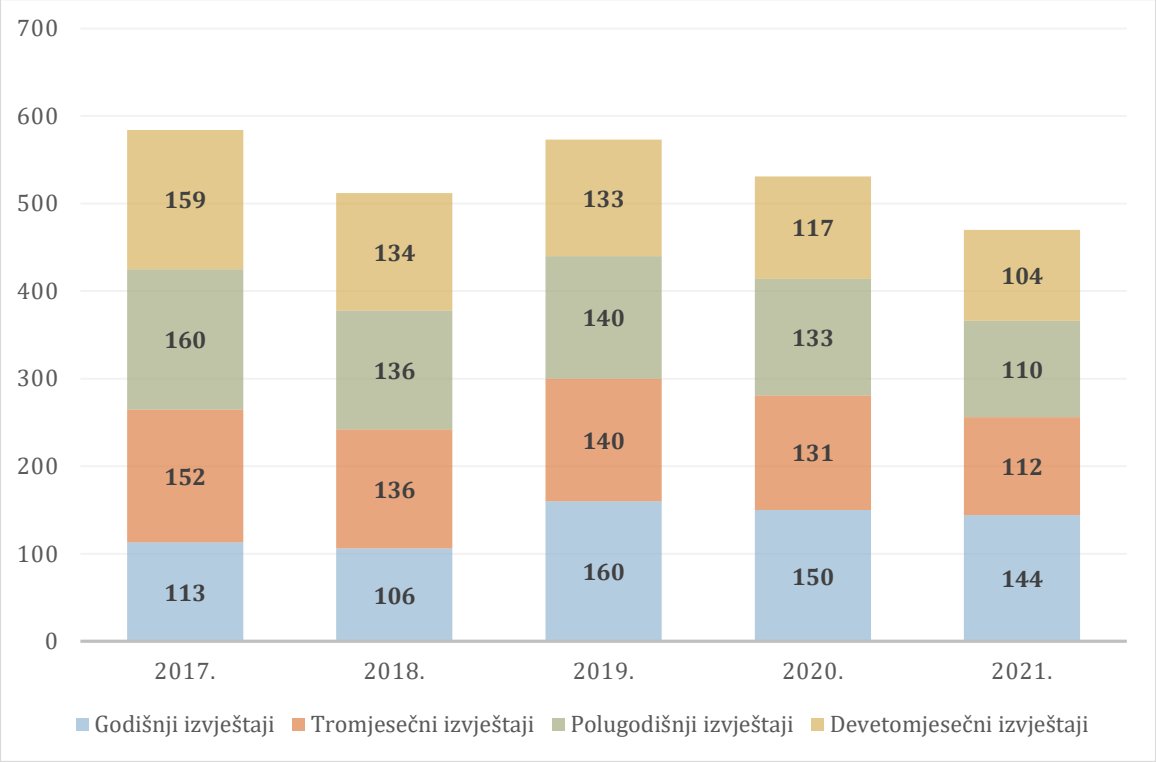

Na internet stranicama Komisije su u skladu sa Pravilima o sadržaju, rokovima i načinu sačinjavanja i dostavljanja finansijskih izvještaja emitenata hartija od vrijednosti, objavljeni svi finansijski izvještaji koji su dostavljeni u 2021. godini, pa je na kraju godine na internet stranicama Komisije bilo dostupno preko 9.100 finansijskih izvještaja emitenata.

5.1. GODIŠNJI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA

Ukupno u toku 2021. godine dostavljeno je 144 godišnjih finansijskih izvještaja za 2020. godinu što predstavlja smanjenje za 4% u odnosu na prethodnu godinu kada je dostavljeno 150 izvještaja.

Grafik 20: Uporedni prikaz dostavljanja godišnjih finansijskih izvještaja 2017-2021 godina

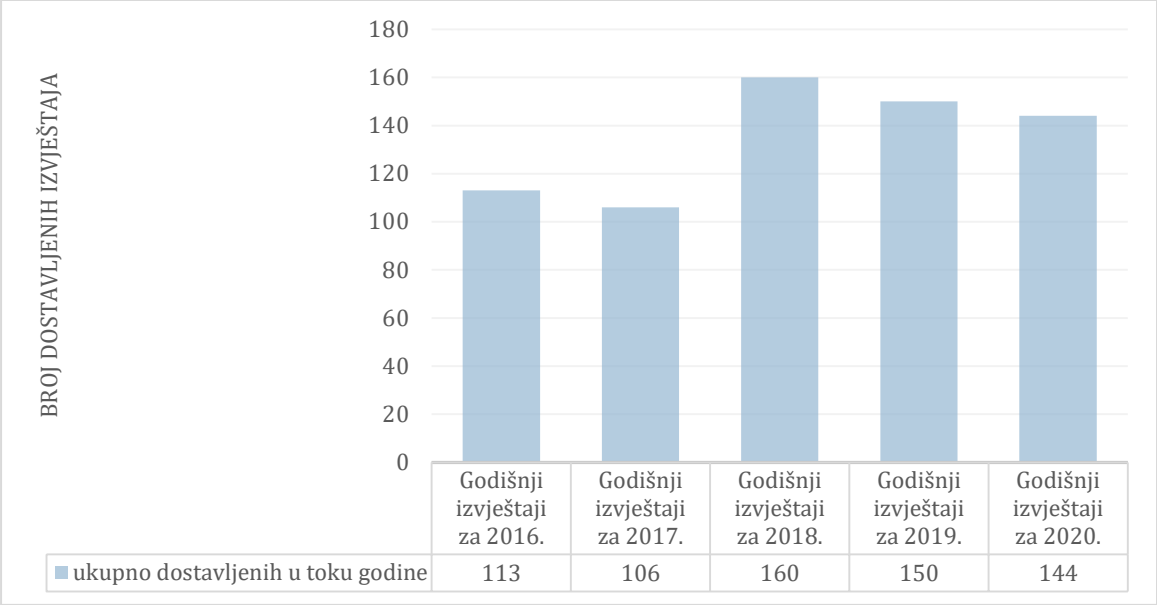

5.2. POLUGODIŠNJI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA

Ukupno u toku 2021. godine dostavljeno je 110 polugodišnjih finansijskih izvještaja za 2021. godinu što predstavlja smanjenje od 17% u odnosu na prethodnu godinu kada je dostavljeno 133 izvještaja.

Grafik 21: Uporedni prikaz dostavljanja polugodišnjih finansijskih izvještaja 2017-2021 godina

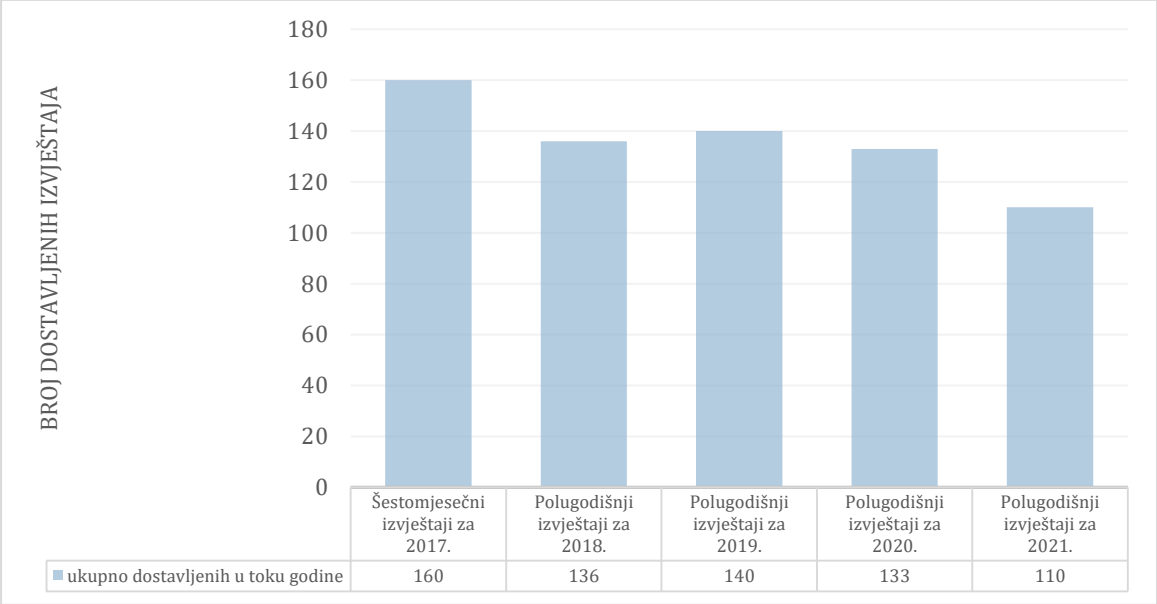

5.3. TROMJESEČNI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA

Ukupno u toku 2021. godine dostavljeno je 112 tromjesečnih finansijskih izvještaja za 2021. godinu što predstavlja smanjenje od 15% u odnosu na prethodnu godinu kada je dostavljen 131 izvještaj.

Grafik 22: Uporedni prikaz dostavljanja tromjesečnih finansijskih izvještaja 2017-2021 godina

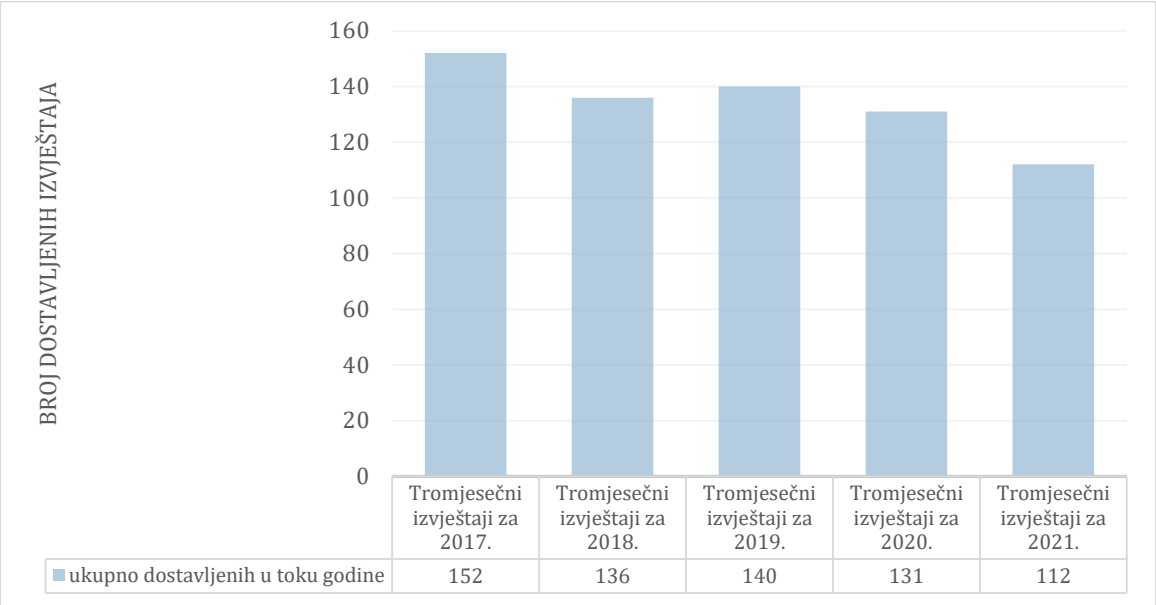

5.4. DEVETOMJESEČNI FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI EMITENATA

Ukupno u toku 2021. godine dostavljeno je 104 devetomjesečnih finansijskih izvještaja za 2021. godinu što predstavlja smanjenje od 11% u odnosu na prethodnu godinu kada je dostavljeno 117 izvještaja.

Grafik 23: Uporedni prikaz dostavljanja devetomjesečnih finansijskih izvještaja 2017-2021 godina

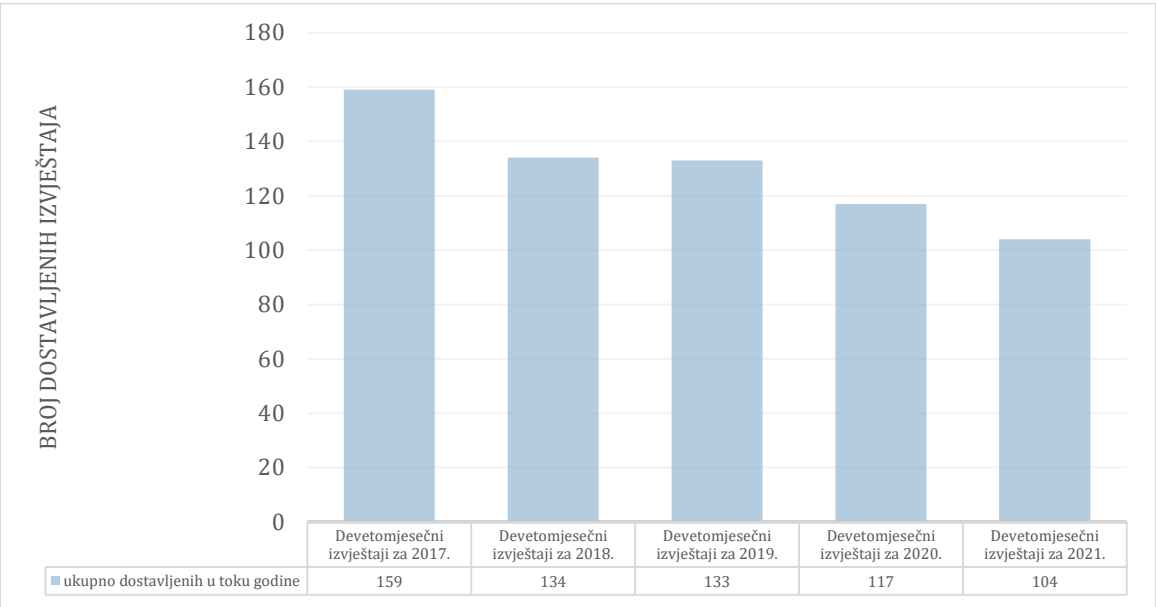

VI
KONTROLNE AKTIVNOSTI KOMISIJE

VI KONTROLNE AKTIVNOSTI KOMISIJE

6.1. POSREDNE I NEPOSREDNE KONTROLE

Komisija je odgovorna za regulaciju i nadzor svih aktivnosti povezanih sa finansijskim instrumentima, uključujući tržišta, investiciona društva, ovlašćene kreditne institucije, investicione fondove, dobrovoljne penzione fondove i emitente hartija od vrijednosti. Ona obavlja preliminarni nadzor za ulazak na tržište, kao i kontinuiran nadzor tržišta i izlazak sa tržišta.

Komisija je usvojila Generalni plan kontrola za 2021. godinu čiji je cilj racionalno i ekonomično upravljanje resursima, prije svega kadrovskim i materijalnim, u cilju postizanja produktivnih rezultata i prepoznavanja određenih tema za kontrole na osnovu rizika koji nastaju u razvoju ukupnog finansijskog tržišta.

Prema Generalnom planu kontrola za 2021. godinu, učesnici na tržištu kapitala su raspoređeni u sljedeće kategorije:

- investiciona društva i ovlašćene kreditne institucije;
- organizator tržišta;
- Centralno Klirinško Depozitarno Društvo;
- društva za upravljanje investicionim fondovima i investicioni fondovi;
- društva za upravljanje dobrovoljnim penzionim fondovima i dobrovoljni penzioni fondovi;
- depozitari;
- emitenti finansijskih instrumenata.

U opštem smislu, nadzorom učesnika na tržištu provjerava se usaglašenost poslovanja učesnika na tržištu hartija od vrijednosti sa zakonskom i podzakonskom regulativom u ovoj oblasti.

Efikasan sistem nadzora zahtijeva da stručni saradnici u Komisiji razviju i očuvaju temeljno razumijevanje poslovanja individualnih učesnika na tržištu, njihovih grupa i tržišta u cjelini, fokusirajući se na efikasno funkcionisanje tržišta, sprječavanje sistemskog rizika, zaštitu investitora, stabilnost finansijskog sistema, transparentnosti i čuvanje poslovne tajne.

U skladu sa članom 26 Zakona o tržištu kapitala ("Sl. list Crne Gore", br. 01/18) Komisija vrši neposredne i posredne kontrole lica i društava kojima izdaje dozvolu za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti.

Neposredne kontrole su kontrole koje vrše kontrolori Komisije kod kontrolisanog lica ili drugog lica od koga se opravdano očekuje da može pribaviti podatke i činjenice

u vezi sa kontrolom, uvidom u registre, druge evidencije, poslovne knjige i drugu dokumentaciju koja se odnosi na predmet kontrole.

Cilj neposredne kontrole je da kontrolori Komisije, na licu mjesta, kroz lični kontakt sa odgovornim licima u kontrolisanom licu, uzimanjem izjava za zapisnik, neposrednim vršenjem uvida u poslovnu dokumentaciju, utvrde da li kontrolisano lice u vezi sa predmetom kontrole postupa u skladu sa propisima kojima je regulisano poslovanje sa hartijama od vrijednosti.

Posredna kontrola se sprovodi u Komisiji i obuhvata:

- redovno praćenje i analiziranje finansijskog stanja pojedinih učesnika na tržištu hartija od vrijednosti, preko izvještaja o poslovanju, statističkih izvještaja i drugih odgovarajućih informacija, uključujući i javno dostupne informacije;
- praćenje pitanja koja zahtijevaju dodatnu pažnju, procjenu rizika razvoja, identifikaciju prioriteta i obima daljeg rada;
- pripremnu fazu za određivanje prioriteta i obima neposredne kontrole;
- analize poslovanja i trgovanja na berzi.

Komisija sprovodi posrednu kontrolu pregledom:

- dnevnih izvještaja;
- izvještaja dostavljenih po potrebi radi pribavljanja podataka za kvalitetno i pravovremeno postupanje;
- periodičnih izvještaja;
- godišnjeg izvještaja sa odgovarajućim finansijskim iskazima;
- izvještaja pribavljenih po drugom osnovu.

Komisija, u skladu sa nadležnostima utvrđenim Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, vrši nadzor nad sprovođenjem ovog zakona kod lica kojima izdaje dozvolu za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti. U skladu sa tim, sprovodi neposredne i posredne kontrole, koje za predmet imaju kontrolu postupanja po Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i internom aktu lica o analizi rizika radi sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Kontrolu poslovanja učesnika na tržištu kapitala Komisija vrši: po sopstvenoj inicijativi, na inicijativu člana Komisije, na inicijativu vlasnika finansijskog instrumenta, potencijalnog investitora, organizatora tržišta, investicionog društva, CKDD-a ili na zahtjev drugog nadležnog organa, organizacije ili udruženja.

Tabela 35: Izvršene kontrole Komisije u 2021. godini

Vrsta kontrolisanog učesnika	Predmet kontrole	Broj kontrola
investiciono društvo, ovlašćena kreditna institucija, organizator tržišta, CKDD	Neposredna kontrola	20
investiciono društvo, ovlašćena kreditna institucija, organizator tržišta, CKDD	Posredna kontrola - Kontrola periodičnih i godišnjeg izvještaja i ostale posredne kontrole	8
Društvo za upravljanje investicionim fondom	Posredna kontrola (Kontrola periodičnih i godišnjeg izvještaja)	20
Zatvoreni investicioni fond	Posredna kontrola (Kontrola periodičnih i godišnjeg izvještaja)	12
Otvoreni investicioni fond	Posredna kontrola (Kontrola periodičnih i godišnjeg izvještaja)	12
Depozitar	Posredna kontrola (Kontrola periodičnih i godišnjeg izvještaja)	24
Kontrole obveznika po Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma	Neposredna kontrola	17
	Posredna kontrola	20
	Kontrola manipulacije ne tržištu	1
	Kontrole po zahtjevu stranaka	4
	Kontrole po zahtjevu stranaka postupanje NK brokera	17
UKUPNO		**155**

Pored navedenih kontrola Ovlašćeni kontrolori Komisije, pristupaju i imaju uvid u trgovanje na Montenegroberzi, i na taj način vrše kontrole transakcija na dnevnom nivou, koje mogu rezultirati i složenijim analizama i proširenim kontrolama.

Vršenje nadzora i praćenje poslovanja investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija

Komisija propisuje sadržaj, rokove i način sačinjavanja i dostavljanja izvještaja investicionih društva i njihovih filijala. Investiciono društvo je dužno da Komisiji dostavi periodične izvještaje o poslovanju i to najkasnije mjesec dana nakon isteka kvartala na koji se izvještaj odnosi i godišnji finansijski izvještaj (propisani finansijski iskazi), godišnji izvještaj o poslovanju i revizorski izvještaj. Godišnji finansijski izvještaj i Izvještaj nezavisnog revizora se dostavljaju Komisiji najkasnije do 30. juna tekuće za prethodnu godinu a Godišnji izvještaj o poslovanju do kraja aprila tekuće za prethodnu godinu.

Od januara 2021. godine investiciona društva izvještavaju Komisiju putem obrasca periodičnog izvještaja u xls formatu u elektronskom obliku.

U vršenju nadzora nad ovlašćenim kreditnim institucijama je shodna primjena mjera koje su propisane za investiciona društva.

6.2. PREDUZETE MJERE

Komisija je u toku 2021. godine sprovodila mjere u cilju osiguravanja stabilnog i uređenog tržišta kapitala i s tim u vezi:

- Dana 15.01.2021. godine donijela je Rješenje broj 03/7-935/10-20 kojim se određuje privremena zabrana licu Gregor Mlakar, Ljubljana, Slovenija, da obavlja menadžerske i upravljačke poslove, kao i članstvo u organima upravljanja i rukovođenja u subjektima nad kojima Komisija vrši nadzor na period od jedne godine od dana prijema rješenja a nakon izvršene neposredne kontrole poslovanja investicionog društva GLOBAL broker-diler a.d. Podgorica i postupanja lica Gregor Mlakar kao člana odbora direktora investicionog društva tokom 2020. godine;
- Dana 15.01.2021. godine donijela je Rješenje broj 03/7-935/8-20 kojim se određuje privremena zabrana licu Aljoša Iskra, Wollerau, Switzerland, da obavlja menadžerske i upravljačke poslove, kao i članstvo u organima upravljanja i rukovođenja u subjektima nad kojima Komisija vrši nadzor na period od jedne godine od dana prijema ovog rješenja a nakon izvršene neposredne kontrole poslovanja investicionog društva GLOBAL broker-diler a.d. Podgorica i postupanja lica Aljoša Iskra kao člana odbora direktora investicionog društva tokom 2020. godine;
- Dana 15.01.2021. godine donijela je Rješenje broj 03/7-935/12-20 kojim se određuje privremena zabrana licu Peter Drašler, Ljubljana, Slovenija, da obavlja menadžerske i upravljačke poslove, kao i članstvo u organima upravljanja i rukovođenja u subjektima u subjektima nad kojima Komisija vrši nadzor na period od jedne godine od dana prijema ovog rješenja nakon izvršene neposredne kontrole poslovanja investicionog društva GLOBAL broker-diler a.d. Podgorica i postupanja lica Peter Drašler kao člana odbora direktora investicionog društva tokom 2020. godine;
- Dana 15.01.2021. godine donijela je Rješenje broj 03/7-935/6-20 određuje se privremena zabrana licu Sašo Sajko, državljanina Republike Slovenije da obavlja menadžerske i upravljačke poslove, kao i članstvo u organima upravljanja i rukovođenja u subjektima nad kojima Komisija vrši nadzor na period od dvije godine od dana prijema ovog rješenja a nakon izvršene neposredne kontrole poslovanja investicionog društva GLOBAL broker-diler a.d. Podgorica i postupanja lica Sašo Sajka kao izvršnog direktora investicionog društva tokom 2020. godine
- Dana 28.06.2021. godine donijela je Rješenje broj 04/5-1326/4-20 kojim se oduzima dozvola za pružanje investicionih usluga investicionom društvu "PODGORIČKI BROKER DILER" AD PODGORICA, izdata rješenjem Komisije br. 03/2-1/2-06 od 25.01.2006. godine, jer više ne ispunjava uslove na osnovu kojih je dozvola izdata;
- Dana 30.08.2021. godine donijela je Rješenje broj 04/5-787/1-21 kojim se izriče opomena investicionom društvu NK broker a.d. Podgorica;

- Dana 13.09.2021. godine donijela je Rješenje broj 04/5-1313/8-20 kojim se oduzima dozvola za pružanje investicionih i pomoćnih usluga investicionom društvu GLOBAL BROKER - DILER-u AD PODGORICA izdata rješenjem Komisije br. 03/2-11/2-07 od 15.08.2007. godine zbog nepravilnosti i nezakonitosti utvrđenih u neposrednoj kontroli;
- Dana 12.11.2021. godine donijela je Rješenje kojim se izriče opomena investicionom Društvu za upravljanje Quantum investments a.d. Podgorica zbog nepravilnosti utvrđenih u neposrednoj kontroli;
- Dana 12.11.2021. godine obavijestila je Upravu policije i VDT o subjektu koji se u javnosti predstavlja kao 'DOBROVOLJNI PENZIONI FOND MOJA PENZIJA, u cilju sprječavanja zloupotreba na tržištu vezanih za sprovođenje zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima;
- Dana 30.12.2021. godine donijela je Rješenje kojim se investicionom društvu NK BROKER AD Nikšić privremeno zabranjuje pružanje investicionih usluga i raspolaganja finansijskim instrumentima i novčanim sredstvima klijenata investicionog društva NK BROKER AD Nikšić. S tim u vezi poslata je Prijava Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi policije, Centru bezbjednosti Nikšić – Jedinici za suzbijanje privrednog kriminaliteta o postojanju osnovane sumnje o izvršenom krivičnom djelu od strane NK BROKER a.d. Nikšić i odgovornog lica tog pravnog lica;
- Komisija je donijela Rješenje kojim je oduzela dozvolu za rad depozitaru NLB banka.

6.3. SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA

Spisak obveznika nad kojima Komisija vrši nadzor shodno Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma zaključno sa 31.12.2021. godine

INVESTICIONA DRUŠTVA

- Agea International AD Podgorica
- Bull and Bear broker diler AD Podgorica
- CG broker diler AD Podgorica
- Finveo AD Podgorica
- Global broker diler AD Podgorica
- Limit Prime Securities AD Podgorica
- NK broker AD Nikšić
- Podgorički broker diler AD Podgorica
- Sasa Capital AD Podgorica
- Templer Securities AD Podgorica
- VIP broker diler AD Podgorica

DRUŠTVA ZA UPRAVLJANJE INVESTICIONIM FONDOVIMA

- DZU Atlas Mont AD Podgorica
- DZU Butterfly Finance AD Podgorica
- DZU Euroinvest AD Podgorica
- DZU Moneta AD Podgorica
- DZU Prima AD Podgorica
- DZU Quantum Investments AD Podgorica

DRUŠTVA ZA UPRAVLJANJE PENZIONIM FONDOVIMA

-

U subjekte nad kojima Komisija vrši nadzor spadaju i Montenegroberza AD Podgorica i Centralno klirinško depozitarno društvo AD Podgorica. Navedena lica, shodno Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma ("Sl. list Crne Gore", br. 33/14, 44/18, 73/19) (u daljem tekstu: ZSPNFT) nisu obveznici u smislu člana 4 zakona, već predstavljaju posebnu vrstu institucija koje imaju određene obaveze propisane članom 75 ZSPNFT-a.

Ostali učesnici na tržištu kapitala koji su se tokom 2021. godine bavili trgovinom HOV i pružali investicione/pomoćne usluge u skladu sa Zakonom o tržištu kapitala ("Sl. list Crne Gore", br. 01/18) (u daljem tekstu: ZTK), a nad kojima shodno članu 94 stav 1 tačka 1 ZSPNFT-a Komisija ne vrši nadzor, već Centralna banka Crne Gore, su ovlašćene kreditne institucije:

- Crnogorska komercijalna banka AD Podgorica;
- Erste Bank AD Podgorica;
- Hipotekarna banka AD Podgorica;
- NLB banka AD Podgorica
- Prva banka AD Podgorica;
- Universal Capital Bank AD Podgorica; i
- Zapad banka AD Podgorica.

Tokom 2021. godine Komisija je vršila neposredne kontrole u oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma u okviru neposrednih kontrola vršenih u skladu sa zakonima o tržištu kapitala i investicionim fondovima.

6.4. DOZVOLE ZA RAD, LICENCIRANJE I SAGLASNOSTI

U posmatranom periodu od 01. januara 2021. godine do 31. decembra 2021. godine Komisija je izdala tri dozvole za pružanje investicionih usluga i obavljanje investicionih aktivnosti i jednu dozvolu za organizovanje i upravljanje specijalizovanim investicionim fondom i to:

1. Ovlašćenoj kreditnoj instituciji Adriatic bank a.d. Podgorica Komisija je 12. marta 2021. godine Rješenjem broj 03/2-1/5-21 izdala akcionarskom društvu Adriatic

bank Podgorica, dozvolu za pružanje investicionih usluga i obavljanje investicionih aktivnosti.

- Uz to ovlašćenoj kreditnoj instituciji Adriatic bank a.d. Podgorica Komisija je 12. marta 2021. godine Rješenjem broj 03/2-1/6-21 izdala odobrenje na imenovanje Enesa Kurpejovića, na funkciju Rukovodioca organizacionog dijela ovlašćene kreditne institucije Adriatic Bank a.d. Podgorica.

2. Investicionom društvu RSI Global a.d. Podgorica Komisija je 11.10.2021. godine Rješenjem broj 03/2-4/5-21 izdala dozvolu za pružanje investicionih usluga i obavljanje investicionih aktivnosti. Uz to:
   - Investicionom društvu RSI Global a.d. Podgorica Komisija je 11.10.2021. godine Rješenjem broj 03/2-4/8-21 izdala odobrenje za imenovanje Branislava Todorovića za izvršnog direktora;
   - Investicionom društvu RSI Global a.d. Podgorica Komisija je 11.10.2021. godine Rješenjem broj 03/2-4/9-21 izdala odobrenje za imenovanje Dragana Darmanovića za člana odbora direktora (dana 31.12.2021. godine ovo lice je podnijelo zahtjev za otkaz ugovora o radu te se trenutno ne nalazi na funkciji člana odbora direktora u navedenom investicionom društvu);
   - Investicionom društvu RSI Global a.d. Podgorica Komisija je 11.10.2021. godine Rješenjem broj 03/2-4/10-21 izdala odobrenje za imenovanje Firat Ertaš, državljanina Turske, za člana odbora direktora;
   - Investicionom društvu RSI Global a.d. Podgorica Komisija je 11.10.2021. godine Rješenjem broj 03/2-4/11-21 izdala odobrenje za imenovanje Eyup Polat, državljanina Turske, za člana odbora direktora;
3. Investicionom društvu Nozax a.d. Podgorica Komisija je 17.12.2021. godine Rješenjem broj 03/2-5/5-21 izdala dozvolu za pružanje investicionih usluga i obavljanje investicionih aktivnosti. Uz to:
   - Investicionom društvu Nozax a.d. Podgorica Komisija je 17.12.2021. godine Rješenjem broj 03/2-5/8-21 izdala odobrenje za imenovanje Yuki Sato iz Japana, sa prebivalištem u Podgorici, za izvršnog direktora;
   - Investicionom društvu Nozax a.d. Podgorica Komisija je 17.12.2021. godine Rješenjem broj 03/2-5/9-21 izdala odobrenje za imenovanje Milice Komar iz Podgorice, za člana odbora direktora;
   - Investicionom društvu Nozax a.d. Podgorica Komisija je 17.12.2021. godine Rješenjem broj 03/2-5/10-21 izdala odobrenje za imenovanje Quan Ta Hong iz Vijetnama, sa prebivalištem u Podgorici, za člana odbora direktora;
   - Investicionom društvu Nozax a.d. Podgorica Komisija je 17.12.2021. godine Rješenjem broj 03/2-5/11-21 izdala odobrenje za imenovanje Thi Phuong Thao Vo (rođena u Hanoi, Vietnam) Francuska državljanka, za člana odbora direktora.
4. Društvu za upravljanje Moneta Komisija je izdala dozvolu za organizovanje i upravljanje Specijalizovanim investicionim fondom za ulaganje u nekretnine „Moneta“.

Tabela 36: Pregled izdatih dozvola za pružanje investicionih usluga

Investiciono društvo/ ovlašćena kreditna institucija	Spisak investicionih i pomoćnih usluga za koje je društvo dobilo dozvolu	finansijski instrumenti za koji se pružaju usluge	Datum rješenja
Adriatic bank a.d. Podgorica	- prijem i prenos naloga koji se odnose na jedan ili više finansijskih instrumenata; - izvršenje naloga za račun klijenta; - trgovanje za svoj račun; - upravljanje portfeljem; - investiciono savjetovanje; - čuvanje i administriranje finansijskih instrumenata za račun klijenata, uključujući kastodi usluge i sa tim povezane usluge, kao što je upravljanje novčanim sredstvima i kolateralima; - odobravanje kredita i zajmova investitoru radi omogućavanja zaključenja transakcije sa jednim ili više finansijskih instrumenata, ako je u transakciju uključeno društvo koje daje zajam ili kredit; - usluge poslovanja stranom valutom u vezi sa pružanjem investicionih usluga.	Prenosive hartije od vrijednosti	12. 03. 2021.
RSI GLOBAL a.d. Podgorica	- prijem i prenos naloga koji se odnose na jedan ili više finansijskih instrumenata; - izvršenje naloga za račun klijenta; - trgovanje za svoj račun; - upravljanje portfeljem; - investiciono savjetovanje; - usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata sa obavezom otkupa; - usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata bez obaveze otkupa; - čuvanje i administriranje finansijskih instrumenata za račun klijenata, uključujući kastodi usluge i sa tim povezane usluge, kao što je upravljanje novčanim sredstvima i kolateralima; - odobravanje kredita i zajmova investitoru radi omogućavanja zaključenja transakcije sa jednim ili više finansijskih instrumenata, ako je u transakciju uključeno društvo koje daje zajam ili kredit; - davanje opštih preporuka u vezi sa strukturom kapitala, poslovnom strategijom i srodnim pitanjima i uslugama koji su u vezi sa spajanjem i sticanjem udjela u društvima; - usluge poslovanja stranom valutom u vezi sa pružanjem investicionih usluga; - istraživanje i finansijska analiza ili opšte preporuke u vezi sa transakcijama finansijskim instrumentima; - usluge u vezi sprovođenja ponude odnosno prodaje finansijskih instrumenata sa obavezom otkupa; - investicione usluge i aktivnosti, kao i pomoćne usluge koje se odnose na osnovnu imovinu sadržanu u derivatu iz člana 3 stav 1 tačka 4 podtač. b, c, d i g ovog zakona, ako su povezane sa investicionim i pomoćnim uslugama.	Finansijski ugovori o razlikama	11.10.2021.
NOZAX a.d. POdgorica	- prijem i prenos naloga koji se odnose na jedan ili više finansijskih instrumenata; - izvršenje naloga za račun klijenta; - investiciono savjetovanje. - čuvanje i administriranje finansijskih instrumenata za račun klijenata, uključujući kastodi usluge i sa tim povezane usluge, kao što je upravljanje novčanim sredstvima i kolateralima; Pomenute pomoćne usluge odnose se na:	Finansijski ugovori o razlikama	17. 12. 2021.

- otvaranje i vođenje racuna hartija od vrijednosti kod CKDD-a u ime za račun zakonitih imalaca (vlasnički račun klijenta);
- otvaranje računa za plaćanje klijenta kod kreditne institucije;
- staranje o izvršavanju naloga kupovine i prodaje finansijskih instrumenata klijenata.
- usluge poslovanja stranom valutom u vezi sa pružanjem investicionih usluga;
- istraživanje i finansijska analiza ili opšte preporuke u vezi sa transakcijama finansijskim instrumentima.

Saglasnosti Komisije

U 2021. godini Komisija je dala 59 saglasnosti na akta učesnika na tržištu i to:

- Dvadeset saglasnosti na odluku o imenovanju izvršnog direktora i člana Odbora direktora investicionog društva odnosno rukovodioca organizacionog dijela ovlašćene kreditne institucije,
- Pet saglasnosti na odluku o imenovanju člana Odbora direktora organizatora tržišta,
- Jedna saglasnosti na akte (cjenovnik) CKDD-a,
- četiri saglasnosti na prospekte zajedničkih investicionih fondova;
- četiri saglasnosti na dokumenta-ključne informacije za investitore zajedničkih investicionih fondova;
- jedna saglasnost na pravila o upravljanju specijalizovanim investicionim fondom;
- šest saglasnosti na izbor revizora investicionog fonda;
- devet saglasnosti na imenovanje članova odbora direktora društava za upravljanje;
- šest saglasnosti na statut društava za upravljanje i zatvorenih investicionih fondova;
- jedna saglasnost na kvalifikovano učešće u društvu za upravljanje;
- jedna saglasnost na pravila o poslovanju depozitara i
- jedna saglasnost na ugovor o upravljanju zatvorenim investicionim fondom.

Komisija je odbila jedan zahtjeva za izdavanje odobrenja za imenovanje na funkciju izvršnog direktora zbog neispunjavanja uslova propisanih članom 211 i 212 Zakona o tržištu kapitala.

Pored ovih saglasnosti dato je i jedno odobrenje Komisije za blok transakciju.

Program edukacije za obavljanje poslova brokera, investicionog savjetnika i investicionog menadžera

U toku 2021. godine zadržano je povećano interesovanje lica za polaganje stručnih ispita za brokera, investicionog savjetnika i investicionog menadžera. S tim u vezi Komisija je organizovala nekoliko obuka i 8 stručnih ispita je položeno i to:

- Broker - 1 licenca;
- Investicioni savjetnik – 6 licenci;
- Investicioni menadžer investicionog fonda – 1 licenca.

U navedenom periodu Komisija nije vršila priznavanje licenci izdatih od drugih institucija.

VII
REGULATORNA FUNKCIJA KOMISIJE

VII REGULATORNA FUNKCIJA KOMISIJE

Komisija za tržište kapitala je u cilju unaprjeđenja regulatornog okvira pripremila radne verzije nacrta Zakona o alternativnim investicionim fondovima, Zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom i Zakona o penzionim fondovima. Navedeni zakoni su u martu 2021. godine dostavljeni Ministarstvu finansija i socijalnog staranja. Sada su u toku pripreme finalnih verzija zakona za javnu raspravu i usvajanje.

Tokom 2021. godine Komisija je usvajala nove i vršila izmjene i dopune važećih podzakonskih akata donijetih na osnovu Zakona o tržištu kapitala i Zakona o investicionim fondovima.

Komisija je u toku 2021. godini usvojila Program rada za 2022. godinu, Finansijski plan za 2022. godinu i Program obuke zaposlenih za 2022. godinu.

7.1. NACRT ZAKONA O ALTERNATIVNIM INVESTICIONIM FONDOVIMA

Nacrt Zakona o alternativnim investicionim fondovima predstavlja jedan od sistemskih zakona iz oblasti tržišta kapitala, a njime se uređuju uslovi za osnivanje i poslovanje društava za upravljanje alternativnim investicionim fondovima; uslovi za trgovanje jedinicama alternativnih investicionih fondova (AIF) u Crnoj Gori; uslovi za trgovanje jedinicama AIF-a osnovanog u Crnoj Gori, državi članici EU ili trećoj državi; uslovi za osnivanje i poslovanje alternativnih investicionih fondova; nadzor nad upravljanjem AIF-ima; i saradnja između nadležnih organa.

Alternativni investicioni fond (AIF) je investicioni fond osnovan sa svrhom i namjenom prikupljanja sredstava javnom ili privatnom ponudom u cilju ulaganja tih sredstava u različite vrste imovine u skladu sa unaprijed određenom strategijom i ciljem ulaganja AIF-a, a isključivo u korist vlasnika udjela tog AIF-a.

Alternativni investicioni fondovi u skladu sa Direktivom 2011/61/EU obuhvataju širok spektar društava za kolektivno investiranje kao što su hedž fondovi, privatne akcionarske fondove, fondove nekretnina i druge investicione fondove, izuzev društava za kolektivno investiranje u prenosive hartije od vrijednosti (UCITS fondovi). Alternativnim fondovima se, dakle, smatraju svi fondovi koji nisu UCITS fondovi.

Upravo zbog širokog spektra samih alternativnih investicionih fondova, Direktivom 2011/61/EU se uređuje poslovanje i regulisanje prvenstveno društava za upravljanje alternativnim investicionim fondovima (DZU AIF). Dakle, cilj je da se efikasna posredna kontrola ovih fondova postigne preko nadzora i regulisanja samih društava za upravljanje alternativnim investicionim fondovima. Direktiva se u ovom smislu

odnosi samo na društva za upravljanje alternativnim fondovima, koja upravljaju alternativnim fondom ili fondovima čija ukupna imovina prelazi prag od:

a) 100 miliona eura uključujući imovinu stečenu korišćenjem finansijske poluge ili
b) 500 miliona eura ako AIF-ovi kojima društvo upravlja ne koriste finansijsku polugu i investitor nema pravo na otkup udjela u periodu od 5 godina od dana ulaganja.

Društva za upravljanje alternativnim fondovima čija ukupna imovina ne prelazi prethodno opisane pragove nisu neposredan predmet direktive. Društvo za upravljanje koje se u okviru direktive ne može kategorisati kao DZU AIF (zbog ukupne imovine kojom upravlja), može se opredijeliti da bude predmet ove regulacije, ukoliko smatra da prednosti EU pasoša (rezultat usklađenosti) prevazilaze zahtjeve Direktive.

U smislu tržišta Crne Gore, zbog visokih pragova kategorizacije opisanih direktivom, otvara se neregulisan prostor upravljanja alternativnim fondovima ispod 100 miliona eura (500 miliona eura). Samim tim, ''mala'' DZU AIF mogu imati fleksibilniju regulativu, odnosno, po slobodi potrebe našeg tržišta (direktiva u ovom dijelu zahtijeva samo registraciju i izvještavanje).

Dalje, iz pregleda okvira i namjene Direktive 2011/61/EU slijedi da vrste ne-UCIT fondova, alternativnih fondova u širem smislu, nisu imenovane samom direktivom, i da naša regulativa zahtijeva širi pristup od same direktive. Ne-UCIT fond ne mora biti predmet direktive, a postaje onda kada se društvo za upravljanje koje upravlja ovim fondom kvalifikuje kao DZU AIF zbog praga ukupne imovine kojom upravlja (ili dobrovoljno).

U tom smislu, cilj Nacrta zakona o alternativnim investicionim fondovima je da implementira Direktivu 2011/61 EU, kao i da stvori okvir za poslovanje novih oblika ne-UCITS fondova kako bi se omogućilo nesmetano širenje tržišta alternativnih fondova i kako bi se zadovoljile potrebe ulaganja institucionalnih investitora u odnosu na nivo rizika, specifičnost i strategiju ulaganja sa jedne i manje opterećujuću regulativu sa druge strane.

7.2. NACRT ZAKONA O OTVORENIM INVESTICIONIM FONDOVIMA SA JAVNOM PONUDOM

Nacrt Zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom, kojim se uređuju otvoreni investicioni fondovi sa javnom ponudom (UCITS fondovi), nastao je kao rezultat analize realnog stanja na finansijskom tržištu, sagledavanja postojećih problema u njegovom bržem razvoju i funkcionisanju, kao i iskazanih potreba njegovih učesnika za određenim izmjenama koje treba da doprinesu da se ova oblast uredi na adekvatniji i savremeniji način.

Zakon o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom (UCITS fondovima) je jedan od sistemskih zakona tržišta kapitala, kojim se uređuju uslovi za osnivanje društava za upravljanje UCITS fondovima i organizovanje UCITS fondova na osnovu individualne kapitalizovane štednje i njihovo poslovanje.

Uzroci za predlaganje Zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom (UCITS fondovima) su:

- unapređenja postojećeg zakonskog uređenja poslovanja investicionih fondova,
- jasno i precizno interpretiranje i prenošenje normi iz EU direktiva,
- regulacija prekograničnog obavljanja djelatnosti od strane društava za upravljanje iz Crne Gore u zemljama Evropske unije i trećim zemljama,
- regulacija prekograničnog obavljanja djelatnosti od strane društava za upravljanje iz zemalja Evropske unije i trećih zemalja
- unaprjeđenje nadzornih funkcija Komisije,
- potreba da se razdvoje zakon o investicionim fondovima i zakon o alternativnim investicionim fondovima.

Imajući u vidu osnovne ciljeve ovog zakona koji se odnose na usklađivanje sa regulativom EU, veću zaštitu investitora, obezbjeđenje pravednog, efikasnog i transparentnog tržišta kapitala, kao i smanjenje sistemskog rizika na navedenom tržištu, ovaj Nacrt zakona ima namjeru da na sveobuhvatan i konzistentan način, a u skladu sa odgovarajućom domaćom i međunarodnom regulativom iz ove oblasti, uredi prije svega, nuđenje udjela otvorenih investicionih fondova sa javnom ponudom (UCITS fondova) kao jednog od vidova investiranja štednje, osnivanje i poslovanje društava za upravljanje i UCITS fondova, obezbijedi transparentnije, sigurnije i efikasnije investiranje na tržištu kapitala, kao i da se omogući adekvatniji i efikasniji nadzor nadležnih organa u postupku primjene zakona.

Cilj Nacrta zakona je i da dodatno uredi one regulatorne aktivnosti koje su najvažnije za osnivanje i poslovanje društava za upravljanje, UCITS fondova i veću zaštitu investitora. Ovim Zakonom će se poboljšati nadzorna funkcija Komisije za tržište kapitala u ovoj oblasti i time povećati stepen zaštite prava investitora u UCITS fondove.

Rješenja koja donosi Nacrt zakona su usmjerena na stvaranje integrisanog finansijskog tržišta na kome su investitori efektivno zaštićeni i na kome je očuvana efikasnost i jedinstvenost tržišta.

Kao rezultat primjene Zakona o UCITS fondovima se očekuje:

- povećanje broja društava za upravljanje,
- povećanje broja UCITS fondova,
- rast kapitala UCITS fondova,
- veći stepen zaštite investitora,
- povećanje transparentnosti,
- veći broj investitora koji plasiraju svoja sredstva u UCITS fondove, i
- povećanje obima prekograničnog obavljanja djelatnosti.

U postupku izrade izmjena i dopuna Zakona korišćena je eksterna ekspertska podrška i saradnja kroz Twinning projekat "Podrška regulaciji finansijskih usluga" (Support to regulation of financial services – SRFS).

7.3. NACRT ZAKONA O PENZIONIM FONDOVIMA

Nacrt Zakona o penzionim fondovima nastao je kao rezultat analize realnog stanja penzijskog sistema, sagledavanja postojećih problema i rezultata dosadašnje penzione reforme, kao i potrebe transponovanja direktiva Evropske Unije iz ove oblasti što predstavlja i osnovni cilj nacrta zakona. Ovim nacrtom su stvorene pretpostavke za razvoj i unapređenje sistema individualne kapitalizovane štednje sa ciljem bolje buduće socijalne sigurnosti člana fonda, uz objezbjeđenje trajne i efikasne socijalne zaštite koja bi trebala da garantuje pristojan životni standard u starijoj dobi.

Penzioni sistem u Crnoj Gori je potrebno unaprijediti na način da budući penzioner prima penziju iz više međusobno komplementarnih izvora.

Ovim Zakonom uređuju se uslovi za osnivanje društava za upravljanje penzionim fondovima i organizovanje dobrovoljnih penzionih fondova na osnovu individualne kapitalizovane štednje, kao i njihovo poslovanje. Jedna od novina je i uvođenje tzv. zatvorenog penzionog fonda sa definisanim primanjima tj. zatvorenog fonda koji pokriva biometričke rizike (rizici povezani sa smrću, invalidnošću ili dugim životnim vijekom) ili garantuje investicioni rezultat ili određen nivo penzije.

Rad dobrovoljnih penzionih fondova je u interesu i države Crne Gore koja se na ovaj način može finansirati iz domaćih izvora i ujedno unaprijediti postojeći penzioni sistem. Afirmacijom trećeg stuba penzionog sistema u Crnoj Gori se može bitno promijeniti način alokacije sredstava, preusmjeravanje iz potrošnje u investicije, kao i postepeno rasterećivati postojeći penzioni sistem, a odgovornost za vlastitu penziju prenijeti na svakog pojedinca.

Dobrovoljni penzioni fondovi su jedan od mogućih vidova štednje za tzv. treće doba, gdje se pojedincima pruža mogućnost ostvarivanja dodatnih primanja u starosti

(dopuna državne penzije), odnosno budućim penzionerima omogućava održavanje odgovarajućeg životnog standarda u starosti.

U skladu sa instrukcijama i savjetima ekspertskog tima iz Hrvatske agencije za nadzor finansijskih usluga koji su partneri na Twinning projektu "Support to Regulation of Financial Services", predloženo je donošenje novog zakona pomenutog naziva u cilju transponovanja sljedećih direktiva:

- Direktiva (EU) 2016/2341 Evropskog parlamenta i Vijeća od 14. decembra 2016. o aktivnostima i nadzoru institucija za profesionalno penzijsko osiguranje (SL L 354, 23. 12. 2016.) kojom se dodatno olakšava mobilnost radnika među državama članicama. Cilj navedene Direktive je stvaranje zakonodavnog okvira Evropske unije koji obuhvata institucije za profesionalno penzijsko osiguranje. Ovom se Direktivom želi obezbijediti dobro upravljanje, pružanje informacija članovima programa i transparentnost i sigurnost profesionalnog penzijskog osiguranja. Direktiva se odnosi na zatvorene dobrovoljne penzione fondove.
- Direktiva 2014/50/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 16. aprila 2014. o minimalnim zahtjevima za poboljšanje mobilnosti radnika među državama članicama unaprjeđivanjem sticanja i očuvanja prava na dopunsku penziju (SL L 128, 30. 4. 2014.). Cilj ove direktive je da promoviše mobilnost radnika time što će smanjiti prepreka toj mobilnosti a koje su stvorene određenim pravilima u vezi sa dodatnim penzijama vezanim za zapošljavanje.
- Direktiva 98/49/EZ od 29. juna 1998. o zaštiti prava na dopunsku penziju zaposlenih i samozaposlenih osoba koje se kreću unutar Zajednice (SL L 209, 25. 7. 1998.).

7.4. PODZAKONSKA AKTA

Tokom 2021. godine Komisija je usvojlia 10 podzakonskih akta kojim su doneseni novi i izvršene izmjene i dopune važećih podzakonskih akata donijetih na osnovu Zakona o tržištu kapitala, Zakona o investicionim fondovima i Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima i to:

136. sjednica Komisije od dana 25.1.2021. godine:

- Pravila o izmjenama i dopunama Pravila o načinu evidentiranja zatvorenih ponuda hartija od vrijednosti u slučajevima kada se ne emituju putem javne ponude i/ili se ne uključuju u trgovanje;
- Pravila o izmjenama i dopunama Pravila o načinu evidentiranja emisija hartija od vrijednosti unaprijed poznatim sticaocima u slučajevima kada se ne emituju pute javnem ponude i/ili se ne uključuju u trgovanje.

143. sjednica Komisije od dana 12.3.2021. godine:

- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o naknadama za rad Komisije za tržište kapitala – cjenovnika;
- Pravila o izmjenama i dopunama Pravila o bližem sadržaju i načinu sastavljanja i dostavljanja izvještaja investicionih društava i njihovih filijala.

152. sjednica Komisije od dana 28.6.2021. godine:

- Pravila o sadržaju zahtjeva za izdavanje odobrenja na izbor, odnosno imenovanje izvršnog direktora i članova odbora direktora organizatora tržišta, investicionog društva i Centralnog klirinškog depozitarnog društva i dokumentacija koja se prilaže uz zahtjev.

153. sjednica Komisije od dana 7.7.2021. godine:

- Pravila o izmjenama i dopunama Pravila o organizacionim zahtjevima i pravilima poslovnog ponašanja za obavljanje investicionih usluga i aktivnosti.

161. sjednica Komisije od dana 30.9.2021. godine:

- Pravila o dopuni Pravila o načinu evidentiranja zatvorenih ponuda hartija od vrijednosti u slučajevima kada se ne emituju putem javne ponude i/ili se ne uključuju u trgovanje;
- Pravila o dopuni Pravila o sadržaju zahtjeva za izdavanje odobrenja na izbor, odnosno imenovanje izvršnog direktora i članova odbora direktora organizatora tržišta, investicionog društva i Centralnog klirinškog depozitarnog društva i dokumentacija koja se prilaže uz zahtjev.

164. sjednica Komisije od dana 22.10.2021. godine:

- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o naknadama za rad Komisije za tržište kapitala – cjenovnika.

168. sjednica Komisije od dana 8.12.2021. godine:

- Odluka o registru društava za upravljanje investicionim fondovima i registru investicionih fondova.

VIII
JAČANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA I SARADNJA

VIII JAČANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA I SARADNJA

8.1. PROCES EU INTEGRACIJA

Nacionalni plan za integraciju u Evropsku Uniju (EU) i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju predstavljaju osnov za preduzimanje aktivnosti na usaglašavanju propisa iz oblasti tržišta kapitala sa propisima EU. Kroz ovaj proces se vrši implementacija standarda i prakse poslovanja od strane zaposlenih u Komisiji, kojima će obavljanje regulatorne i nadzorne funkcije biti usklađeno sa praksom zemalja EU.

Komisija ima aktivno učešće u procesu pridruživanja EU u okviru sljedećih oblasti:

Poglavlje 2 - Sloboda kretanja radnika

Sloboda kretanja radnika se svrstava među temeljne principe Evropske unije i jedno je od četiri slobode unutrašnjeg tržišta. Slobodno kretanje radnika je povezano s nizom pitanja, kao što su sloboda kretanja i boravka tokom zaposlenja u drugoj državi članici, kao i sa svim granama socijalnog osiguranja (penzijsko osiguranje, zdravstveno osiguranje, osiguranje za slučaj nezaposlenosti i pravo na porodična primanja).

Pregovaračko poglavlje 2. Sloboda kretanja radnika obuhvata oblasti: pristup tržištu rada, EURES, koordinacije sistema socijalne sigurnosti i Evropske kartice zdravstvenog osiguranja.

Poglavlje 4 - Sloboda kretanja kapitala

Sloboda kretanja kapitala predstavlja jednu od četiri slobode na kojima se temelji unutrašnje tržište Evropske unije. Unutrašnje tržište EU je jedinstveno carinsko područje bez unutrašnjih granica u kojem je, pored ostalog, osigurano slobodno kretanje kapitala.

Slobodno kretanje kapitala omogućava protok sredstava unutar Evropske unije, olakšava prekograničnu trgovinu, doprinosi mobilnosti radnika, olakšava prikupljanje kapitala potrebnog za započinjanje poslovanja i rast privrednih subjekata, kao i funkcionisanje integrisanog, otvorenog i efikasnog unutrašnjeg tržišta, što je od interesa za sve građane Evropske unije.

Ovo pregovaračko poglavlje propisuje pravila slobodnog kretanja kapitala među državama članicama Unije. Ona obuhvataju zabranu svih restrikcija u kretanjima kapitala i plaćanjima, kako unutar država članica Evropske unije, tako i između država članica i trećih država. Pritom, postoje određeni izuzeci koji su, prvenstveno, vezani za poreze, sprječavanje pranja novca, finansiranje terorizma i sl. Ovo poglavlje sadrži

pravne tekovine i pravila za prekogranična ulaganja u sektor finansijskih usluga i prava vlasništva nad nekretninama izvan nacionalnih okvira, a unutar Evropske unije.

Poglavlje 6 - Privredno pravo

Poglavlje o privrednim društvima odnosi se na osnivanje i poslovanje privrednih društava u državama članicama Evropske unije. Ovo poglavlje obuhvata dva dijela: pravo privrednih društava u užem smislu i računovodstvo i reviziju.

Pravo privrednih društava u užem smislu odnosi se na pravila o osnivanju, registraciji, domaće i prekogranično spajanje i podjelu privrednih društava. Oblast računovodstva i revizije uključuje uspostavljanje sistema provjere kvaliteta rada revizorske struke i djelotvornog sistema javnog nadzora, kao i sistema javnog objavljivanja godišnjih finansijskih izvještaja.

Cilj usklađivanja crnogorskog prava privrednih društava sa evropskim zakonodavstvom i novim tendencijama na ovom području je stvaranje uslova koji će svim domaćim poslovnim subjektima omogućiti da postanu relevantan i ravnopravan učesnik savremenog privrednog svijeta. Osim toga, usklađivanjem zakonodavstva ujedno se pokušava izbjeći pravna nesigurnost koja može predstavljati dodatnu prepreku poslovanju i investicijama.

Poglavlje 9 - Finansijske usluge

Finansijske usluge su od velikog značaja za dobro funkcionisanje unutrašnjeg tržišta Evropske unije kao jednog od temelja evropske integracije. Ovo poglavlje odnosi se na usklađenost propisa u oblasti finansijskih usluga – bankarstva, osiguranja i reosiguranja, penzionih fondova i tržišta kapitala, kao i infrastrukture finansijskih tržišta sa pravnom tekovinom EU, kao i na njenu efikasnu primjenu i sprovođenje od strane nadležnih supervizorskih institucija. Veliki podstrek za prosperitet Crne Gore leži u mogućnosti da će po pristupanju Evropskoj Uniji crnogorske nadzorne institucije direktno učestvovati u pripremi propisa koji uređuju jedinstveno finansijsko tržište EU, kao i u njihovoj punoj implementaciji kroz aktivnu participaciju u funkcionisanju evropskog institucionalnog mehanizma za očuvanje finansijske stabilnosti. Članstvo u Uniji će imati pozitivan uticaj i na povećanje konkurencije na tržištu, što će dovesti do raznovrsnije i inovativnije ponude proizvoda i usluga, a time povoljnijih efekata za sve učesnike.

Regulatorni okvir tržišta kapitala obuhvata pravila koja se odnose na investicione usluge i tržište hartija od vrijednosti, osnivanje, poslovanje i nadzor poslovanja investicionih fondova i regulisanih tržišta, kompenzacione šeme za investitore, objavljivanje prospekata, zabrane zloupotrebe tržišta, itd. Pravila o prospektima imaju za cilj jačanje zaštite investitora bez obzira gdje se izdaju u EU, jer moraju

pružati jasne i potpune informacije koje su im potrebne za donošenje investicionih odluka.

Članstvo u EU imaće pozitivan efekat za učesnike finansijskih tržišta, kao i za građane, preduzetnike, investitore, odnosno korisnike finansijskih usluga. Inovativnost i ponuda novih vrsta usluga, kao i povećanje konkurencije koristiće preduzetnicima i građanima, posebno kada je riječ o ponudi banaka, ali i ponudi proizvoda i usluga nebankarskih finansijskih institucija. S tim u vezi, posebna pažnja posvećena je osiguranju zaštite korisnika usluga i njihovog informisanja o uslugama koje pružaju finansijske institucije, počevši od zaključivanja ugovora o kreditu, osiguranju ili ulaganjima na tržištima kapitala.

Poglavlje 17 - Ekonomska i monetarna unija

Članice Evropske unije (EU) koje su prihvatile euro kao zajedničku valutu čine Evropsku monetarnu uniju (EMU). Monetarna unija predstavlja najviši nivo monetarnih integracija, a zasniva se na: harmonizaciji monetarnih politika zemalja članica i uvođenju jedinstvene valute, zajedničkim monetarnim rezervama, zajedničkoj centralnoj banci i jedinstvenoj monetarnoj politici. Formiranje EMU je rezultat dugogodišnjih težnji, monetarnog ujedinjavanja sa ciljem obezbjeđenja zadovoljavajućeg nivoa finansijske stabilnosti i stabilnosti cijena zemalja članica EMU.

Crna Gora dijeli ciljeve Ekonomske i monetarne unije i preduzima aktivnosti kako bi uskladila svoju monetarnu i fiskalnu politiku s politikom EU.

Aktivnosti koje se odnose na poglavlje 17 - Ekonomska i monetarna politika u fokusu imaju 5 segmenta:

1. Obezbjeđenje funkcionalne, institucionalne, finansijske i personalne nezavisnosti Centralne banke;
2. Zabrana monetarnog finansiranja;
3. Zabrana preferencijalnog finansiranja države od strane finansijskih institucija;
4. Fiskalna konsolidacija i usklađivanje politika i metoda izvještavanja u odnosu na najnoviju regulativu EU koja se odnosi na konvergenciju fiskalnih politika zemalja EU, koji onemogućuju pojavu makroekonomskih disbalansa;
5. Povećanje konkurentnosti crnogorske privrede u cilju smanjenja makroekonomskih disbalansa i postizanja pune makroekonomske održivosti.

U okviru ovog procesa Komisija redovno ispunjava obaveze i učestvuje u radu Pododbora za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku i Pododbora za unutrašnje tržište i konkurenciju.

8.2. MEĐUNARODNA SARADNJA

Kao redovni član Međunarodne organizacije komisija za hartije od vrijednosti (IOSCO) i potpisnik Multilateralnog memoranduma o međusobnom razumijevanju (A lista), Komisija je izvršavala preuzete obaveze.

Nastavljena je saradnja u razmjeni informacija sa zemljama potpisnicama IOSCO-vog Memoranduma o međusobnom razumijevanju i razmijeni informacija i sa zemljama potpisnicama bilateralnih sporazuma, posebno onih koje se tiču kontrole učesnika na tržištu kapitala.

Nastavljena je saradnja sa OECD-om sa ciljem daljeg zadovoljavanja svih kriterijuma i zahtjeva Komiteta eksperata za procjenjivanje mjera za suzbijanje pranja novca i finansiranje terorizma (Moneyval).

Komisija je aktivno sarađivala sa Delegacijom Evropske Komisije u Crnoj Gori u cilju što potpunijeg ispunjenja obaveza iz Nacionalnog programa za integraciju Crne Gore u Evropsku Uniju. U toj saradnji posebno se insistiralo na dosljednom sprovođenju obaveza iz IPA programa.

Nastavljena je saradnja sa Evropskim nadležnim organom za hartije od vrijednosti i tržišta (ESMA), po osnovu potpisanog sporazuma o saradnji u oblasti alternativnih investicionih fondova.

Nastavljena je saradnja i sa IFC sa ciljem implementacije najboljih praksi korporativnog upravljanja za učesnike na tržištu kapitala. Nastavljene su aktivnosti na široj edukaciji investitora u vezi sa korporativnim upravljanjem.

8.3. SARADNJA SA DRŽAVNIM ORGANIMA, SKUPŠTINOM I INSTITUCIJAMA U CRNOJ GORI

Komisija je u cilju ispunjenja svojih obaveza u predviđenim rokovima Skupštini Crne Gore dostavila Godišnji izvještaj o radu Komisije za tržište kapitala i stanju na tržištu kapitala i izvještaj ovlašćenog revizora. Takođe, Komisija je dostavila i Program rada za 2021. godinu sa Finansijskim planom za 2021. godinu.

U procesu donošenja zakona u saradnji sa nadležnim ministarstvom Komisija je učestvovala u prijedlozima i pripremi istih i u njihovom tumačenju.

Komisija je sarađivala sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, Ministarstvom ekonomije, Ministarstvom ekonomskog razvoja, Ministarstvom unutrašnjih poslova, Upravom za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma, Centralnom bankom,

Agencijom za nadzor osiguranja, Agencijom za sprječavanje korupcije, Državnim tužilaštvom i dr.

Sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja saradnja se odvija na poslovima usklađivanja sadržine i rokova Nacionalnog plana integracije, izradi prijedloga za izmjene i dopune postojećih zakona, koncipiranju strategije i izradi novih zakona, u implementaciji usvojenih zakona, analizi mogućnosti uvođenja podsticajnih mjera i olakšica za učesnike na tržištu i dr.

Saradnja sa Ministarstvom ekonomskog razvoja odvija se po pitanjima vezanim za sprovođenje Zakona o privrednim društvima i drugih propisa gdje ingerencije Komisije imaju dodirnih tačaka sa nadležnostima ovog ministarstva.

Saradnja sa Upravom policije je fokusirana na ispunjavanje obaveza Komisije kao jednog od nadzornih organa za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma, na obuci kadrova u vezi sa vršenjem nadzora, upotpunjavanja indikatora za sprječavanje sumnjivih transakcija i bolje implementacije od strane učesnika na tržištu kao i preduzimanju mjera kojima se ostvaruje jedinstvena primjena odredbi ovog zakona od strane učesnika na tržištu kapitala.

Saradnja sa Savjetom statističkog sistema odvija se u cilju ispunjavanja obaveza Komisije, propisanih Zakonom o statistici i statističkom sistemu Crne Gore.

Komisija sarađuje sa Privrednom komorom Crne Gore, prvenstveno kroz redovno učešće u radu Odbora za poslovanje banaka, osiguravajućih organizacija i drugih finansijskih organizacija.

Komisija sarađuje sa Agencijom za sprječavanje korupcije, u skladu sa potpisanim Memorandumom o saradnji.

Komisija sarađuje i sa ostalim institucijama sistema u skladu sa svojim zakonskim obavezama.

8.4. PLAN INTEGRITETA

Planom integriteta za 2021. godinu definisane su sljedeće oblasti u kojima su mogući rizici u Komisiji, odnosno na tržištu kapitala:

1. **Rukovođenje i upravljanje organizacionim jedinicama u Komisiji**
2. **Kadrovska politika, etičko i profesionalno ponašanje zaposlenih**
3. **Planiranje i upravljanje finansijama**
4. **Čuvanje i bezbjednost podataka i dokumenata**

Posebne oblasti rizika:

1. **Jačanje administrativnog kapaciteta Komisije u vođenju Upravnog postupka**
2. **Unaprjeđenje oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranje terorizma u Komisiji i na tržištu kapitala i usklađivanje sa preporukama Moneyval-a sadržanim o izvještaju u evluaciju**
3. **Unutrašnja revizija**
4. **Usklađivanje i implementacija regulatornog okvira (Zakon o tržištu kapitala)**

Princip integriteta, konkretizovan kroz plan, za cilj ima dalji razvoj profesionalnog, nepristrasnog i etičkog funkcionisanja Komisije za tržište kapitala. Njegovo sprovođenje za rezultat ima ponašanje zaposlenih koji obavljaju povjerene im poslove pošteno, nezavisno, nepristrasno, transparentno, i u skladu sa propisima i moralnim vrijednostima. Identifikacijom rizičnih oblasti odnosno rizičnih procesa i radnih mjesta, pregledom mjera koje već postoje kao i predlaganjem mjera koje te rizike treba da umanje ili otklone, stvaraju se uslovi da se rizici na vrijeme prepoznaju i otklone. Plan integriteta temelji se na identifikaciji mogućih rizičnih oblasti, radnih mjesta i utvrđivanju preostalih rizika koji nijesu pokriveni postojećim mjerama kontrole, te predlogom mjera za njihovo eliminisanje.

Tokom izvještajnog perioda (2021. godina) Komisija je primjenjivala sve naprijed navedene principe, i osnove praćenja rizika, a rezultati su evidentni kroz unaprjeđenje postojećih radnih procesa i veću efikasnost Komisije u objavljivanju svojih poslova kao i kroz usklađivanje podzakonskih i internih akata Komisije sa odredbama Zakona o tržištu kapitala.

Polazeći od osnovnih zadataka Komisije za tržište kapitala definisanih Zakonom o tržištu kapitala, Poslovnikom o radu Komisije, Etičkim kodeksom, Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Komisije za tržište kapitala, Godišnjim programom rada za 2021. godinu i Planom kontrola za 2021. godinu, Plan integriteta Komisije za tržište kapitala se dosledno primjenjuje u cilju sprječavanja ili umanjenja rizika u oblastima koje su definisane kao potencijalni faktori rizika a koji bi mogli negativno uticati na rad, poslovanje i zaposlene u Komisiji.

Rezultati primjene principa integriteta su povećanje transparentnosti u radu Komisije, prilagođavanje zakonske regulative direktivama EU, donošenje podzakonske regulative u skladu sa Zakonom o tržištu kapitala, eliminisanje neefikasne prakse i neprimjenjive regulative, usvajanje novih internih akata u skladu sa odredbama Zakona o tržištu kapitala, jačanje odgovornosti zaposlenih prema izvršavanju radnih obaveza, stručno osposobljavanje, i održavanje povjerenja javnosti u rad Komisije za tržište kapitala i povjerenja u samo tržište kapitala u Crnoj Gori. Plan integriteta i njegovo sprovođenje kao krajnji cilj ima dalji razvoj

profesionalnog, efikasnog i transparentnog odnosa prema radu i djelovanju Komisija za tržište kapitala kao i sprječavanje i otklanjaju mogućnosti za nastanak i razvoj različitih oblika koruptivnog i drugog neprofesionalnog ponašanja u okviru Komisije.

Zbog svega navedenog Komisija se opredijelila da stvori i održi etičku i profesionalnu kulturu svih zaposlenih, zasnovanu na njihovom integritetu, odgovornosti i efikasnosti u radu. S tim u vezi, Komisija je sprovela i sprovodi sve neophodne i ostvarive aktivnosti u cilju konkretne implementacije Plana integriteta, čiji Izvještaj o realizaciji obuhvata godišnje izvještavanje o ključnim rizicima iz Plana integriteta.

8.5. KADROVSKA OSPOSOBLJENOST

Na kraju 2021. godine Komisija je imala dvadeset četvoro zaposlenih koji su raspoređeni u okviru sljedećih organizacionih jedinica Komisije:

- Sektor korporativnih aktivnosti
- Sektor nadzora tržišta i korporativnog upravljanja
- Sektor kolektivnih investicionih šema i digitalne imovine
- Sektor razvoja i saradnje
- Sekretarijat Komisije
- Kabinet predsjednika

Većina zaposlenih u Komisiji ima diplomu visokog obrazovanja (dvadeset zaposlenih, odnosno 83%), dok ostali zaposleni imaju srednje obrazovanje (četiri zaposlena, odnosno 17%). Među zaposlenima sa diplomom visokog obrazovanja najviše je ekonomista (dvanaest zaposlenih) zatim pravnika (pet zaposlenih).

U Komisiji muškarci čine 67% zaposlenih (16 zaposlenih), dok žene čine 33% zaposlenih (8 zaposlenih).

Prosječna starost zaposlenih u Komisiji na dan 31.12.2021. godine, je bila 45 godina. Većina zaposlenih tj. 71% zaposlenih je mlađe od 45 godina.

Prosječno radno iskustvo u Komisiji na dan 31.12.2021. godine, je iznosilo 12 godina. Najviše zaposlenih ima radno iskustvo u Komisiji, u trajanju preko 12 godina (17 zaposlenih odnosno 71%).

Tabela 37: Obrazovna struktura zaposlenih na dan 31.12.2021. godine

	broj	udio		broj	udio
Visoko obrazovanje	20	83%	Ekonomisti	12	50%
			Pravnici	5	21%
			Ostalo	3	13%
Srednje obrazovanje	4	17%			
Ukupno	**24**				

Tabela 38: Osnovni podaci o strukturi zaposlenih u periodu 2017-2021 godina

Godina	Broj zaposlenih		Prosječna starost zaposlenih u godinama		Prosječno radno iskustvo u godinama	
	broj	promjena	broj	promjena	broj	promjena
2017.	27	8%	40,53	0,20	9,56	-0,1
2018.	26	-4%	40,96	0,43	10,20	0,6
2020.	25	-4%	42,21	1,25	10,32	0,1
2020.	25	-	43,22	1,01	11,32	1,0
2021.	24	-4%	44,64	1,42	12,42	1,1

Grafik 24: Broj, starost i radno iskustvo zaposlenih u Komisiji u periodu 2017-2021 godina

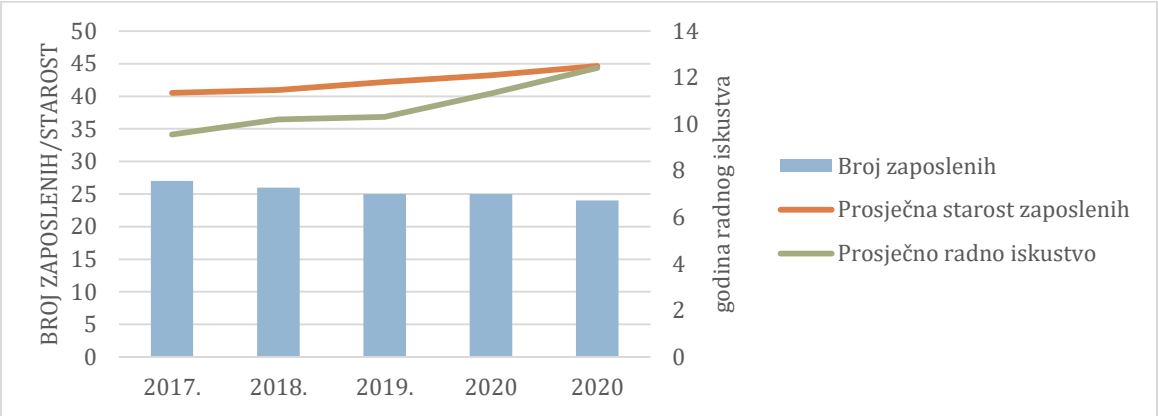

Grafik 25: Broj zaposlenih po starosnim grupama na dan 31.12.2021. godine

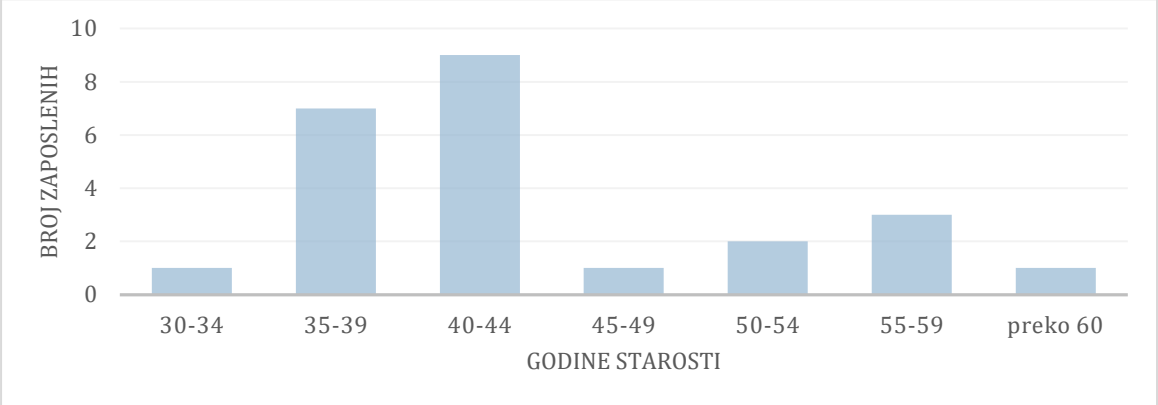

Grafik 26: Broj zaposlenih po radnom iskustvu u Komisiji na dan 31.12.2021. godine

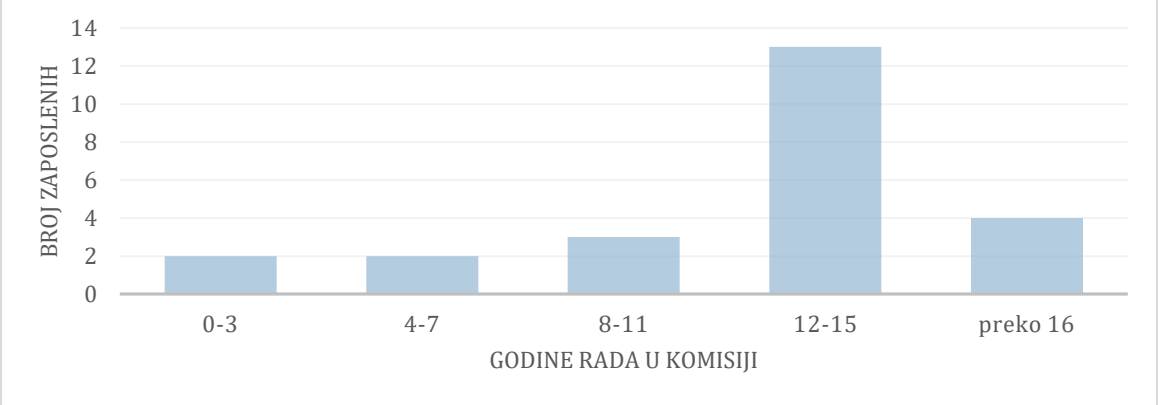

8.6. OBUKE ZAPOSLENIH

Komisija za tržište kapitala posvećena je, u velikoj mjeri, razvoju i profesionalnom napredovanju zaposlenih, te je obuka prepoznata kao jedan od ključnih elemenata unaprjeđenja ljudskih resursa sa ciljem poboljšanja performansi zaposlenih na njihovom radnom mjestu, nadogradnje znanja, sposobnosti i vještina.

Zaposleni u Komisiji su učestvovali i pratili sledeća dešavanja:

- Od 22. do 23. marta 2021. godine predstavnici Komisije učestvovali su u 2021 MMoU Virtual Workshop;
- Predstavnici Komisije učestvovali su u IOSCO Technical Assistance Program for Inspection Manuals – u periodu od 13. do 15. Aprila 2021. godine;
- 3. juna 2021. godine predstvanici Komisije učestvovali su u radionici o nefinansijskom izvještavanju „ESG i održivost“;
- 28. septembra 2021. godine organizovan je Cyber Security Awareness online kurs za zaposlene u Komisiji;
- Predstavnici Komisije prisustvovali su 29. septembra 2021. godine Crypto assets Regulation & FinTech;
- U periodu od 11. do 13. oktobra 2021. godine predstavnici Komisije pratili su Digitalni samit ekonomija Zapadnog Balkana;
- Od 17. do 18. oktobar 2021 – zaposleni su pratili 13. Međunarodni Forum Isamskog tržišta kapitala (13 th Online International Forum on Islamic Capital Market);
- 22. oktobra 2021. godine predstavnici Komisije su pratili „Uticaj fintech-a na budućnost bankarskih i finansijskih usluga“ koji je organizovan u hotelu Hilton u Podgorici.

8.7. INFORMACIONI SISTEM KOMISIJE

Komisija raspolaže tehničkom opremom koja joj omogućava da kvalitetno obavlja svakodnevne aktivnosti iz svoje nadležnosti.

Programi koje posjeduje omogućavaju nadzor i praćenje stanja na berzi u realnom vremenu i pristup bazi podataka Montenegroberze.

IPA projekat „Izrada Centralnog registra propisanih informacija“

U cilju razvoja tržišta a u pogledu poboljšanja transparentnosti Komisija je radila na uspostavljanju Centralnog registra propisanih informacija (CRPI), kao centralne baze svih izvještaja, obavještenja i drugih informacija o emitentima hartija od vrijednosti koje su uključene u trgovanje na regulisanom tržištu.

CRPI treba da omogući savremeni način podnošenja i pristupa propisanim informacijama. Cilj projekta je da emitenti ili lica koja su podnijela zahtjev za uključenje u trgovanje na regulisanom tržištu bez saglasnosti emitenta, propisane informacije objave na način koji omogućava neometan pristup tim informacijama na nediskriminatornoj osnovi i učini ih dostupnim posredstvom CRPI-ja.

CRPI je realizovan kroz rad na IPA projektu „Izrada Centralnog registra propisanih informacija“. Projekat je bio dio šireg projekta “Support to regulation of financial services”, i realizuje se kao ugovorena usluga. U projektu je učestvovala Komisija i Agencija za nadzor osiguranja a ukupna vrijednost projekta je bila 480.000€. Projekat se sastojao od dvije komponente, a komponenta B se odnosio na Komisiju odnosno izradu CRPI-ja.

Dokument Menadžment Sistem

Potreba za kontinuiranim unaprjeđenjem informacionog sistema Komisije proizilazi iz neophodnosti postojanja infrastrukture i alata koji mogu da distribuiraju veći broj servisa koji su neophodni za poslovanje Komisije.

Informacioni sistem Komisije je usmjeren, prije svega, ka automatizaciji i kreiranju jasnih poslovnih procesa koji su usklađeni sa regulativom i poslovnim potrebama Komisije.

Osnovne funkcionalnosti dokument menadžment sistema su:

- automatizacija elektronskog arhiviranja;
- dugotrajno smještanje dokumenata;
- visoka bezbjednost, zaštita i sigurnost dokumentacije;
- kontrolisani i selektivni pristup dokumentima;
- organizovanje dokumenta prema potrebi korisnika;
- pretraživanje i pristup sadržaju dokumenata i pratećih podataka;
- centralizovano elektronsko skladištenje arhivirane dokumentacije;
- razvrstavanje predmeta prema oblastima;
- prikaz toka dokumentacije u toku obrade predmeta;
- verifikacija dokumentacije u toku obrade predmeta u skladu sa pravilima Komisije;
- kontrola sprovođenja postupka u skladu sa pravilima Komisije;
- generisanje izvještaja.

Softverski modul za kontrolu rada dobrovoljnih penzionih fondova

Softverski modul za kontrolu rada dobrovoljnih penzionih fondova omogućava visok stepen automatizacije poslovnih funkcija u procesu kontrole koji se obavlja na dnevnom nivou. Ovaj modul u potpunosti definiše načine komunikacije između Komisije i kontrolisanih lica, koja se obavlja elektronskim putem, uz primjenu digitalnih sertifikata, i omogućava jednostavan i siguran način dostavljanja izvještaja.

Tokom importa dostavljenih izvještaja sprovode se tri nivoa kontrole:
- kontrola statičkih podataka;
- računska kontrola podataka;
- napredna kontrola podataka.

Modul za kontrolu daje prikaz više izvještaja vezanih za poslovanje dobrovoljnih penzionih i investicionih fondova i generiše više kontrolnih izvještaja neophodnih za kontrolu zakonskih ograničenja i ograničenja ulaganja u skladu sa investicionim politikama.

Ovaj program omogućava:
- osavremenjeno i pojednostavljeno prikupljanje podataka korišćenjem web servisa preko kojih kontrolisana lica vrše dostavljanje podataka,
- ubrzavanje procesa kontrole automatskom provjerom statičkih podataka i uštedu vremena kontrolorima koje imaju da posvete povećanju kvaliteta kontrole,
- svakodnevnu kontrolu zakonskih ograničenja ulaganja i investicione politike dobrovoljnih penzionih fondova.

Radom na ovom programu Komisija je stekla značajno iskustvo i ideje za razvoj sličnog programa za kontroli investicionih fondova i podstakao planove za uvođenje sličnih servisa i za ostale segmente kontrole Komisije (investiciona društva, ovlašćene kreditne institucije, depozitari, emitenti).

Elektronska baza mjera

Elektronska baza mjera je interna baza koji je kreirao Sektor za razvoj i saradnju i omogućava zaposlenima unos podataka o licima prema kojima je izrečena mjera od strane Komisije kao i vrsta izrečene mjere. Ovako popunjena baza sa druge strane omogućava uvid lica prema kojima su sprovedene mjere i u kojem vremenskom intervalu što omogućava kontrolorima da imaju jasniji uvid u istorijat ponašanja nadziranog lica.

IX
PLANIRANE AKTIVNOSTI U 2022. GODINI

IX PLANIRANE AKTIVNOSTI U 2022. GODINI

1. Nastavak **usaglašavanja propisa sa propisima EU** u skladu sa unutrašnjim potrebama, procesom EU integracija i Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju;

2. Učešće u procesu izrade Nacrta **Zakona o alternativnim investicionim fondovima**;

3. Učešće u procesu izrade Nacrta **Zakona o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom**;

4. Učešće u procesu izrade Nacrta **Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima**;

5. Izrada podzakonskih akata vezanih za implementaciju **Zakona o tržištu kapitala;**

6. Učešće u procesu izrade **Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o tržištu kapitala;**

7. Učešće u procesu izrade **Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o preuzimanju akcionarskih društava**;

8. **Sprovođenje kontrola** u skladu sa Generalnim planom kontrola za 2022. godinu čiji je cilj unaprjeđenje finansijske discipline;

9. **Unaprjeđenje korporativnog upravljanja** putem jačanja prava akcionara;

10. Nastavak unaprjeđenja **transparentnosti finansijskog izvještavanja** putem kontrole dostavljanja finansijskih izvještaja emitenata hartija od vrijednosti i njihovog objavljivanja na internet stranicama Komisije;

11. Implementacija IPA projekta „**Izrada Centralnog registra propisanih informacija**“;

12. Revizija, izmjena i jačanje implementacije **Kodeksa korporativnog upravljanja;**

13. Unaprjeđenje **finansijske pismenosti** usmjerene na popularizaciju finansijskih znanja i otklanjanje nedostataka u razumijevanju osnovnih načela dobrog finansijskog odlučivanja;

14. Rad na realizaciji **Strategije razvoja finansijske edukacije potrošača** sa ciljem povećanja nivoa razumijevanja javnosti o tržištu kapitala, njegovom

funkcionisanju i radu, o različitim vrstama proizvoda/investicija i rizik koji oni povlače i o ulozi regulatornog organa u stabilnost tržišta;

15. **Edukacija učesnika na tržištu kapitala** u cilju primjene načela i prakse dobrog poslovanja prema najboljim evropskim standardima;

16. **Saradnja** sa međunarodnim i državnim organima i institucijama;

17. Realizacija ciljeva definisanih **Akcionim Planom za Regionalnu Ekonomsku Oblast zapadnog Balkana**.

X
FINANSIJSKO POSLOVANJE

CRNA GORA
KOMISIJA ZA TRŽIŠTE KAPITALA
Broj: 01/9-547/1-22
Podgorica, 17.05.2022. godine

Na osnovu člana 48 stav 3 Zakona o tržištu kapitala ("Službeni list CG", broj 01/18) i člana 10 stav 1 Statuta Komisije za tržište kapitala ("Službeni list CG", broj 17/18), Komisija za tržište kapitala Crne Gore (u daljem tekstu: Komisija), na 186. sjednici od 17.05.2022. godine, donosi

ODLUKU
o usvajanju Finansijskih iskaza Komisije za tržište kapitala za 2021. godinu

Član 1.

Usvajaju se Finansijski iskazi Komisije za tržište kapitala za 2021. godinu, i to: Bilans stanja, Bilans uspjeha, Bilans novčanih tokova i Iskaz o promjenama neto imovine (kapitala), koji čine sastavni dio ove odluke.

Član 2.

Ukupani prihodi Komisije u 2021. godini su iznosili 946.807 €, a ukupni rashodi su iznosili 672.464 €.

Član 3.

Višak prihoda nad rashodima u iznosu od 271,635 € Komisija će prenijeti u narednu godinu.

Član 4.

Struktura prihoda i rashoda data je u Bilansu uspjeha za 2021. godinu.

Član5.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

PREDSJEDNIK KOMISIJE
dr Zoran Đikanović

Matični broj 0 2 3 2 2 4 3 9 šifra djelatnosti

NAZIV PRAVNOG LICA Komisija za tržište kapitala

SJEDIŠTE PRAVNOG LICA Kralja Nikole 27A/III Podgorica

BILANS STANJA- BS(PD)

NA DAN 3 1 1 2 2 1

red. Br.	Pozicija	Tekuća godina	Prethodna godina
	AKTIVA		
	Stalna imovina	**1.235.833**	**1.279.548**
1	Neuplaćeni upisani kapital		
2	Nematerijalna imovina		
3	Nekretnine, postrojenja i oprema	1.235.833	1.279.548
4	Stalna imovina namijenjena prodaji		
5	Dugoročna potraživanja		
6	Dugoročni finansijski plasmani		
7	Odloženi porezi		
	Obrtna imovina	**544.362**	**321.122**
8	Zalihe		
9	Potraživanja od kupaca	302.939	166.844
10	Kratkoročni finansijski plasmani		
11	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	212.330	132.749
12	Unaprijed plaćeni troškovi	26.300	18.565
13	Obračunati nenaplaćeni prihodi		
14	Ostala obrtna imovina	2.793	2.964
	Ukupna aktiva	**1.780.195**	**1.600.670**
	PASIVA		
	Kapital i rezerve	**1.728.038**	**1.456.403**
15	Državni kapital	954.435	954.435
16	Emisiona premija		
17	Revalorizaciona rezerva	370.180	370.180
18	Ostale rezerve		
19	Nepokriveni gubitak		
20	Neraspoređeni dobitak	403.423	131.788
	Dugoročne obaveze	**1.800**	**1.800**
21	Dugoročne obaveze		
22	Odloženi porezi		
23	Dugoročna rezervisanja	1.800	1.800
24	Ostale dugoročne obaveze		
25	Odloženi prihodi		
	Kratkoročne obaveze	**50.357**	**142.467**
26	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	50.357	37.706
27	Kratkočne finansijske obaveze		
28	Tekući dio dugoročnih kredita		93.135
29	Obaveze za poreze i doprinose		11.626
30	Obaveze za dividende		
31	Kratkoročna rezervisanja		
32	Obračunate obaveze		
	Ukupna pasiva	**1.780.195**	**1.600.670**

Lice odgovorno za sastavljanje bilansa
Sunčica Krstić

Rukovodilac pravnog lica
dr. Zoran Đikanović

U Podgorici
dana 26.04.2022

Matični broj 0 2 3 2 2 4 3 9 šifra djelatnosti

NAZIV PRAVNOG LICA Komisija za tržište kapitala

SJEDIŠTE PRAVNOG LICA Kralja Nikole 27A/III Podgorica

BILANS USPJEHA - BU(PD)

(Metoda po prirodi troška)

u periodu od 0 1 0 1 2 1 do 3 1 1 2 2 1

red. Br.	pozicija	tekuća godina	prethodna godina
1	POSLOVNI PRIHODI	**946.807**	**463.194**
2	Prihodi od prodaje		
3	Ostali poslovni dobici	946.807	463.194
4	POSLOVNI RASHODI	**-672.464**	**-822.950**
5	Troškovi materijala	-31.109	-42.369
6	Troškovi zaposlenih	-413.033	-470.172
7	Amortizacija	-43.890	-44.662
8	Umanjenje vrijednosti nekretnina, postrojenja i opreme		
9	Ostali poslovni rashodi	-184.432	-265.747
	Profit od poslovnih aktivnosti	**274.343**	**(359.756)**
10	Neto finansijski trošak	-2.708	-9.506
11	Ostali rashodi		
12	Porez na dobitak		
13	Neto dobitak/gubitak od diskontinuiranog		
	Neto profit za obračunski period	**271.635**	**(369.262)**
	Pripada:		
	Vlasnicima kapitala pravnog lica		
	Manjinski interes		

Lice odgovorno za sastavljanje bilansa

Sunčica Krstić

Rukovodilac pravnog lica

dr. Zoran Đikanović

U Podgorici

dana 26 04 2022

Matični broj o2322439 šifra djelatnosti

NAZIV PRIVREDNOG DRUŠTVA Komisija za tržište kapitala

SJEDIŠTE PRIVREDNOG DRUŠTVA Kralja Nikole 27A/III Podgorica

BILANS NOVČANIH TOKOVA- BNT(PD)

Bilans novčanih tokova-BNT(PD) direktna metoda

u periodu od 01012021 do 31122021

red. Br	Gotovinski tokovi iz operativnih aktivnosti	tekuća godina	prethodna godina
1	Gotovinska primanja od poslovne aktivnosti	763.851	415.409
2	Gotovinske isplate dobavljačima i zaposlenima	-586.752	-744.272
3	Gotovina generisana iz poslovnih aktivnosti		
4	Odlivi gotovine na ime plaćene kamate	-2.711	-9.526
5	Odlivi gotovine na ime plaćenog poreza na dobit		
6	Odlivi gotovine na ime isplaćenih dividendi		
	Neto gotovina iz operativnih aktivnosti	**174.388**	**-338.389**
	Gotovinski tokovi iz aktivnosti investiranja		
7	Prilivi od prodaje postrojenja i opreme		
8	Prilivi od prodaje dugoročnih ulaganja		
9	Prilivi od primljene kamate	3	20
	Povraćaj kratk. Plasmana		
11	Odliv po osnovu kupovine imovine, postrojenja i opreme	-1.675	-3.682
12	Odliv po osnovu kupovine imovine u svrhu investiranja		
13	Odlivi po osnovu ostalih investiranja(dugoročni plasman)		
14	Troškovi razvoja za kratkoročne plasmane		
	Neto gotovina iz aktivnosti investiranja	**-1.672**	**-3.662**
	Gotovinski tokovi iz aktivnosti finansiranja		
15	Priliv od emitovanja akcijskog kapitala		
16	Prilivi od dugoročnog uzajmljivanja		
17	Odlivi na ime ponovne kupovine sopstvenih akcija		
18	Odliv po osnovu povraćaja pozajmljenih sredstava	-93.135	-106.026
19	Odliv po osnovu obaveza za finansijski lizing		
20	Odlivi po osnovu troškova transakcija		
	Neto gotovina od aktivnosti finasiranja	**-93.135**	**-93.135**
21	Neto povećanje/smanjenje gotovine i gotovinskih ekvivalenata	79.581	-448.077
22	Gotovina i gotovinski ekvivalenti na početku perioda	132.749	580.826
23	Efekti kursnih razlika na kraju perioda		
	Gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju perioda	**212.330**	**132.749**

Lice odgovorno za sastavljanje bilansa

Sunčica Krstić

Rukovodilac pravnog lica

dr. Zoran Đikanović

U Podgorici

dana 26.04.2022.

Matični broj 0 2 3 2 2 4 3 9 šifra djelatnosti

NAZIV PRIVREDNOG DRI Komisija za tržište kapitala

SJEDIŠTE PRIVREDNOG D Kralja Nikole 27A/III Podgorica

Iskaz o promjenama neto imovine (kapitala) - IPK(PD)

za godinu koja završava 31 .decembra 2 0 2 1

	Pripada vlasnicima kapitala pravnog lica					Manjinski	Ukupno kapital
Naziv pozicije	Državni kapital	Ostale rezerve	Revalorizacija	Neraspored. dobit	Gubitak		
Saldo na 01.01.2020	954.435		370.180	450.535			1,775,150
Promjene u računovodstv. politici							
Ponovo iskazani saldo							
Višak/manjak na revalorizaciji nekretnina, postr.i opreme							
Ulaganja raspoloživa za prodaju:							
- dobici/gubici po osnovu vrednovanja uključeni direktno u kapital							
- prenešeno na bilans uspjeha po osnovu prodaje							
Prenos na obaveze - Budžet države							
- dobici/gubici prenijeti na kapital							
- prenos na dobitak/gubitak perioda							
- prenos u početno stanje zaštićenih stavki							
Prenos na rezerve i kapital							
Korekcija početnog stanja				50.515			50.515
Neto prihod priznat direktno u kapital							
Gubitak za period 2020				-369.262			-369.262
Ukupno priznati prihodi i rashodi za period							
Dividende							
Emisija akcijskog kapitala							
Izdate opcije na akcijaki kapital							
Saldo na 31.decembar 2020	954.435		370.180	131.788			1,456.403
Višak/manjak na revalorizaciji nekretnina, postr.i opreme							
Ulaganja raspoloživa za prodaju:							
- dobici/gubici po osnovu vrednovanja uključeni direktno u kapital							
- prenešeno na bilans uspjeha po osnovu prodaje							
Prenos na obaveze - Budžet države							
dobici/gubici prenijeti na kapital							
Revalorizacija							
Prenos sa rezervi i dobitka							
Korekcija početnog stanja							
Porez na stavke direktno preuzete iz kapitala ili direktno prenijete na							
Neto prihod priznat direktno u kapital							
Dobitak za period 2021				271.635			271.635
Ukupno priznati prihodi i rashodi za period							
Dividende							
Obavezne rezerve							
Izdate opcije na akcijsku kapital							
Saldo na 31.decembar 2021.	954.435		370.180	403.423			1,728.038

Lice odgovorno za sastavljanje bilansa
Sunčica Krstić

Rukovodilac pravnog lica
dr. Zoran Đikanović

U Podgorici
dana 26.04.2022.

Komisija za tržište kapitala je u 2021. godini poslovala u uslovima nastavljane pandemije koja je imala veliki efekat na tržište kapitala, pa je u skladu sa tim Komisija nastavila da poštuje preporuke koje se tiču mjera štednje i racionalizacije, i time ostvarila dodatne uštede.

10.1. PREGLED OSTVARENIH PRIHODA U 2021. GODINI

Finansijski plan Komisije za 2021. godinu je bio sačinjen na osnovu situacije i stanju na tržištu kapitala u 2020. godini, kao i na osnovu projekcija koje su rađene. Ukupna pozitivna kretanja na tržištu kapitala imala su posredno uticaj i na prihode Komisije tako da su ukupni prihodi Komisije u toku 2021. godine bili za 22% veći od planiranih. Prihodi za naknade po osnovu kontrole godišnjih izvještaja o radu učesnika na tržištu kapitala značajno su veći od planiranih i to oko 2,5 puta, što pokazuje na uvećanu aktivnosti i učesnika na tržištu kapitala. Prihodi po osnovu nadzora i kontrole poslovanja investicionih fondova su takođe značajno bili veći od planiranih i to preko dva puta. Korporativne aktivnosti emitenata su u 2021. godini je bile značajno veća u odnosi na prethodnu godinu, pa su ostvareni prihodi Komisije od korporativnih aktivnosti emitenata bili za 27% veći od planiranih. Povaćana je i naplata potraživanja za kontrolu emitenata pa je Komisija u tom segmentu imala prihod oko 10.000 eura više od planiranih.

Tabela 39: Pregled planiranih i ostvarenih prihoda Komisije u 2021. godini

Prihodi	planirani u €	ostvareni u €	ostvareni / planirani
Naknade po osnovu korporativnih aktivnosti	395.000	500.040	127%
Naknade po osnovu kontrole godišnjeg izvještaja o radu (berza, CDA, brokeri, društva za upravljanje investicionim i penzionim, kastodi, depozitari, itd.)	113.000	289.247	256%
Naknada za nadzor i kontrolu poslovanja investicionih fondova	40.000	87.477	219%
Naknade za kontrolu kotiranih emitenata	60.000	70.043	117%

10.2. PLAN OSTVARENIH KLJUČNIH RASHODA U 2021. GODINI

Komisija je rashode u 2021. godini planirala shodno ovlašćenjima, planiranim prihodima, nivou troškova potrebnim za nesmetano funkcionisanje Komisije kao regulatora i mjerama štednje koje Komisija sprovodi. U dijelu troškova za zarade zaposlenih, Komisija je ostala u okvirima plana pa su troškovi bili 100% planiranih. Godišnja članarina koju Komisija plaća kao članica Međunarodne organizacije Komisija za hartije od vrijednosti (IOSCO) za 2021. godinu iznosila je 18.716€. Godišnji izdatak za Savjet za finansijsku stabilnost je iznosio 12.660€. Poštujući preporuke nadležnih institucija i uputstva koja je Komisija donijela, a koji se tiču mjera sprječavanja unošenja u zemlju, suzbijanja i sprječavanje prenošenja zarazne bolesti, te organizovanja rada od kuće Komisija je smanjila potrošnju električne

energije za 27% nego što je bilo planirano Finansijskim planom za 2021. godinu. Iz istih razloga značajno su smanjeni troškovi goriva za čak 43% u odnosu na planirano. Troškovi otplate kredita za poslovni prostor bili su na nivou plana odnosno 101% planiranih. U cilju racionalizacije operativnih troškova Komisija je smanjila troškove poštanskih usluga, telefona i interneta, i umjesto planiranih 19.000€, potrošila 12.933€, odnosno za 32% manje od planiranog. Takođe troškovi kancelarijskog materijala bili su za 18% manji od planiranih. U dijelu troškova za obaveznu reviziju poslovanja, Komisija je ostvarila uštedu od 9% u odnosu na iznos koji je planiran Finansijskim planom za 2021. godinu. Od planiranih 15.000€ za održavanje osnovnih sredstava utrošeno je 9.471€ odnosno 63%.

Tabela 40: Pregled planiranih i ostvarenih rashoda Komisije za 2021. godinu

Troškovi	planirani u €	ostvareni u €	ostvareni / planirani
Bruto zarade zaposlenih	392.064	392.064	100%
Godišnja članarina IOSCO	17.544	18.716	107%
Savjet za finansijsku stabilnost	12.660	12.660	100%
Troškovi otplate kredita (poslovni prostor)	95.250	95.845	101%
Poštanske usluge, telefoni i internet	19.000	12.933	68%
Kancelarijski materijal	7.000	5.773	82%
Električna energija	16.000	11.698	73%
Troškovi goriva	11.000	6.315	57%
Revizija poslovanja Komisije	2.000	1.815	91%
Održavanja osnovnih sredstava	15.000	9.471	63%